RUDOLF STEINER

INFLUENȚA NUTRIȚIEI ASUPRA VIEȚII OMULUI

Opt conferințe selectate
și editate de Kurt Th. Willmann

CUPRINS

CUPRINS PE LARG 4

CUVÂNT ÎNAINTE 8

I. PROBLEME ALE NUTRIȚIEI ÎN LUMINA ȘTIINȚEI SPIRITULUI 10

II. DEZVOLTAREA FORMELOR DE NUTRIȚIE 27

III. NUTRIȚIA ȘI DEZVOLTAREA OCULTĂ 39

IV. VIEȚUIREA INTERIOARĂ A ALIMENTELOR ȘI DELICATESELOR 54

V. NURIȚIE, VINDECARE ȘI DEZVOLTARE SPIRITUALĂ 73

VI. SPIRITUALIZAREA SUBSTANȚEI 94

VII. ACȚIUNEA ALCOOLULUI ASUPRA OMULUI 112

VIII. ACȚIUNEA NICOTINEI. ALIMENTAȚIE VEGETARIANĂ ȘI ALIMENTE ANIMALE 131

POSTFAȚĂ CU PRIVIRE LA ISTORIA EVOLUȚIEI SPIRITUALE A NUTRIȚIEI UMANE. 147

SCHIMBAREA NUTRIȚIEI OMENIRII ÎN SECOLUL AL XX-LEA ȘI ȚELURI PENTRU VIITOR 168

NOTE 182

BIBLIOGRAFIE 210

CUPRINS PE LARG

CUVÂNT ÎNAINTE

1. PROBLEME ALE NUTRIȚIEI ÎN LUMINA ȘTIINȚEI SPIRITULUI — *München, 8 martie 1909* (GA 68)

„*Ce trebuie să mâncăm pentru a nu fi ceea ce mâncăm*." (În limba germană există un joc de cuvinte: „Man ist, was man isst"), *ist* înseamnă eşti, iar *was man isst*, ceea ce mănânci. Pronunţia lui *ist* şi *isst* este identică – *n. tr.*) „Vorbind din punct de vedere spiritual noi trebuie să considerăm desfăşurarea activităţii interioare ca fiind desfăşurarea propriu-zisă a vieţii interioare." Lumina fizică şi spirituală, viaţa interioară. Modul just al mobilităţii interioare este cel care trebuie să dea baza pentru răspunsul just la problema nutriţiei. Tratarea individuală a alimentaţiei mixte vegetală şi animală. Efectul unei alimentări exagerate cu carne. Efectul cofeinei asupra corpului astral. Laptele şi forţele vindecătoare pentru psihic

2. DEZVOLTAREA FORMELOR DE NUTRIȚIE — *Berlin, 4 noiembrie 1905* (GA 93a)

Ieşirea Lunii şi separarea sexelor. Formă veche de nutriţie pe Pământ. Transformarea consumului de lapte: nutriţia lunară. Perioada antelemuriană. Nutriţia solară. Omul ca plantă răsturnată. Nutriţia vegetală. Fiii Lunii, fiii Soarelui. Jehova ca forţă hrănitoare a naturii. Abel-Cain. Lemurieni-atlanteeni. Hrănirea de sine a decedatului şi egoismul. Popoare de vânători. Corpul animal şi rădăcina plantelor. Hrănirea cu sare. Băutori de lapte, consumatori de fructe. Vinificatorii. Iniţierea prin apă. Cultura Dionysos. Cultura vinului la perşi. Evanghelistul Ioan: transformarea apei în vin... a vinului în apă. Simbolul Cinei: Pâine şi Vin. Viitor:

ajungerea la hrana minerală. Nutriţia cu produse animale, nutriţia cu produse vegetale, nutriţia cu minerale. „Legi" orientale: „Să nu ceri ca substanţele să acţioneze altfel decât acţionează ele."

3. NUTRIŢIA ŞI DEZVOLTAREA OCULTĂ — *Haga, 20 martie 1913* (GA 145)

Formarea plantei – hrana vegetală – hrana animală. Alcool. Strugure – Carnea fructului – Forţa germinativă. Propriul nostru Eu spiritual şi contra- Eul. Efect invers prin alcool.

4. VIEŢUIREA INTERIOARĂ A ALIMENTELOR ŞI DELICATESELOR — *Haga, 21 martie 1913* (GA 145)

Laptele este ceva specific terestru. Nutriţia vegetariană şi forţele legăturii cosmice a omului: cu întregul sistem planetar, sistemul solar, lumină solară. Nutriţia animală şi gravitaţia. Legăturile individuale şi cele ereditare ale omului cu modul de hrănire. Regim vegetarian şi hrănirea cu lapte. Legătura pământescului cu omenescul terestru. Proteina animală (oul găinii) şi influenţa indirectă, cosmică, specială a Lunii. Construirea substanţei animale grase. Construirea amidonului şi a zahărului. Egoitatea sănătoasă şi altruismul moral-spiritual: concepţia sănătoasă despre Pământ. Caracterul de personalitate al omului. Delicatese: efectul cafelei şi al ceaiului. Consumul de ceai şi şarlatanismul. Ciocolata şi filistinismul. Inima şi Soarele – creierul şi stelele – sistemul digestiv şi Pământul. Consonanţa omului cu Pământul şi cu mediul înconjurător prin dezvoltarea spirituală

5. NURIŢIE, VINDECARE ŞI DEZVOLTARE SPIRITUALĂ — *Dornach, 9 noiembrie 1923* (GA 230)

Dezvoltarea sistemului nervi-simţuri, dezvoltarea respiraţiei – circulaţiei sangvine, dezvoltarea metabolis-mului, dezvoltarea mişcării. Substanţele minerale şi

căldura sângelui: eterul caloric. Substanţele vegetale şi forma interioară aeriană. Substanţele animale şi forma interioară apoasă. Omenescul şi forma interioară solidă. Răspândirea eterului în întregul organism uman prin carbon. Impulsurile modelatoare cosmice. Ceea ce îmbolnăveşte din procesele metabolice. Ptialina, pepsina, triptina, pancreasul, limfa, bila, rinichiul etc. Ceea ce vindecă din procesele circulaţiei sangvine. Modificările circulaţiei prin anumite substanţe. Ritmul respirator ca supunerea procesului originar de vindecare ritmului circulator. Inelul lui Saturn ca sănătate rotitoare. Forţele dezvoltării spirituale a omului. Un sistem raţional al terapiei. Terapia (medicina) şi arta educaţiei (pedagogice). Procese ale sângelui – procese ale nervilor, inflamaţii – formarea de tumori. Procese formatoare de minereuri. Ridicarea pe trei trepte a lumii

6. SPIRITUALIZAREA SUBSTANȚEI — *Dornach, 10 noiembrie 1923* (GA 230)

Spiritualizarea materiei terestre eternizate caloric. Natura focoasă din om. Calciul fosforic în om. Laptele. Prelucrarea interioară a materiilor şi a forţelor. Răcirea ca intoxicare. Rădăcina plantelor şi sărurile Pământului: trecut lunar. Natura florală şi depărtările luminii ale Universului. Amintiri vii despre evoluţie. Hrana plan¬telor: năzuire spre trecut, spre depărtările spirituale ale Cosmosului. Răsfrângere. Hrană rădăcinoasă. Fructele păstăioase. Spiritualizarea material-vegetalului. Vege¬talul în digestia animalului. Sfera vieţuirii proprii a material-vegetalului. Vegetalul în digestia animală. Sfera vieţuirii proprii şi modul de nutriţie. Hrănirea cu lapte ca nutriţie a copiilor. Mierea ca nutriţie a bătrâneţii

7. ACȚIUNEA ALCOOLULUI ASUPRA OMULUI — *Dornach, 8 ianuarie 1923* (GA 348)

Alcool, circulaţie sangvină, viaţa pasională. Viaţa raţiunii şi a sufletului. Depunerile de acid uric, nebunia beţivului. Despre fosforul din om. Formarea de globule roşii şi albe în măduva osoasă. Daune aduse eredităţii prin alcool. Consumul de cocaină şi distrugerea forţelor de reproducere. Obsesia de a fi urmărit. Iluminarea şi libertatea omului. Reformă socială. Ştiinţa şi omenia. Respectul faţă de libertatea umană. Slăbiciunea voinţei. Procesele senectuţii. Osteofagii

8. ACŢIUNEA NICOTINEI. ALIMENTAŢIE VEGETARIANĂ ŞI ALIMENTE ANIMALE — *Dornach, 13 ianuarie 1923* (GA 348)

Efectul nicotinei şi activitatea inimii: Circulaţia sangvină. Ritmul inimii şi al respiraţiei, otravă şi remediu. Nevoia de oxigen, nevoia de a respira, sentimentul fricii. Relaţia inimii şi a rinichiului. Excreţia urinei. Forţa gândirii. Judecata prea rapidă. Modul de nutriţie şi agitaţia. Metabolismul la om şi la animale (vita cornută, calul, cerbul, pasărea). Substanţa vegetală, substanţa cărnii. Sărurile acidului uric (uraţi) şi formarea creierului. Calul şi furajarea carnivoră. Populaţia din Asia. Vegetarianism, consumul cărnii. Oboseală. Activitate de gândire. Diabet. Despre consumul de zahăr în Anglia, în Rusia, la evrei. Carnea de porc. Greutate în prelucrarea zahărului. Despre sacrificarea animalelor. Vechiul Testament, legea rasială şi medicina. Apa de Karlsbad, sănătatea poporului şi medicina. Viaţa socială. Absint, alterări ale somnului, alterări ale sângelui

CUVÂNT ÎNAINTE

În selectarea conferinţelor lui Rudolf Steiner incluse în volumul consacrat aspectelor de bază ale nutriţiei cosmico-terestre a omului s-au urmărit anumite criterii ca şi în cazul altui volum publicat anterior. Astfel, la începutul volumului am plasat o conferinţă publică (München, 8 ianuarie 1909), pentru a-l obişnui pe cititor cu arta prezentării variate, cu atât mai mult cu cât în stenograme este evidentă deprinderea unui cerc de ascultători pregătiţi prin studiu şi instruire. Cea de a doua conferinţă (Berlin, 4 noiembrie 1905) are unele indicaţii de mare importanţă privitoare la expuneri anterioare, care necesită clarificări, dar care prin interioritatea subliniată a tematicii poartă în ele însele rezultatele nemijlocite ale cercetării spiritului. Acesteia i se asociază cele două conferinţe de la Haga, care permit cunoaşterea, din contextul lor, a marilor perspective spirituale ale tematicii, până în cele mai mici detalii. În fiecare judecată se face apel la experienţa reală nemijlocit individuală, astfel încât tematica se înalţă mai mult la dimensiunea spirituală, cosmică a studiului substanţei şi a determinării omului.

De asemenea, tematica se îmbogăţeşte prin conţinutul a două conferinţe din anul 1923, care se armonizează, devenind o responsabilitate umană ce trebuie să fie orientată prin antroposofie în toate procesele şi sarcinile modului de nutriţie, înălţarea nutriţiei la vindecare şi a vindecării la dezvoltare spirituală deschide astfel elementele individuale ale dieteticii care vrea să întreţească perspectivele pământene cu perspective cosmice.

Ultimele două conferinţe ating problemele de conştienţă care, în progresarea secolului nostru, sunt

legate de îngrijorarea profundă şi de criza care apar odată cu extinderea treptată a civilizaţiei şi tehnologiei la toate domeniile Pământului ca forţe contrarii ameninţătoare pentru sănătatea umană şi pentru progresul spiritual al naturii umane.

Acestei viziuni, cuvântul de încheiere îi opune perspectivele unui viitor plin de responsabilitate cu privire la nutriţia umanităţii şi la fertilitatea solului. În felul acesta, conferinţele privind nutriţia trimit, plecând de la „rădăcinile cunoaşterii", la „roadele vitale" ale antroposofiei.

Prin numeroase note, ca şi prin cuvântul de încheiere sunt puse la dispoziţia cititorului multe îndrumări pentru un studiu continuat şi astfel volumul devine o carte care va folosi întotdeauna activităţii şi modelării vieţii.

Kurth Th. Willmann

I. PROBLEME ALE NUTRIȚIEI ÎN LUMINA ȘTIINȚEI SPIRITULUI [Notă]

München, 8 martie 1909 (GA 68)

Plecând din acest loc, au fost ţinute conferinţe privind cele mai variate interese şi aspecte ale vieţii spirituale. Aşa că se poate îngădui odată, să ajungem să vorbim azi despre o temă mai personală, din punctul de vedere al ştiinţei spiritului. O temă mai prozaică decât diferite lucruri auzite aici sunt, fără îndoială, problemele nutriţiei. Totuşi, ni se va revela faptul că tocmai în epoca noastră, ştiinţa spiritului are ceva de spus privitor la problema care se integrează în cotidian. Pe de o parte, cei care cunosc ştiinţa spiritului numai superficialei reproşează acesteia că se ridică prea mult în spiritual, că ea pierde, ca să spunem aşa, pământul de sub picioare. Pe de altă parte, se pot auzi exprimate şi lucruri opuse de către cei care cunosc antroposofia sau ştiinţa spiritului numai dintr-o broşură sau din audierea unei singure conferinţe. Acest alt reproş ar putea fi exprimat în sensul că antroposofii vorbesc prea mult, se preocupă prea mult de anumite probleme: ce trebuie să mâncaţi, ce trebuie să beţi. Într-o anumită privinţă, aceştia par chiar idealişti; un astfel de reproş l-ar putea face numai acei oameni care privesc în jos la prozaicul vieţii dintr-un anumit punct de vedere superior, care pleacă de la acel punct de vedere care-i determină să afirme: ei, ce mănâncă şi ce bea omul este ceva cât se poate de neimportant, de indiferent. Nu este vorba despre ceea ce mănânci şi bei, ci de a te înălţa prin forţa spiritului tău deasupra materiei. Acest reproş făcut antroposofiei ar putea fi exprimat chiar şi de idealişti foarte bine intenţionaţi.

Astăzi, într-o vreme în care despre aceste probleme se vorbeşte cu adevărat din multe puncte de vedere, nu

poate fi cu adevărat lipsit de interes să se asculte şi cele spuse de pe poziţia ştiinţei spiritului despre aceste aspecte. Există un filosof german căruia i se atribuie expresia: „Omul este ceea ce mănâncă” (în l. germană este un joc de cuvinte: „Der Mensch ist, was er ißt” – *n.tr.*). Gânditori importanţi au atribuit această expresie lui Feuerbach [Nota 1], şi anume că ceea ce produce omul, luat în fond, nu este decât rezultatul alimentelor prelucrate de el, a ceea ce el preia în sine ca fiind pur material, a ceea ce el prelucrează în sine prin alimentare şi digestie. Şi cuiva i-ar putea chiar trece prin minte să spună că el crede că omul ar fi ceea ce mănâncă, dacă se vorbeşte atât de mult despre mâncat. Şi, plecând de la acest punct de vedere, vom avea de spus şi noi unele lucruri.

Trebuie să ne lămurim foarte precis asupra sensului în care trebuie înţeleasă conferinţa de azi, de pe ce poziţii este ea rostită. Şi nu ne-am lămuri dacă nu ne-am înţelege mai întâi asupra acestui aspect. Conferinţa de azi nu trebuie să aibă în nici o direcţie un efect agitatoric, ea nu trebuie să poarte în sine nimic reformator. Antroposoful are de spus ceea ce este adevărat, cum se prezintă lucrurile, cum se întâmplă ele. Punctul de vedere din care vorbeşte antroposoful nu trebuie să fie unul care acţionează în mod agitatoric. El are încrederea că omul care a recunoscut adevărul, plecând de la această forţă, face şi ceea ce este corect. Din această cauză, conferinţa de azi nu este agitatorică nici într-un sens, nici în celălalt sens, şi îl va înţelege cel mai puţin acela care ar crede că aici s-a luat partea sau s-a pledat contra unei metode de nutriţie. Aici se spune numai cum stau lucrurile. Cu cât mai puţin veţi avea impresia că este vorba de un pro sau un contra, cu atât mai mult ne vom putea înţelege. După ce am stabilit această premisă, putem pune odată, din punctul de vedere

al antroposofiei, întrebarea: oare expresia „Omul este ceea ce mănâncă", nu are o anumită justificare? Trebuie să avem permanent în vedere faptul că trupul omului este o unealtă a spiritului şi că în orice discuţie privind diferitele treburi pe care corpul le are de înfăptuit, putem folosi imaginea echivalentă că omul are nevoie de trup ca de un instrument fizic şi că aşa cum un instrument nu are nici o valoare dacă nu este integrat în mod corect, tot aşa şi corpul acesta nu are valoare pentru organismul nostru dacă nu este integrat în mod corect. Omul devine neliber în intenţiile lui; şi *în acest fel* ne poziţionăm noi ca antroposofi faţă de organismul nostru. Trebuie să ne întrebăm: oare nu-l putem face inapt pentru îndeplinirea intenţiilor, a scopurilor şi impulsurilor vieţii noastre şi nu devenim oare neliberi şi dependenţi de corpul nostru printr-o nutriţie nepotrivită? Ar putea exista o cale de a ne modela corpul acesta în aşa fel încât să devină întotdeauna o unealtă mai adecvată pentru impulsurile vieţii noastre spirituale şi nu cumva atunci, pe o cale ocolită, şi anume prin faptul că îl hrănim în mod corect, nu devenim liberi şi independenţi de corpul nostru? Ce trebuie să mâncăm pentru a nu deveni ceea ce mâncăm? Să privim acest lucru dintr-un punct de vedere. Dumneavoastră ştiţi toţi şi este suficient să amintesc numai faptul cu totul general că, observat pur materialist, omul consumă permanent ceea ce organismul său foloseşte şi trebuie să înlocuiască din nou prin hrană, iar omul trebuie să aibă grijă să facă această înlocuire. Ce este mai la îndemână decât să spunem: aşadar, să cercetăm acele materii care sunt necesare organismului uman, substanţele care alcătuiesc organismul animal şi atunci să avem grijă ca organismul să se compună din aceste substanţe. Această concepţie rămâne însă întotdeauna exclusiv materialistă. Noi trebuie să ne întrebăm care este

de fapt sarcina acestor substanţe alimentare pentru om şi în ce sens ele sunt folosite de fapt în organismul uman? Se poate spune că organismul uman – şi atrag atenţia în mod categoric asupra faptului că ceea ce spun despre om este valabil în antroposofie numai pentru *om*, întrucât aceasta nu poate împinge omul atât de aproape de animal [Nota 2] – aşadar, se poate spune că acest organism ar fi alcătuit din proteine, lipide, hidraţi de carbon şi substanţe minerale. Se poate pune, deci, întrebarea: cum se hrăneşte omul cel mai bine pentru a-şi procura cantităţile potrivite din aceste substanţe nutritive?

De precizat că ştiinţa spiritului trebuie să rămână neclintită în afirmarea de bază că orice fenomen material, tot ceea ce se petrece în lumea fizic-senzorială este numai un aspect exterior şi că, de fapt, şi toate procesele nutriţiei nu pot fi doar fizice, ci sub aspect fizic ele nu sunt decât expresia celor spirituale. Şi că omul este un întreg, iar alcătuirea corpului fizic este de aşa natură încât apare ca şi cum ar fi constituit numai din substanţe chimice. S-a atras mereu atenţia asupra modului cum te poţi înălţa din lumea pur fizică la cea spirituală. Şi am auzit aici adeseori că trupul fizic este ceva care este construit de corpul eteric sau al vieţii. Acesta este zămislitorul şi nu ne este îngăduit să privim corpul fizic ca şi cum în el nu s-ar desfăşura decât procese chimice. Noi greşim dacă ne întrebăm numai în mod materialist: ce se întâmplă cu substanţele chimice dacă privim numai la fenomenele chimice? Trebuie să ne amintim că dincolo de corpul eteric există şi corpul astral; corpul astral este expresia senzaţiilor de dorinţe (pofte), într-un anumit sens există expresia sufletescului şi dacă observăm omul de pe poziţia ştiinţei spiritului, atunci atât corpul său eteric, cât şi cel fizic sunt total întrepătrunse de acest corp astral. Despre aceste lucruri nu trebuie să

vorbim unilateral, ci dincolo de corpul fizic trebuie să privim la corpul astral. La aceasta se mai adaugă şi Eul omului, cel de al patrulea membru al entităţii umane. Abia atunci avem în faţa noastră omul întreg, când îl observăm ca pe o entitate alcătuită din patru individualităţi. [Nota 3] Şi abia atunci putem vorbi de dimensiunea problemei nutriţiei când putem răspunde şi la întrebarea, cum acţionează acestea sub influenţa uneia sau altei nutriţii.

Acum, dumneavoastră ştiţi că omul îşi ia alimentele mai întâi din regnul vegetal şi din cel animal, de asemenea şi din regnul mineral şi-şi construieşte corpul cu ajutorul acestora. Aici, vreau să atrag expres atenţia acelora care se adresează în sens mai îngust orientării ce priveşte îngrijirea vieţii interioare: eu nu vorbesc aici nici pentru esoterişti şi nici pentru antroposofi care urmăresc să se educe pentru a atinge treapta vederii spirituale; ceea ce trebuie spus aici este valabil în general pentru fiecare om. Omul îşi ia alimentele din regnurile animal, vegetal şi mineral. Acum, trebuie să ne fie limpede că planta reprezintă chiar o opoziţie faţă de om; animalul se află la mijloc. Această opoziţie îşi găseşte expresia exterior-fizică în procesul respiraţiei. Noi ştim cu toţii că această expresie fizică se realizează prin aceea că omul inspiră oxigenul, îl prelucrează în interiorul său, îl leagă de carbon şi elimină dioxidul de carbon. Planta aspiră carbonul pentru a-şi aproviziona construirea organismului. Şi planta respiră într-un anumit sens, dar procesul respirator are la plantă o cu totul altă semnificaţie. [Nota 4] Astfel putem spune: consideraţi din perspectivă exclusiv spirituală, planta şi omul fac lucruri opuse şi se poate evidenţia acest fapt dacă ne clarificăm influenţa luminii asupra procesului vital al plantei. Doar ştiţi cu toţii ce influenţă are lipsa luminii asupra procesului vital al plantei. Ceea ce pentru noi

oamenii ne apare ca fiind lumea, ceea ce face posibil ca ochiul nostru să vadă lumea ca pe un mare tablou de strălucire, lumină şi culoare, este lumina. Lumina este totodată şi aceea care declanşează într-un anumit sens procesul de viaţă al plantei. Această lumină are drept efect faptul că noi avem în mediul nostru înconjurător tabloul luminos. Aceasta este lumina fizică, dar cel care crede că ar fi numai ceva fizic, greşeşte. Aşa cum dincolo de orice existenţă fizică se află spiritualul, tot aşa dincolo de lumina care radiază spre noi se află o lumină spirituală. De fiecare dată când omul se bucură de strălucirea luminii fizice, el îşi poate spune: exact aşa cum atunci când văd că se apropie un om mi se face cunoscut: în acest om trăieşte ceva spiritual, tot aşa îmi pot reprezenta: în această lumină trăieşte o lumină spirituală. Şi lumina spirituală care trăieşte în această lumină solară fizică este de acelaşi fel şi de aceeaşi esenţă cu lumina invizibilă care trăieşte în corpul astral uman. Un fragment de ceva care împânzeşte întregul spaţiu cosmic, trăieşte în corpul astral. Numai că fizic este invizibil şi aceasta ne arată deja că într-un anumit sens este contrariul luminii fizice. Este reconstituirea luminii fizice.

În noi trăieşte lumina nevăzută, şi această lumină invizibilă are în noi o sarcină. Lumina invizibilă, putem spune, se comportă faţă de lumina fizică aşa cum se comportă magnetismul negativ faţă de cel pozitiv, adică în mod opus. Şi o vom recunoaşte în expresia sa exterioară dacă ne vom lămuri problema legăturilor existente între corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral care, pe de altă parte, este întrepătruns de Eu. Aici s-a spus de mai multe ori: în tot cursul vieţii, corpul eteric este un luptător împotriva degradării corpului fizic. În om, ca de altfel şi la animal se adaugă la aceasta corpul astral, lumina

interioară. Lumina interioară are sarcina opusă celei a luminii exterioare. Când lumina exterioară luminează planta, atunci ea îi construieşte organismul ei viu. Atunci ea produce substanţele, sucurile, hidraţii de carbon etc. Lumina interioară are sarcina de a deconstrui din nou: aceasta este o parte a sarcinii corpului astral. Căci descompunerea şi metabolismul produselor proteice şi a celorlalte pe care le ingerăm, este, ca să spunem aşa, o utilizare a acestor produse; o acţiune orientată împotriva a ceea ce lumina exterioară a construit. Fără această activitate a deconstruirii interioare, omul nu ar putea fi o fiinţă purtătoare de Eu, căci prin aceasta el este o fiinţă care poate avea trăiri interioare. În timp ce corpul eteric are grija de a menţine corpul fizic, corpul astral are în grija sa ca aceste produse să fie din nou deconstruite, din nou descompuse.

Fără acest proces de transformare din corpul fizic, corpul astral uman nu şi-ar putea desfăşura activitatea în cadrul lumii fizice, care şi-a integrat Eul în sine. Avem de-a face, aşadar, cu un proces alternativ între om şi plantă. Expirarea dioxidului de carbon, absorbţia de dioxid de carbon, expirarea de oxigen, inspirarea de oxigen etc. Acum, această opoziţie aşa cum are loc între plantă şi om, este o opoziţie totală numai între om şi plante. Animalul, într-un anumit sens, nu este însufleţit de un Eu ca acela al omului, ci de un Eu-grup comun tuturor animalelor aparţinând aceleiaşi specii, astfel încât animalele aceleiaşi specii sunt reglate din afară: aceasta este principala deosebire dintre om şi animale, faptul că orice deconstrucţie ce are loc în animale este reglată de Eul-grup, la om însă ea este dirijată de Eul său interior. La om, Eul său poate deveni tot mai mult stăpân pe cele ce se petrec în el. Să urmărim: cum va deveni tot mai mult acest

Eu punctul central al proceselor sale corporale? Să ne punem încă o dată întrebarea, ce face oare organismul, ce face corpul astral în deconstrucţia sa cu materiile pe care omul le-a preluat în sine? Sau la hrănirea sa nu este cumva vorba de ceva esenţial diferit? În timp ce corpul întreţesut de Eu deconstruieşte, el realizează o activitate şi prin această activitate este produs interior ceva; tocmai prin descompunerea făcută de corpul astral ia naştere activitatea interioară conştientă. Se provoacă activităţi prin faptul că se deconstruieşte. În primul rând, este produsă căldura interioară, în al doilea rând ceea ce este mai puţin observabil decât căldura interioară, expresia fizică a luminii interioare. Aşa cum căldura interioară care impregnează sângele este un rezultat al descompunerii produşilor proteici, sistemul nervos este expresia luminii interioare. Sistemul nervos în activitatea sa interioară este un rezultat al deconstrucţiei. Aşadar, nu nervul ca atare, ci activitatea nervoasă, ceea ce se petrece în nerv, posibilitatea reprezentării, a gândirii în om, ceea ce putem numi expresia fizică a luminii interne, acestea sunt provocate printr-un proces de descompunere, prin faptul că produsele sunt descompuse, în esenţă, căldura interioară este asociată condiţionat de descompunerea produselor proteice. Lumina interioară este un efect produs de ceea ce se petrece în organismul interior prin lipide, prin hidraţii de carbon, amidon, fructoză etc., în cadrul procesului de producere a căldurii, în procesul de mişcare care este declanşat în organismul interior, astfel încât în acesta se află expresia activităţii care pleacă din corpul astral. Omul nu se hrăneşte corect când ingerează cantitatea adecvată de alimente, ci când aceste procese sunt desfăşurate în modul cât mai corect posibil. Căci pe acestea se bazează viaţa interioară. Omul este o fiinţă în

mişcare şi plină de vitalitate şi în aceasta se află viaţa interioară. Dacă acest lucru nu se produce în mod corect, el nu poate acţiona în mod corect retroactiv şi omul se îmbolnăveşte.

Modul corect al mobilităţii interioare este cel care trebuie să ne creeze baza pentru un răspuns corect la problema nutriţiei. Prin aceasta ni se atrage acum atenţia asupra faptului că tot ce are de executat omul ca procese interne, trebuie continuat în direcţia opusă procesului vegetal. Acolo unde planta se opreşte, trebuie să înceapă omul. Un caz special va face să înţelegeţi imediat despre ce este vorba. Atunci când omul preia o hrană vegetală, această hrană vegetală solicită prea mult organismul uman. Alimentul vegetal are un specific de aşa natură că nu poate fi bogat în grăsimi. Se solicită de la organismul uman care are capacitatea de a produce singur grăsimile sale, de a produce grăsime din ceva care nu este gras. Aşadar, când omul consumă alimentaţie vegetală, el trebuie să desfăşoare singur o activitate interioară, el trebuie să se străduiască să folosească cele necesare pentru pregătirea grăsimilor; acest lucru nu se întâmplă însă atunci când consumă grăsimea gata elaborată din regnul animal. Aşadar, spun materialiştii, este bine pentru om când poate să preia cât mai multă grăsime pentru a nu trebui să se forţeze prea mult! Vorbind de pe poziţia spirituală noi trebuie totuşi să considerăm că desfăşurarea propriu-zisă a vieţii umane se află tocmai în desfăşurarea activităţii interioare. Când el este obligat să mobilizeze forţele care-i fac posibilă pregătirea de către el însuşi a grăsimii, atunci în mobilitatea interioară apare faptul ca Eul şi corpul astral să devină stăpâni în corpul fizic şi în cel eteric. Dacă îi oferim grăsime gata pregătită, aceasta are drept consecinţă faptul că îl scutim să producă el însuşi grăsime. Dacă însă îi

dăm prilejul să-şi desfăşoare activitatea îl vom face liber şi stăpân al corpului său. În caz contrar, omul rămâne spectator ca fiinţă spirituală. Aceasta se întâmplă pentru că în om este un centru de greutate care are drept efect ca acesta să fie inhibat în tendinţa de a-şi vieţui corpul său astral. În felul acesta, corpul său astral se va lovi în mobilitatea sa de un perete interior, dacă îi sustrageţi posibilitatea de a-şi produce el însuşi grăsimea sa. Problema este ce activităţi interioare sunt declanşate de unele substanţe sau de altele. Plecând de la acest punct de vedere, vom încerca să aruncăm o lumină asupra relaţiilor produselor vegetale şi animale cu nutriţia omului. Vrem să ne lămurim referitor la comportarea hranei animale şi a celei vegetale în organismul uman.

Ceea ce noi consumăm ca proteină animală nu este acelaşi lucru cu ceea ce consumăm ca proteină vegetală. Animalul conduce până la o anumită limită procese întru totul asemănătoare ca şi organismul uman, întrucât organismul animal este pătruns de corpul astral ca şi organismul uman. Organismul uman le mai continuă numai încă puţin mai departe, dincolo de o anumită limită, decât organismul animal. Corpul astral este şi cel care din construcţia sa determină la rândul ei deconstruirea. Dacă observăm acum animalele din jurul nostru şi înţelegem în mod spiritual specificul lor, atunci când comparăm omul cu animalul, vedem răspândit în număr mare în lumea animală ceea ce apare la om drept însuşiri ale acestuia. Oricât de mari ar fi deosebirile găsite în organizarea umană la cele mai diferite rase, veţi fi de acord totuşi că omul este o fiinţă care este cuprinsă într-un gen. Omul apare ca un rezumat spiritual a ceea ce el vede răspândit în formele animale. Dacă lăsaţi însuşirile animale să se completeze reciproc, veţi obţine un extract a ceea ce cu o moderare

corespunzătoare este prezent în om. Fiecare animal izolat are în el, unilateral, ceva din forţele care în om sunt armonizate şi potrivit cu aceasta este construit întregul său organism; totul, până în structura cea mai intimă a substanţelor sale este atât de organizat, încât avem în regnul animal un tablou extins al însuşirilor umane. Când omul are de căutat expresia fizică pentru însuşirile corpului său astral, atunci el nu are decât să-şi încordeze corpul său astral astfel încât acesta să apeleze la toate forţele sale. El trebuie să devină stăpân pe toate procesele din el însuşi. El trebuie să-şi acţioneze corpul astral astfel încât procesul vegetal să fie continuat în el. Ceea ce noi preluăm din regnul animal, nu este numai grăsimea şi carnea fizică a animalului, ci şi ceea ce a produs corpul astral în acestea. Când la consumul de produse vegetale trebuie să facem apel la forţele virgine ale corpului astral, noi punem în mişcare întreaga noastră activitate interioară; totuşi, o parte din această activitate ne este preluată atunci când ingerăm hrană animală. Acum putem să primim prezentarea întru totul în sens spiritual a relaţiilor celor două moduri de nutriţie.

Dacă omul vrea să devină tot mai mult stăpân peste ceea ce se petrece în corpul său, atunci în acest proces totul depinde de aceea ca omul să acţioneze cu o forţă corespunzătoare în lumea exterioară, ca el să dezvolte în exterior anumite însuşiri, să dezvolte forţă, curaj, să spunem chiar şi elementul agresivităţii. Se întâmplă însă ca omul să nu se simtă suficient de puternic, ca să nu poată să încredinţeze totul corpului său astral, şi din această cauză el primeşte sprijinul prin hrana animală. Astfel, putem spune că omul datorează ceea ce îl face interior tot mai liber, substanţelor care-i sunt dăruite de plante. Iar ceea ce îi dă proprietăţile prin care el devine o fiinţă ce dezvoltă

exterior în lumea fizică anumite însuşiri în care nu se pune nici un preţ pe faptul ca acestea să fie degajate din corpul astral feciorelnic, aceasta el o datorează sprijinirii prin hrana animală. Acest aspect, că omul trebuie să devină o fiinţă din ce în ce mai liberă şi că el are nevoie de însuşiri pe care să le înzestreze cu acele impulsuri pe care le găseşte răspândite în regnul animal i-au dat prilejul să-şi preia hrana din regnul animal. Întrebaţi-vă cum stăteau lucrurile la popoarele războinice care se străduiau să dezvolte acele însuşiri care făceau posibilă auto-vieţuirea plecând de la planul fizic şi veţi găsi de regulă o hrănire provenind din regnul animal. Bineînţeles că există excepţii. Dimpotrivă, veţi găsi că la acele popoare care au dezvoltat mai ales interiorizarea caracterelor, care au dezvoltat un fel de existenţă contemplativă a existat curent o nutriţie predominant sau exclusiv vegetală. Aceste două aspecte nu trebuie să fie neglijate. Numai dacă nu se pleacă de la cunoaştere, ci se urmăreşte să se facă o propagandă ca agitator se poate accepta ca panaceu universal o alimentaţie sau alta. Nu degeaba s-a făcut apel la alimentaţia mixtă, ci pentru că într-un anumit fel trebuie să se ajungă la acest rezultat. Oricum, noi trebuie să ne spunem: chiar dacă pentru unii oameni din motive pur sanitare, modul de hrănire vegetariană este cel corect, pentru un alt om ar însemna să-i subminezi sănătatea dacă i-am recomanda o hrănire vegetariană. Eu vorbesc având în vedere natura general umană; ea trebuie însă tratată strict individual dacă trebuie să găsească în mod corect calea privind hrănirea vegetariană sau animală. În vremea noastră în care nutriţia carnivoră este exagerată, acest fapt acţionează în mod corespunzător. Dacă omul permite să i se preia într-o măsură prea mare activităţile sale interioare, atunci în el se vor desfăşura acele activităţi care

altminteri sunt activităţi exterioare. Sufletul se va exterioriza, el va deveni mai accesibil pentru lumea exterioară, el se va lega de lumea exterioară. Dacă însă omul îşi va prelua hrana din regnul vegetalei se va interioriza şi va deveni independent, el devine stăpân pe toată fiinţa sa. Cu cât va înclina mai mult spre o nutriţie vegetariană, cu cât va fi mai mult în situaţia de a lăsa să predomine nutriţia vegetariană, cu atât mai mult va fi apt să lase să predomine forţele sale interioare, să dezvolte stimuli pentru orizonturi mai largi! El nu se leagă de orizonturi înguste ale existenţei. Omul care preia în mod predominant o hrană animală se leagă de orizonturi înguste ale existenţei, el se orientează în mod rigid spre superficialitate.

Desigur sarcina actuală a oamenilor este aceea de a avea grijă de ambele pentru a nu deveni nepractic. Poate deveni şi atât de lipsit de prejudecăţi încât să nu aibă o judecată despre nimic. Dar realitatea este: tot ceea ce îl restrânge pe om, ce îl organizează pentru a intra într-o specialitate, el primeşte de la nutriţia animală. Ceea ce îl poate înălţa din cel mai îngust cerc al existenţei sale, el o datorează hranei vegetale. Faptul că oamenii devin tot mai dogmatici, că pot superviza numai ceea ce au pătruns de la naşterea lor este puternic legat de exagerarea nutriţiei carnivore. Dimpotrivă, oamenii ar vedea, dacă ar acorda o mai mare atenţie la ceea ce vine din regnul vegetal, că s-ar ridica mai uşor din cercul îngust. Omul care vrea să fie scutit de munca formării de grăsimi va trebui să observe că această muncă care i-a fost luată ridică un fel de zid pentru corpul său astral. Şi dacă nu eşti nici clarvăzător şi nu poţi judeca aceste lucruri decât în mod corect atunci se vede cu ochiul uman dacă cineva îşi pregăteşte singur grăsimea sau nu. În această privire a ochiului se poate urmări dacă

corpul astral este obligat să realizeze formarea proprie a grăsimii.

Aşadar, în acest mod vedem cum se creează două stări de caracter opuse prin faptul că omul preia hrana sa din unul sau din celălalt regn. Vedem cum în fapt noi trebuie să creştem în organismul nostru în lume şi să creştem din nou ieşind din lume hrănindu-ne în mod corect. Va veni o vreme când oamenii vor preţui mult mai mult hrana vegetală decât în prezent. Atunci vor putea spune cu adevărat: trebuie să cercetez mai mult... poate că dintr-un anumit punct de vedere ar putea fi corect şi celălalt mod de hrănire despre care în prezent cred că este o tâmpenie. Şi atunci omul va recunoaşte că el îşi lărgeşte întregul său orizont fizic şi spiritual, că printr-o nutriţie vegetariană lucrează în sine împotriva dificultăţilor. Şi anume, în unele ştiinţe punctele de vedere s-ar amplifica, dacă s-ar impune nutriţia vegetariană.

Vom mai indica aici unele exemple care ne vor arăta că omul este ceea ce mănâncă şi bea.

Să observăm alcoolul! [Nota 5] Alcoolul este un produs al regnului vegetal. Ar lua prea mult timp dacă ar trebui să expun care sunt motivele ştiinţei spiritului ce arată că alcoolul din planta fizică deja exterioară face ceea ce în om trebuie să se împlinească tocmai prin aceea că omul are punctul său central în Eu. Şi este un fapt recognoscibil prin ştiinţa spiritului că atunci când omul consumă alcool, alcoolul îi preia tocmai acea activitate care altminteri se eliberează în întregime din Eul său. Cine ingerează mult alcool, are nevoie să mănânce mai puţin, şi este necesar să se dea corpului mai puţine alimente, care altfel ar pricinui procesul de ardere. Alcoolul trezeşte acele forţe fapt care altfel trebuie să fie cauzat de pătrunderea interioară a Eului. În felul acesta, aşadar, vă obiectivaţi

activitatea Eului prin faptul că introduceţi în corp alcoolul. Din această cauză alcoolul este acel produs care imită activitatea Eului şi acum veţi înţelege de ce oamenii apelează la alcool. Dar în aceeaşi măsură în care se creează un astfel de reprezentat interior devii dependent, devii un sclav. Dar, dacă are această înclinaţie, ar pune în activitate cea mai bună forţă a Eului său dacă s-ar abţine de la alcool. Aşa însă, dincolo de acest zid, se face de fapt ceea ce ar trebui să facă şi ar face Eul însuşi, dacă nu s-ar crea mai întâi acest zid.

Unele alimente au o acţiune foarte specială asupra organismului, de exemplu, cafeaua. Cafeaua este ceva care produce un efect foarte important. El se exteriorizează prin aceea că se extinde asupra corpului astral. Prin cofeină se obţine fenomenul că prin postacţiunile cafelei sistemul nostru nervos execută anumite activităţi ca de la sine, activităţi la care, altminteri, ar trebui să ne încordăm printr-o forţă interioară. Nimeni nu trebuie să spună că, în orice condiţii, ar fi bine ca omul să vrea să facă totul prin corpul său astral. Omul este o fiinţă care nu depinde numai de sine, ci el este poziţionat în viaţă.

La rândul ei, cafeaua este un produs al regnului vegetal care din punct de vedere exterior ridică însuşi procesul vegetal deja cu o treaptă mai sus având drept consecinţă posibilitatea cafelei de a prelua o anumită activitate a omului. Şi aici, privirii şcolite i se arată că tot ceea ce în activitatea nervoasă are caracter de consecvenţă şi de logică primeşte un suport prin cafea, astfel încât omul însuşi poate lăsa să-i fie luat de cafea – bineînţeles cu o slăbire a forţei interioare propriu-zise a omului. (De exemplu, la o şuetă la o cafea, gândurile rămân agăţate de un subiect până ce el a fost întors pe toate părţile. Şi aceasta nu este numai o glumă, ci este acţiunea cafelei.)

În cu totul alt mod acţionează ceaiul; el acţionează în mod opus; şi anume, la un consum ceva mai mare, gândurile sunt risipite şi sunt clarificate. Acţiunea intensă a ceaiului constă, spunem noi, în a scoate brusc la lumină gânduri hazlii, ademenitoare, dar care, în unicitatea lor, au o forţă slabă. Din această cauză, cel care are nevoie să facă legături subtile între gânduri, cum sunt, de exemplu oamenii de litere care-şi petrec toată ziua la cafenea, este ajutat de cafea. Aceasta este partea bună a problemei. În cazul ceaiului lucrurile sunt inversate. La şueta din jurul cafelei, aceasta intervine logic în sensul rău; la ceai, gândurile sunt mai mult separate cu forţa. Din această cauză, nu pe nedrept, ceaiul este o băutură preferată a diplomaţilor.

Ar putea fi interesant pentru unii, să mai expunem un ultim exemplu care joacă un mare rol în viaţă: consumul de lapte. Laptele are o cu totul altă alcătuire decât carnea sau alte produse animale. Laptele este ceva care nu exprimă decât slab procesul animal, procesul care se exprimă prin corpul astral. Laptele este numai pe jumătate un produs animal, nu a permis ca forţa astrală să aibă o participare la natura umană şi animală şi astfel laptele este unul din alimentele mult preferate. El este indicat pentru acei oameni care vor să renunţe total la consumul de carne, dar care nu au forţa de a realiza totul din corpul astral, interior. Ei pot recunoaşte dintr-un fapt pur exterior că laptele conţine tot ce este necesar omului pentru organizaţia sa: deşi acest lucru este numai în parte valabil, el este cel mai dependent de însuşirile individuale ale omului. Da, nu numai cel mai slab organism poate fi sprijinit prin consumul de lapte, ci şi cel mai puternic. Dacă omul se decide pentru un anumit timp să trăiască din lapte, şi să consume lapte, atunci va fi trezită în el nu numai forţa

obişnuită, este depăşită forţa obişnuită, i se adaugă forţe, astfel încât omul obţine un aflux de forţă. Apoi se dezvoltă un exces de forţă şi atunci se dezvoltă un excedent de forţă şi apoi se formează acele forţe care sunt dezvoltate ca forţe vindecătoare. Căci forţa pe care vrei s-o ai, trebuie mai întâi s-o dobândeşti; şi aici aveţi soluţia privind modul în care pot fi dezvoltate în om anumite forţe. Şi în fapt cei care din seriozitatea vieţii vor să dezvolte anumite forţe vindecătoare psihice, aceia se pot antrena pentru obţinerea unor astfel de forţe. Bineînţeles, şi în acest caz este întru totul de reţinut: un lucru nu se potriveşte tuturor. [Nota 6] Acesta este un aspect individual, unul îl poate face, altul nu. Omul are posibilitatea să-şi construiască organismul în mod înţelept, poate contribui la desfăşurarea de forţe interioare libere, independente şi în felul acesta ajungem prin ştiinţa spiritului la afirmaţia lui Feuerbach amintită la început: „Omul este ceea ce mănâncă".

Omul se poate hrăni în aşa fel încât să-şi submineze independenţa sa interioară invizibilă şi prin aceasta să devină expresia a ceea ce mănâncă. Dar el trebuie să mănânce astfel – ştiinţa spiritului poate să-i fie o călăuză în acest sens –, încât să devină tot mai puţin sclavul modului său de nutriţie; căci printr-un mod incorect de hrănire noi putem uşor deveni ceea ce noi mâncăm.

Dar prin faptul că el se impregnează cu cunoaşterea vieţii spirituale, el poate năzui ca să fie liber şi independent, astfel încât ceea ce mănâncă să nu-l stânjenească să fie şi să devină ceea ce poate deveni un om.

II. DEZVOLTAREA FORMELOR DE NUTRIȚIE [Notă]

Berlin, 4 noiembrie 1905 (GA 93)

Astăzi, în continuare la cele spuse în ultima conferinţă [Nota 7], urmează să facem câteva scurte remarci privind evoluţia diferitelor rase. Dar mai înainte ar trebui să atragem atenţia asupra câtorva lucrări, ale căror fundamente le găsim indicate doar în puţine cărţi.

Aşa-numitele legi ale alimentaţiei din diversele culturi par la prima vedere să fie foarte arbitrare. Dar nu este aşa, ele sunt născute din ştiinţă şi înţelepciune. Noi trebuie să luăm aminte cu stricteţe că omenirea noastră actuală nu este câtuşi de puţin în stare să poată respecta nişte lucruri precum cele pe care le vom discuta astăzi. Ele vor oferi însă în viitor câteva principii de bază pentru anumite legi ale vieţii sociale. Aşadar, nimeni nu trebuie să creadă că dacă treci la vegetarianism şi aşa mai departe, devii imediat adept.

Există la populaţiile orientale un anumit specific în practicarea medicinei, unde medicii respectivi pun cel mai mare accent în primul rând pe hrănirea propriului lor corp fizic. În locurile în care s-a mai păstrat vechea viaţă spirituală, există oameni care au devenit vindecători după vechiul mod, hrănindu-se exclusiv cu lapte. Vă daţi seama că prin faptul că exclud orice alt aliment, ei dobândesc forţe fizice vindecătoare, în special pentru vindecarea aşa-numitelor boli spirituale [Nota 8]. Ei au procedeele lor speciale. Ei ştiu foarte precis că dacă consumă doar lapte, dezvoltă anumite forţe.

Să clarificăm puţin pe ce fel de intuiţie se bazează aceasta. Această intuiţie profundă o putem înţelege în modul următor: Noi ştim că există o anumită desfăşurare în evoluţia omenirii. La mijlocul erei lemuriene [Nota 9] a

avut loc o scindare a omenescului originar, într-un omenesc în ascensiune şi unul animalic. Legat de aceasta s-a întâmplat că forţele Pământului, rămase din vremea când el mai era unit cu Luna, s-au scindat de asemenea, iar o parte din ele s-au separat de Pământ odată cu Luna [Nota 10].

Să ne imaginăm epoca în care Pământul mai era unit cu Luna. Omul se afla atunci pe o cu totul altă treaptă de dezvoltare. El avea deja sângele cald, însă nu era divizat în două sexe, astfel încât dacă vă uitaţi sus pe cer la Lună puteţi să spuneţi: Faptul că tu ai ieşit din Pământ a provocat o scindare în două părţi a forţei productive omeneşti. A existat de asemenea o epocă pe Pământ în care omenirea era nemijlocit legată de animale, cufundată în elementul animalic şi chiar se hrănea cu animalicul. Acest fel de hrănire va fi greu de înţeles de către cel care nu posedă forţe clarvăzătoare. Totuşi, ne putem face o reprezentare în legătură cu aceasta dacă ne uităm la modul obişnuit de hrănire al mamiferelor, care îşi hrănesc puii cu propriul lor lapte. Acest fel de hrănire a apărut odată cu divizarea forţei productive omeneşti. Mai înainte oamenii puteau să-şi ia substanţa hrănitoare direct din mediul înconjurător, aşa cum Pământul îşi primeşte azi aerul. Omul era pe atunci legat prin cordoane ombilicale cu întreaga natură din jurul lui, ceva asemănător cu modul în care este hrănit astăzi embrionul omenesc în trupul mamei. Aceasta era vechea formă de hrănire pe Pământ. Un rest din aceasta este alăptatul din ziua de azi al mamiferelor, iar laptele este precum hrana pe care o consuma omul în era prelemuriană, este vechea hrană divină, prima formă de hrană de pe Pământ. Natura Pământului era atunci astfel încât această hrană putea fi suptă de peste tot. Laptele este un produs rămas de la

prima formă de hrănire omenească. Pe când omul pe Pământ, în plan fizic, mai era încă apropiat de divin, el sugea laptele din mediul înconjurător. Ocultiştii cunosc modul în care oamenii sunt legaţi cu natura.

Consumul de lapte este o formă de hrănire străveche metamorfozată. Prima hrană a omului a fost întotdeauna laptele. Atunci când se spune: „Laptele cucernicei gândiri", se denumeşte în mod expres acest mod de hrănire.

Ne punem întrebarea: Ce a stat la originea faptului că laptele, aşa cum era el pe atunci, era supt din mediul înconjurător? Acest lucru se datorează forţelor lunare din Pământ; ele erau precum un sânge comun al întregului Pământ. Când însă Luna a ieşit din Pământ, forţele lunare s-au disipat, concentrându-se doar în anumite organe ale viețuitoarelor.

Ocultistul numeşte laptele „hrană lunară". Fii lunari sunt cei ce se hrănesc cu lapte. Luna a făcut ca laptele să se coacă. S-a adeverit faptul că vindecătorii orientali, care trăiesc doar cu lapte, primesc din nou forţele originare, existente pe când laptele curgea încă în râuri pe Pământ. Ei îşi spun: Acestea sunt forţele care ne-au creat, trebuie să aibă şi virtuţi terapeutice, noi ne putem însuşi forţa de a aduce sănătate dacă consumăm doar lapte şi excludem orice altceva.

Să ne transpunem în era prelemuriană când exista acea stare în care laptele era supt din exterior, din mediul înconjurător. A urmat apoi o stare în care laptele a devenit o hrană generală pentru oameni, iar apoi starea în care se consuma laptele matern. Înaintea perioadei în care laptele era supt de peste tot din natură, a existat o epocă în care Soarele era încă unit cu Pământul. Pe atunci exista o hrană solară. După cum laptele este o rămăşiţă de pe vremea Lunii, există produse rămase de demult, care sunt coapte

de către Soare. Tot ceea ce este străluminat de Soare, florile şi fructele plantelor, aparţin Soarelui. Înainte ele erau înclinate spre centrul Pământului unit cu Soarele. Florile lor erau înfipte în solul solar [Nota 11]. Când Pământul s-a separat de Soare, plantele şi-au păstrat vechiul lor caracter: ele şi-au îndreptat din nou florile lor spre Soare. Omul este planta inversată. Partea din plantă care creşte deasupra Pământului are acelaşi raport faţă de Soare precum laptele faţă de Lună, este deci hrană solară. În locul hranei unice cu lapte, a apărut treptat un fel de hrănire vegetală, şi anume cu părţile superioare ale plantei. Acesta a fost al doilea fel de hrănire al omului.

Astfel, la sfârşitul erei lemuriene existau două spite [Germ., Geschlecht = sex, spiţă, neam (n.trad.)] de oameni opuse: O spiţă de oameni, fiii lunari propriu-zişi, care creşteau animale şi se hrăneau cu ceea ce dădeau animalele, cu laptele animalelor; şi a doua spiţă de oameni, care se hrăneau cu plante, cu roadele solului pământesc.

Această realitate a fost înfăţişată în povestea biblică despre Cain şi Abel. Abel este un cioban, Cain, un agricultor, Abel [reprezintă] neamul lunar, iar Cain, neamul solar. Această alegorie este ceva cu totul grandios. Ştiinţa ocultă indică aceasta într-un mod ceva mai mascat. Acea fiinţă divină care i-a oferit omului posibilitatea să fie o fiinţă lunară, să se hrănească cu hrană lunară metamorfozată, poporul evreu a numit-o Jehova. Ea era forţa hrănitoare a naturii: ea îi revine lui Abel, el şi-o ia de la turmele sale. Şi a fost o dezertare de la Jehova când s-a trecut la hrana solară. De aceea nu a dorit Jehova să primească jertfa lui Cain, fiindcă ea era jertfa dintr-o hrană solară.

Dacă ne întoarcem înapoi în epocile cele mai vechi, nu vom găsi o altă hrană în afară de lapte, acea hrană pe care

omul a dobândit-o de la animalele vii. Aceasta este hrana primordială, ca şi în prezent în primele săptămâni de viaţă, iar vindecătorul oriental, atunci când spune: „Dacă nu vă veţi face ca nişte copilaşi, nu veţi intra în împărăţia Cerurilor", se referă la acest mod de hrănire. Toate aceste lucruri au semnificaţia lor.

Ajungem acum de la era lemuriană la era atlanteană [Nota 12], la popoarele care au locuit pe teritoriul actualului Ocean Atlantic. La atlanteeni apare ceva ce nu existase anterior: Ei încep pentru prima oară să se hrănească cu ceva ce nu provine de la elementul viu, ci de la elementul mort. Ei asimilează în sine ceva lipsit de viaţă. Este o tranziţie extrem de importantă în evoluţia omenirii. Prin faptul că *acei* oameni au început să se hrănească cu ceva mort a devenit posibilă trecerea spre egoism. A te hrăni cu ceva mort înseamnă legătura directă cu egoismul. Omul devine independent prin aceea că asimilează elementul mort. Omul asimilează acest element sub diferite forme: la început, la popoarele de vânători în curs de apariţie care vânează animalele. În continuare apar popoare care se hrănesc nu numai cu partea plantei crescute la lumina razelor Soarelui, ci şi cu partea crescută sub pământ. Aceasta este de asemenea ceva mort, precum animalul vânat. Tot ceea ce trăieşte în natura inferioară a animalului, care este îmbibată cu sânge, s-a înstrăinat de forţa lunară. Forţa lunară continuă să trăiască în lapte, care are legătură cu procesul vieţii. Omul, dacă consumă partea moartă, absoarbe părţile lipsite de viaţă. La fel de moartă este şi partea de plantă care creşte sub pământ, care nu este încălzită şi animată de principiul dătător de viaţă al Soarelui. Rădăcina corespunde deci corpului animal îmbibat de sânge.

Ulterior s-a mai adăugat o hrană, care nu existase chiar deloc până atunci. Omul a introdus în alimentaţia sa elementul pur mineral, ceva pe care el l-a extras din pământ, sarea şi aşa mai departe. În felul acesta omul a trecut cu hrana sa prin cele trei regnuri. Acesta este cu aproximaţie drumul parcurs de civilizaţia atlanteană în ceea ce priveşte alimentaţia: în primul rând au luat naştere populaţiile de vânători, în al doilea rând cultivatorii pământului, neamul lui Cain, şi în al treilea rând s-a dezvoltat mineritul, care scoate la suprafaţă cele aflate sub pământ.

Toate aceste lucruri reprezintă o dezicere de forţa propriu-zis dătătoare de viaţă sau productivă. Ceea ce este mort în animal s-a întors cu spatele de la viaţă. Ceea ce creşte în pământ din plantă este de asemenea ceva străin de principiul vieţii. Orice sare este partea moartă a regnului mineral, este un ultim reziduu.

Ajungem acum la rasa a cincea omenească [Nota 13]. Pe lângă mâncătorul de fructe continuă să existe băutorul de lapte; celelalte lucruri vin în plus, ca ceva nou. Ceea ce iese în evidenţă în mod predilect la rasa originară sau rasa-rădăcină, a cincea, este în primul rând un produs de origine minerală, adică ceva obţinut printr-un proces chimic. Acest lucru este indicat în Geneză. Ce este acest produs obţinut printr-un proces chimic? În evoluţie se merge în mod ascendent, se aplică chimia la plante, la fructe. De aici se obţine vinul. Acesta nu a existat în Atlantida. De aceea se spune în Biblie că Noe, strămoşul rasei noi, de după Potop, este îmbătată cu vin. Printr-un proces mineralo-chimic se produce ceva din regnul vegetal. Vinul joacă apoi, în întreaga rasă originară a cincea, un anumit rol. Toţi iniţiaţii au preluat, la începutul celei de-a cincea rase originare, tradiţiile lor din era rasei atlanteene, pe când nu exista încă

vinul: iniţiaţii indieni, persani şi egipteni nu aveau nevoie de vin. Ceea ce juca un rol în ritualurile sacre era apa simplă.

Odată cu a cincea rasă originară ajunge să se afirme vinul, la care un rol îl joacă tratarea minerală a plantei. Primele trei subrase au fost repetări ale precedentelor. A patra subrasă a dezvoltat pentru prima dată ceva nou, care s-a impus odată cu cea de-a cincea rasă originară. Ea atribuie vinului un anumit rol (cultul dionisiac) [Nota 14]. Apare chiar un Zeu al vinului.

Aceasta s-a făcut printr-o pregătire treptată. La început, cultura vinului apare la persani. Aici însă vinul este ceva cu totul lumesc. Abia treptat el îşi face intrarea în actul cultic, în cultul dionisiac. A patra subrasă [Nota 15] este aceea care dă naştere creştinismului şi, totodată, cea care cu şapte sute de ani mai înainte primeşte misiunea ei prin serbările dionisiace. Ea a preluat mai întâi vinul în acţiunea cultică. Acest fapt a fost înfăţişat în mod minunat de acel evanghelist care ştia cele mai multe lucruri despre creştinism: Ioan. El vorbeşte chiar de la început despre transformarea apei în vin, căci creştinismul a venit iniţial în a patra subrasă a celei de-a cincea rase originare. Era nevoie de o învăţătură care să consacre ceea ce trebuia să se întâmple pe planul fizic. Vinul îl rupe complet pe om de spiritual. Cine consumă vin nu poate ajunge la spiritual. Nu poate avea conştienţă despre Atma, Buddhi, Manas [Nota 16], despre ceea ce rămâne şi se reîncarnează. A trebuit să fie aceasta, întregul mers al evoluţiei omenirii este unul coborâtor şi unul suitor. Omul trebuia o dată să coboare până la cel mai de jos punct. Şi pentru ca el să coboare în întregime pe planul fizic a trebuit să intervină cultul dionisiac. Corpul omenesc a trebuit să fie pregătit în vederea materialismului, prin intermediul cultului lui

Dionysos, motiv pentru care a trebuit să apară o religie care transformă apa în vin. Mai înainte, profeţilor le era strict interzis consumul vinului; ei puteau experimenta realitatea lui Atma, Buddhi, Manas. A trebuit să existe deci o religie care să conducă spre în jos, pe planul fizic, altfel oamenii ar fi coborât complet. Această religie care i-a condus spre în jos, pe Pământ, trebuie să aibă o revelaţie exterioară, astfel de revelaţie în care se face abstracţie de Atma, Buddhi, Manas, în care nu se ţine cont de reîncarnare şi în care există doar o indicaţie generală. Urmează ca vinul să fie transformat din nou în apă.

Dacă n-ar fi fost mai înainte această transformare a apei în vin, omul n-ar fi primit tot ceea ce există jos în vale, pe Pământ. La începutul Evangheliei după Ioan ne este înfăţişat deci faptul [scena transformării apei în vin la nunta din Canaan că Christos a ţinut seama de ce era atunci. El a luat în calcul, a prevăzut şi ceea ce urmează în viitor, instituind la rândul său Cina cea de Taină. Această Cină de Taină este simbolul cel mai grandios al Aceluia care şi-a început curentul său cultural cu această a patra subrasă. Aşadar, dacă El a fost adevăratul „Fiu al Omului" care a coborât cel mai jos pentru a se înălţa din nou cu şi mai multă putere, atunci El trebuia să rămână alături de ceea ce exista atunci, şi să arate oamenilor că conţinutul fizic al rasei are la propriu legătură cu misiunea sa. Dacă urma ca omenirea să pornească din nou pe un drum ascendent, ea trebuia să aibă un simbol care să conducă, de asemenea, de la moarte la viaţă: pâinea şi vinul. Pâinea, în sens ocult, este ceea ce rezultă după ce planta a fost mai întâi omorâtă. Vinul ia naştere de asemenea prin omorârea plantei şi tratamentul mineral. Când coacem vegetalul, facem acelaşi lucru ca atunci când omorâm animalul. Când din regnul vegetal extragem vin, facem într-un anumit sens

acelaşi lucru ca atunci când vărsăm sângele animalului. Pâinea şi vinul stau aici ca simbol al celei de a patra subrase. Ceea ce urmează să se dezvolte în viitor este o nouă ascensiune, de la hrana vegetală la hrana minerală. Pâinea şi vinul trebuie din nou jertfite, cedate. La apariţia lui în a patra subrasă, Christos indică pâinea şi vinul: „Acesta este trupul meu – acesta este sângele meu". Prin aceasta El a vrut să facă o trecere de la hrana animală la hrana vegetală, o trecere prin ceva superior.

Pe atunci existau două clase de oameni: Mai întâi aceea a oamenilor care se hrăneau cu carne şi sânge; aceştia sunt oameni de dinainte de Christos, pe care Christos nu i-a avut deloc în vedere. În al doilea rând, acea clasă de oameni care omora doar plantele, care dădea cep sângelui plantelor: care beau vin şi mănâncă pâine. Pe aceştia încă îi mai are în vedere; ei sunt precursorii acelei omeniri ce va veni în viitor.

Semnificaţia Cinei celei de Taină este aceea a trecerii de la hrănirea cu animale moarte la hrănirea cu vegetale moarte. Când a cincea subrasă, în care ne aflăm acum, va ajunge la sfârşit, în a şasea subrasă, atunci se va înţelege semnificaţia Cinei celei de Taină. Atunci nu se va mai consuma nici un fel de produs animal. Până atunci va fi posibilă intervenţia şi a unui al treilea fel de hrănire, cel pur mineral. Atunci omul va putea să îşi creeze singur hrana. În prezent el se hrăneşte cu ceea ce au creat pentru el zeii şi îşi va prepara singur în laboratorul chimic [Nota 17] substanţele hrănitoare de care are nevoie.

Vedeţi astfel că totul porneşte de la intuiţii profunde. Când la vechii orientali găsim tot felul de prescripţii în legătură cu ce trebuie mâncat, acestea nu sunt propriu-zis nişte porunci, ci atenţionări: Tu nu trebuie să pretinzi ca

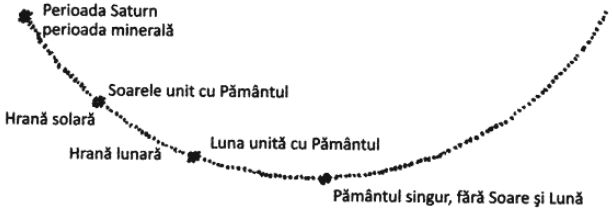
substanţele să acţioneze altfel decât acţionează ele [Nota 18].

Ceea ce Christos omoară mai târziu, ceea ce este realmente jertfit după ce a luat Cina cea de Taină, este corpul fizic. Acesta moare. El va muri la toţi oamenii. Spre mijlocul celei de-a şasea rase originare, în ultima treime, nu va mai exista niciun corp fizic. Întregul om va fi din nou eteric, el intră într-o materialitate mai fină. Aceasta nu se va întâmpla dacă omul însuşi nu va contribui la producerea ei. În acest scop el trebuie să treacă mai întâi la hrana pe care şi-o prepară singur în laborator. Aşa încât omul se îndreaptă cu paşi repezi spre propria îndumnezeire, în măsura în care el nu-şi mai ia hrana din natură, ci din propria înţelepciune, din Dumnezeul din interior.

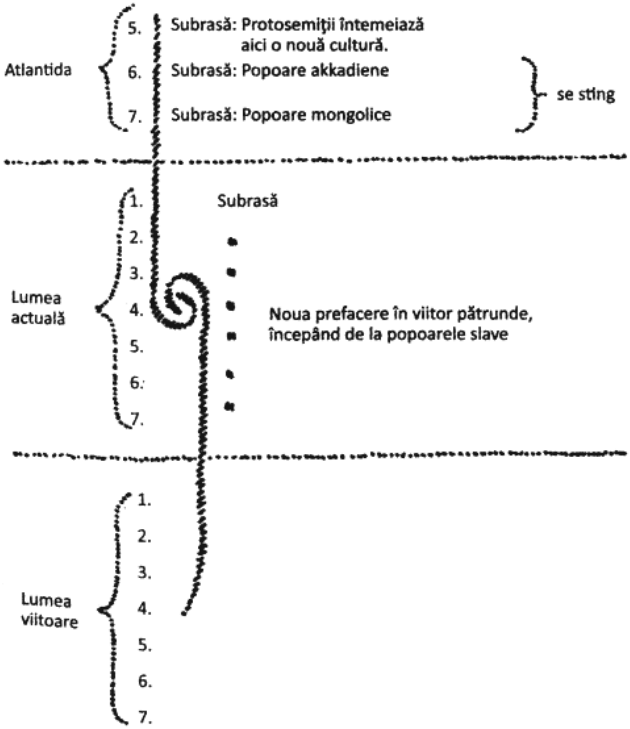
Când omul va învăţa să se hrănească singur, vor fi puse bazele pentru ceva mai înalt, şi anume propria sa reproducere. Treptat, el îşi creează din lumea minerală o viaţă în sine.

Acesta este lungul drum al evoluţiei omeneşti. Ceea ce cunoaşte în ziua de azi naturalistul este doar un mic segment din marele cerc.

Odată cu Saturn [Nota 19] noi intrăm în perioada minerală. În era atlanteană, prin consumul elementului mort, se pregăteşte acel lucru care produce egoismul. Până la subrasa a cincea, protosemitică [Nota 20], se dezvoltă astfel, foarte lent, Eul omenesc. În cea de a şasea subrasă a celei de-a cincea rase originare acest Eu va intra din nou într-o etapă superioară de dezvoltare. Aceasta înseamnă că noi ne aflăm în faţa unui nou moment de răscruce al existenţei. Noul moment de răscruce a început în perioada în care protosemiţii au pus bazele actualei rase-rădăcină (vezi schema).

Culturii protosemitice îi datorăm tot ceea ce a fost până acum. Acum, însă, odată cu popoarele slave [Nota 21], începe un nou caracter de rasă, care se continuă în viitor [în următoarea rasă-rădăcină – n.trad.]. De la un popor se aduce, simultan cu o anumită ruptură cu trecutul, un specific nou în lume. Acesta se plămădeşte ca spiritualitate tainică în ţăranul rus. Aceasta formează a doua parte a vâltorii, ce urmează. În prezent, o anumită cultură este considerată a fi în descompunere şi una nouă se pregăteşte. Ea se pregăteşte în Vest şi în Răsărit, se va dezvolta plenar. Însă vechiul trebuie să stimuleze noul. Pretutindeni unde în epoca noastră întâlnim predispoziţii noi, acolo totul este în germene, grosolan, stângaci. Vechiul, în schimb, este ceva cizelat şi finisat, are însă în el morbul criticii şi al descompunerii. Din ramura semitică se nasc purtătorii vechii culturi, ai cărei purtători sunt în ceea ce se învârtejeşte înăuntru vâltorii. Ei toţi au ceva semitic în sine. Exemple: *Lassalle*, *Marx* [Nota 22]. Aceasta se învârtejeşte spre interior. O continuare nu este posibilă de aici încolo. Trebuie făcut un salt, ca de pe un mal pe altul, spre spiritualitatea culturii viitoare a Răsăritului. Acesta este un început complet nou.

Viitorul este la început necioplit şi, în mod natural, infestat de vechi. *Haeckel* [Nota 23] este un astfel de om, care înoată în mijlocul curentului şi este antrenat puternic de ambele vârtejuri. Prima parte din Enigmele lumii a lui Haeckel este teosofie elementară pozitivă; a doua parte este negativă, distructivă; aceasta este o vâltoare.

Cele două contrarii pot fi observate şi în socialismul Estului şi al Vestului. Socialismul Occidentului este un socialism al producţiei, cel al Estului un socialism al consumului. Cel care reglează social ceea ce se produce, o face cu sete de câştig, cu egoism. Cel care reglează consumul se uită ce vor ceilalţi de la el; se uită la semenii lui, ţine cont de fraternitate. Socialismul producţiei – Marx,

Lassalle – se uită la muncitor ca producător, în Răsărit, pe prim-plan stă consumul, de exemplu la *Kropotkin*, *Bakunin*, *Herzen* [Nota 24]. Puteţi urmări cum lucrurile se izbesc între ele cu forţă, de exemplu la Kropotkin. El a înţeles imediat principiul ajutorului reciproc la animale. Socialismul Vestului este construit în întregime pe luptă. Astfel interferează curenţii evoluţiei omenirii.

III. NUTRIŢIA ŞI DEZVOLTAREA OCULTĂ [Notă]

Haga, 20 martie 1913 (GA 145)

Dragi prieteni, astăzi va trebui să vă vorbesc despre o temă care pentru mulţi este importantă în prezent, care poate fi importantă pentru toţi cei care într-un fel oarecare se străduiesc în aşa manieră încât nu fac din ştiinţa spiritului doar o teorie, ci o preiau în inima şi în dispoziţia lor sufletească astfel încât ea să le devină un adevărat conţinut de viaţă, să le devină ceva care se infiltrează în întreaga lor existenţă umană ca oameni ai contemporaneităţii.

Nu numai pentru esotericul propriu-zis, ci pentru fiecare om care vrea să preia gânduri antroposofice în forţele sale sufleteşti, va fi important să afle câte ceva despre transformările pe care le suferă întreaga entitate umană prin aceea că, fie omul execută exerciţii precum cele comunicate de mine în ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** sau cum au fost rezumate în parte a doua a ***Ştiinţei oculte***, scrieri publicate de mine, fie pur şi simplu prin aceea că omul, cu inima şi predispoziţia sufletească, naşte gânduri antroposofice. Antroposofia, practicată esoteric sau exoteric, dar practicată cu seriozitate, determină pur şi simplu anumite transformări în organizarea întreagă a omului.

Prin antroposofie – aceasta poate fi afirmată cu îndrăzneală – devii un alt om, îţi transformi întreaga structură umană. Atât corpul fizic, cât şi corpurile eteric şi astral, ca şi Sinea propriu-zisă a omului sunt transformate într-un anumit mod, şi anume sunt transformate prin faptul că omul preia cu adevărat antroposofia în interiorul său. Şi transformările pe care aceste învelişuri umane le suferă sub influenţa esoterismului sau şi prin antroposofia practicată exoteric cu seriozitate, vor fi discutate pe rând.

Deosebit de dificil este să vorbeşti despre transformările corpului fizic uman, din simplul motiv că aceste transformări ale corpului uman fizic sunt, la începutul vieţii antroposofice sau esoterice, importante, pline de semnificaţii, dar într-un anumit mod pot fi numite adeseori şi nedesluşite, mărunte. Cu corpul fizic se petrec modificări importante, semnificative, dar ele sunt totuşi exterioare, neobservabile pentru o cunoaştere exterioară oarecare. Ele pot fi de neobservat şi din simplul motiv că fizicul este ceea ce omul are, plecând din interior, cel mai puţin în stăpânire sa şi pentru că imediat ar apărea pericole dacă s-ar organiza exerciţii esoterice sau practică antroposofică în aşa fel încât corpul fizic ar suferi transformări care depăşesc limita a ceea ce omul este în situaţia de a controla pe deplin. Modificările corpului fizic se menţin între anumite limite; este totuşi important ca omul să afle câte ceva despre aceasta, pentru ca el să şi le poată explica.

Dacă vrem să desemnăm printr-un cuvânt cuprinzător transformările pe care le suferă corpul uman fizic datorită condiţiilor la care ne-am referit, atunci trebuie să spunem: acest corp uman fizic devine în sine mai întâi mai mobil şi în interior mai viu. Mai viu, ce înseamnă aceasta? În viaţa umană normală avem în faţa noastră

corpul uman fizic în aşa fel încât diferitele sale organe comunică între ele, sunt legate între ele într-un anumit mod. Acţiunile diferitelor organe trec unele în celelalte. Prin faptul că omul permite esoterismului sau antroposofiei să acţioneze asupra lui, diferitele organe devin mai independente unele de altele, mai de sine stătătoare. Într-un anumit sens, viaţa generală a corpului fizic este atenuată şi viaţa proprie a organelor este întărită. Chiar dacă gradul de diminuare a vieţii generale şi de întărire a vieţii proprii a organelor este deosebit de mic, trebuie spus totuşi că: sub influenţa esoterismului şi a antroposofiei mai ales, inima, creierul, măduva spinării, toate organele devin mai de sine stătătoare, mai vii şi mai independente unele de altele, în interior mai mobile. Dacă aş vrea să mă exprim mai savant, ar trebui să spun: organele trec dintr-o stare de echilibru mai stabilă într-una mai labilă. Este bine de ştiut acest lucru din cauză că omul este foarte uşor înclinat, atunci când conştientizează ceva legat de această altă stare de echilibru a organelor sale, s-o atribuie faptului că el a devenit dezadaptat sau bolnav. El nu este obişnuit să resimtă ca atare mobilitatea, neatârnarea organelor. Se resimt organele numai atunci când organele funcţionează altfel decât în starea normală. Vedeţi, aşadar, că atunci când este vorba de corpul uman fizic, este necesară prudenţa; este de la sine înţeles că acelaşi aspect poate să însemne o dată o îmbolnăvire, altă dată un simplu fenomen însoţitor al vieţii antroposofice interioare. Din această cauză, în fiecare caz este necesar să se deosebească individual; dar trebuie spus că ceea ce se atinge aici prin viaţa antroposofică, este întru totul ceva care se află fără aceasta în mersul evolutiv normal al omenirii. În epocile mai vechi ale evoluţiei omenirii, diferitele organe erau încă mai dependente unele de altele

decât sunt în prezent în viaţa exterioară, iar în viitor vor deveni tot mai independente. Aşa cum cel care se consideră antroposof trebuie să anticipeze întrucâtva întotdeauna în diferitele domenii ale vieţii şi ale cunoaşterii trepte de dezvoltare care se vor manifesta abia în viitor în întreaga omenire, tot aşa el trebuie să accepte şi această treaptă de evoluţie, şi anume devenirea tot mai independentă a organelor sale unele de altele. Acest lucru se poate exprima într-un mod tăcut, delicat, blând în diferitele organe separat şi în sistemele de organe.

Vreau să citez un caz deosebit: Cunoaşteţi cu toţii acest fenomen, că omul, mai ales când este legat de un loc, şi anume când este autohton, aşadar nu călătoreşte mult, eventual doar prin meseria lui, el este într-un anumit sens concrescut cu solul său. Mergeţi la ţară, la săteni, veţi afla că într-o măsură mult mai mare comparativ cu populaţia urbană actuală, care caută adesea sejururi la ţară, oamenii sunt concrescuţi cu pământurile lor, cu clima lor şi că le este greu să se aclimatizeze, aşa cum se spune în prezent, atunci când dintr-o cauză oarecare sunt transpuşi într-o altă regiune sau un alt climat; că trăiesc în suflet sub forma unei nostalgii, un dor adeseori de neînvins de pământul pe care au crescut. Aceasta ne indică modul cum are omul nevoie – lucru pe care-l putem observa şi altfel când el ajunge în altă regiune – de a-şi adapta întregul organism la această regiune, la acest climat. În viaţa noastră normală, are loc efectiv adaptarea în cadrul întregului organism uman. Totul este afectat, suferă inconveniente, într-un anumit mod atunci când ne mutăm din câmpie la munte, atunci când ne mutăm într-o regiune îndepărtată. La esoteric sau la cel care practică antroposofia cu seriozitate, apare în mod evident faptul că nu mai suferă inconveniente întregul organism, ci se separă sistemul sanguin şi că

circulaţia sanguină parcă se desparte de restul organismului, iar circulaţia sanguină suferă influenţa cea mai mare atunci când omul se mută dintr-o regiune în alta. Şi cine şi-a dezvoltat o anumită sensibilitate pentru acest aspect, poate observa că în pulsul sângelui său, în felul în care bate pulsul său, este sesizabil pur şi simplu faptul că el s-a mutat dintr-o regiune în alta. În timp ce la omul care nu este, să spunem aşa, trecut prin esoterism sau nu are viaţă antroposofică sistemul nervos este încă puternic solicitat de aclimatizarea necesară; la cei care trec prin esoterism sau au viaţă antroposofică serioasă, sistemul nervos este foarte puţin solicitat; el se retrage, slăbeşte legătura intimă dintre sistemul nervos şi cel sanguin prin viaţa antroposofică interioară, iar sistemul sanguin devine într-un fel mai sensibil la influenţele climei şi solului, în vreme ce sistemul nervos devine mai independent.

Dacă doriţi să aveţi dovezi pentru un astfel de aspect, trebuie să căutaţi aceste dovezi în modul natural în care ele pot fi găsite, şi anume atunci când dumneavoastră înşivă vă simţiţi transpuşi într-o asemenea situaţie, când dumneavoastră înşivă ajungeţi în alt loc. Încercaţi să observaţi la propria persoană, atunci veţi vedea că veţi găsi confirmat acest fapt al ocultismului. Este deosebit de important să focalizaţi un asemenea fapt, pur şi simplu din motivul că acesta se fixează treptat devenind o capacitate de percepere foarte precisă.

Cel care a devenit antroposof în inima sa observă prin sângele său caracterul unui oraş străin. El nu are nevoie să ia prea mult în seamă alte aspecte. Cu ajutorul sângelui său poate deja observa cât de mult se deosebesc între ele regiunile Pământului. Dimpotrivă, sistemul nervos se separă în alt mod din întregul organism. Cel care se pătrunde cu antroposofie în condiţiile menţionate, va

observa treptat că el resimte, de exemplu, deosebirea dintre cele patru anotimpuri, anume deosebirea dintre vară şi iarnă, în cu totul alt mod decât omul normal al prezentului. Omul normal al prezentului simte, în fond, cu ajutorul corpului său numai deosebirea de temperatură. Acela care şi-a făcut, în modul descris, din antroposofie conţinutul său sufletesc, nu resimte numai deosebirea de temperatură, ci, separat de aceasta, el mai are şi o vieţuire în sistemul său nervos, astfel încât îi vine mai uşor să conceapă anumite gânduri care sunt legate de creierul fizic, în timpul verii decât iarna. Nu în sensul că ar fi imposibil să concepi iarna cutare sau cutare gânduri; dar poţi experimenta foarte clar că vara ele curg mai uşor, să spunem aşa, decât iarna. Se poate, de asemenea, observa că iarna gândurile devin mai uşor abstracte, iar vara devin mai sugestive de imagini, mai intuitive. Acest lucru vine de la faptul că unealta pentru planul fizic, sistemul nervos, este într-o – rezonanţă mai fină cu schimbarea anotimpurilor, este interior mai independent de organismul total, decât este cazul altminteri.

Însă o transformare de bază produsă în corpul fizic al omului este aceea că într-adevăr începe să simtă corpul său fizic mai tare ca până acum – ceea ce poate lua forme îngrijorătoare; el devine cumva mai sensibil pentru existenţa sufletească, mai greu de acceptat. Este deosebit de greu să lămurim acest lucru întru totul atunci când trebuie să-l explicăm; închipuiţi-vă numai un pahar cu apă şi în care ar fi dizolvată sare astfel încât să rezulte un lichid tulbure. Admiteţi – pentru starea normală a omului – că corpul său eteric, corpul său astral şi Sinea sa ar fi ca lichidul, iar corpul fizic ar fi dizolvat în acestea ca sarea. Acum să lăsăm lichidul din pahar să se liniştească puţin. Acum sarea se va separa încet întărindu-se, ea devine mai

grea prin faptul că devine mai independentă. Aşa se întăreşte separându-se din întreaga structură a celor patru mădulare fiinţiale ale entităţii umane corpul fizic; el se chirceşte, chiar dacă numai în mică măsură. Acest lucru trebuie luat textual. El se chirceşte într-un anumit mod. Numai că acest lucru nu trebuie să vi-l imaginaţi a fi puternic, astfel încât nu trebuie să vă temeţi că prin dezvoltare antroposofică omul ar căpăta ridurile cele mai adânci. Această chircire este o densificare în sine. Însă abia prin aceasta ea se arată ca fiind de fapt ceva prin care avem de cărat mai greu decât înainte. Îl resimţim ca fiind mai imobil ca înainte. La aceasta se adaugă faptul că celelalte mădulare sunt mai mobile. Astfel ceea ce mai înainte, dacă era perfect sănătos, nu simţeam de fapt, pe care în mod foarte comod îl numeam Eu, îl resimţim acum ca pe ceva devenit mai greu pe care-l purtăm cu noi, pe care începem să-l simţim în totalitatea sa. Şi mai ales, începem să simţim în corpul nostru toate acele incluziuni care, să spunem aşa, au în acest corp fizic o existenţă independentă încă dinainte. Aici ajungem la o problemă care poate fi făcută deplin inteligibilă numai în acest context, dar bineînţeles prin aceasta nu facem nici o agitaţie, ci prezentăm numai adevărul, şi anume ajungem la problema alimentaţiei cu carne.

Pentru că aici avem de-a face cu corpul fizic, trebuie să descriem esenţa nutriţiei cu carne şi a nutriţiei cu alimente vegetale, cu nutriţia în general. Toate acestea trebuie să constituie un episod în discutarea influenţelor pe care le are viaţa antroposofică asupra învelişurilor omului, ceea ce poate fi caracterizat prin aceea că o numim întregirea, regenerarea din afară a acestui corp fizic prin ceea ce el preia din afară ca substanţă exterioară. Se înţelege corect relaţia omului cu alimentele sale dacă

focalizăm relaţia omului cu celelalte regnuri naturale, mai întâi cu regnul vegetal. Regnul vegetal, ca regn al vieţii, ridică substanţele anorganice, substanţele lipsite de viaţă, până la o anumită organizare. Pentru a deveni planta vie, aceasta presupune ca substanţele ne-vii să fie prelucrate într-un anumit mod – ca într-un laborator viu – fiind ridicate până la o anumită treaptă a organizării. Astfel că în plantă noi avem produsele naturale ne-vii până la o anumită treaptă de organizare. Ca organism viu, omul este astfel organizat, încât este apt să preia procesul de organizare din punctul până la care l-a adus planta şi apoi să-l conducă mai departe de la acel punct astfel încât să ia naştere organismul uman superior. Lucrurile se petrec astfel încât atunci când omul culege un măr sau o frunză din pom să existe o continuitate perfectă. Aceasta este cea mai perfectă continuitate. Dacă lucrurile ar fi astfel încât să putem face întotdeauna ceea ce este cel mai natural, atunci am putea spune: cel mai natural ar fi ca omul să continue pur şi simplu procesul de organizare de unde l-a lăsat planta, – aceasta înseamnă să luăm organele plantelor aşa cum se găsesc în natură şi să le organizăm de aici mai departe în noi înşine. Aceasta ar produce o linie dreaptă a organizării, care nu ar fi întreruptă nicăieri în niciun fel: de la substanţa ne-vie la plantă până la un anumit punct al organizării şi trecând prin acest punct până la organismul uman.

Să luăm acum imediat aspectul cel mai brut: Omul consumă animalul. În animal avem în faţa noastră o fiinţă vie care şi el duce procesul de organizare mai departe decât planta conducându-l până la un anumit punct dincolo de organizarea plantei. Astfel încât putem spune despre animal că el continuă procesul de organizare al plantei. Să admitem că omul mănâncă animalul. Atunci se produce

într-un anumit mod ceea ce urmează: Omul nu mai are nevoie acum să utilizeze acele forţe interioare pe care ar fi trebuit să le folosească în cazul plantei. Dacă el ar fi trebuit să înceapă să organizeze alimentul de acolo de unde a încetat planta atunci el ar fi trebuit să folosească o anumită sumă de forţe. Acum aceasta rămâne nefolosită atunci când el mănâncă animalul; căci animalul a înălţat deja organizarea plantei până la un anumit punct superior; omul trebuie să înceapă abia de aici. Putem spune aşadar: Omul nu continuă organizarea acolo unde ar putea s-o continue, ci el lasă nefolosite forţe care există în el şi continuă organizarea mai târziu; el lasă să-i fie luată de către animal o parte a muncii pe care ar trebui s-o facă el dacă ar consuma planta. Acum, sănătatea unui organism nu constă în faptul că el munceşte cât se poate de puţin, ci în aceea că el îşi pune în activitate toate forţele sale. Când omul consumă hrană animală, el procedează cu acele forţe care ar dezvolta activităţi organice dacă ar mânca numai plante ca şi cum ar renunţa la braţul său stâng, l-ar lega astfel încât el să nu poată fi folosit. Astfel, când omul mănâncă animale el imobilizează forţe interioare, pe care le-ar solicita dacă ar mânca plante. El condamnă, aşadar, o anumită cantitate de forţe la inactivitate în sine. Tot ceea ce în organismul uman este astfel condamnat la inactivitate determină ca organizaţiile corespunzătoare, care altminteri ar fi active, să fie lăsate în paragină, să devină paralizate, durificate. Această parte a organismului său, pe care omul o durifică în sine, el îl poartă apoi mai departe în timpul vieţii ca pe un corp străin. În viaţa normală, el nu simte acest corp străin. Când organismul uman devine mobil interior, iar sistemele sale de organe devin mai independente unele de altele, aşa cum se întâmplă în viaţa antroposofică, atunci corpul fizic care, şi fără aceasta, aşa

cum am arătat, se simte incomodat, se simte şi mai incomodat pentru că acum are în sine un corp străin.

Aşa cum am spus, nu facem agitaţie, ci arătăm numai adevă¬rul. Şi vom mai cunoaşte şi alte efecte ale hranei cu carne; de data aceasta vom fi nevoiţi să discutăm acest capitol în detaliu. Aşadar, din această cauză, progresarea în viaţa antroposofică interioară dă naştere treptat la un fel de scârbă faţă de alimentele din carne. Nu înseamnă că ar trebui să interzicem antroposofului consumul de carne; dar viaţa instinctivă sănătoasă progresivă se apără treptat, treptat de hrana din carne şi nici nu o mai doreşte; şi acest lucru este mult mai bine decât ca omul să devină vegetarian dintr-un oarecare principiu abstract. Cel mai bun lucru este atunci când antroposofia îl aduce pe om în situaţia de a avea un fel de scârbă şi repulsie faţă de alimentaţia cu carne, iar pentru ceea ce putem numi dezvoltarea sa superioară, nu are mare importanţă dacă omul se dezobişnuieşte într-un alt mod de nutriţia cu carne. Astfel încât putem spune: alimentaţia pe bază de carne determină în om ceva care devine o povară pentru corpul său fizic, şi această povară este resimţită. Aceasta este starea de fapt ocultă, pe de o parte.

Noi îl vom mai caracteriza şi din altă perspectivă. Aş mai vrea să menţionez un alt exemplu, şi alcoolul. Şi legătura omului cu alcoolul este supusă unei transformări atunci când omul se pătrunde interior în mod viu, serios cu antroposofie. Trebuie să spunem că alcoolul este ceva cu totul deosebit în regnurile naturii. El se prezintă nu numai ca un producător de povară în organismul uman, ci el se dovedeşte a fi direct un generator de forţă adversă în organismul uman. Căci atunci când observăm planta, aceasta aduce în organizaţia sa lucrurile până la un anumit punct – cu excepţia viţei de vie, care continuă dincolo de

acest punct. Ceea ce la celelalte plante este păstrat în rezervă exclusiv pentru germenele tânăr, toată forţa propulsoare este păstrată numai pentru germenele tânăr şi nu se revarsă în restul plantei, la viţa de vie într-un anumit mod aceasta se revarsă în carnea fructului; astfel încât prin aşa-numita fermentare transformarea a ceea ce se revarsă aici în strugure, care în strugure a fost adus la cea mai înaltă tensiune, este produs ceva care în fapt are în interiorul plantei o putere ce nu poate fi comparată decât în mod ocult cu forţa pe care o are Eul omului asupra sângelui. Aşadar, ceea ce ia naştere la producerea vinului, care se formează de altfel la producerea alcoolului în general, este ceea ce într-un alt regn natural produce ceea ce omul trebuie să producă atunci când plecând din Eul său el acţionează asupra sângelui.

Noi ştim că există o relaţie intimă între Eu şi sânge. Aceasta poate fi observată chiar în exterior prin aceea că dacă în Eu este resimţită ruşine atunci în obrazul omului urcă roşeaţa ruşinii, când în Eu este resimţită teama, frica, omul păleşte. Acest efect al Eului asupra sângelui, care este însă şi altfel prezent, din punct de vedere ocult este întru totul asemănător cu acel efect care ia naştere atunci când procesul vegetal regresează astfel încât ceea ce se află în carnea fructului strugurelui sau în general ceea ce vine din plantă este transformat în alcool. Aşa cum am spus, Eul trebuie să producă în mod normal un proces întru totul asemănător în sânge – vorbind în mod ocult, nu chimic – aşa cum se întâmplă prin regresarea procesului de organizare, prin simpla desfăşurare chimică a procesului de organizare atunci când se produce alcool. Urmarea acestui fapt este că prin alcool noi introducem în organismul nostru ceva care, venind din cealaltă direcţie, acţionează aşa cum acţionează Eul asupra sângelui. Aceasta

înseamnă că prin alcool noi am preluat în noi un contra-eu, un Eu care este direct un combatant al faptelor Eului nostru spiritual. Pe de altă parte, prin alcool se acționează asupra sângelui, așa cum Eul acționează asupra sângelui. Astfel încât noi dezlănțuim, așadar, un război interior și în fond condamnăm la neputință tot ceea ce pleacă de la Eu atunci când îi opunem în alcool un adversar. Aceasta este starea de fapt ocultă. Acela care nu bea alcool, își asigură libera posibilitate de a acționa din Eu asupra sângelui; cel care bea alcool face exact ca cineva care vrea să dărâme un zid lovind dintr-o parte dar care în același timp postează de cealaltă parte

oameni care lovesc în sens opus. Întocmai așa, prin consumul de alcool se elimină activitatea Eului asupra sângelui. Din această cauză, cel care își face din antroposofie elementul său de viață resimte lucrarea alcoolului în sânge ca pe o luptă directă împotriva Eului său și prin aceasta este natural că o adevărată dezvoltare spirituală poate avansa ușor numai dacă nu-i creăm acest obstacol. Tocmai prin acest exemplu vedem ceea ce este prezent și cum echilibrul modificat care apare în corpul fizic devine perceptibil pentru esoterist sau pentru antroposof.

Și în multe alte privințe unele organe și sisteme de organe ale corpului uman fizic devin independente și această independență noi o putem caracteriza prin aceea că măduva spinării și creierul devin mult mai independente unul față de celălalt. Mâine vom vorbi mai departe despre nutriție, despre fiziologia ocultă a nutriției; azi însă vreau să mai insist asupra temei devenirii independente. Această neatârnare a măduvei față de creier poate apărea prin aceea că în fapt printr-o impregnare interioară a sufletului cu antroposofie omul ajunge în mod

treptat în situaţia de a resimţi corpul său fizic ca şi cum acest organism fizic ar câştiga în sine o mai mare independenţă. Aceasta poate provoca la rândul său situaţii foarte incomode. Din această cauză este cu atât mai necesar să se ştie acest lucru. De exemplu, se poate evidenţia că în timp ce în mod normal eşti stăpân pe tine, aşa cum se spune curent, cel care avansează, observă brusc cum spune unele cuvinte, fără a fi avut intenţia de a spune acele cuvinte. El merge pe stradă; brusc, el observă că a exprimat un cuvânt care este poate un cuvânt preferat al său, pe care ar fi evitat să-l rostească, dacă nu ar fi trecut prin acea independentizare numită a fi cea a măduvei spinării faţă de creier. De altminteri ceea ce este inhibat devine un fenomen reflex prin independenţa măduvei spinării faţă de creier. Chiar în creier însuşi, o parte a lui devine independentă faţă de cealaltă parte: anume, părţile interioare ale creierului devin mai independente faţă de părţile care le înconjoară, în timp ce în viaţa normală cele din urmă lucrează mai mult cu părţile interioare. Aceasta se arată în faptul că pentru esoterist sau pentru antroposoful adevărat gândirea abstractă devine mai dificilă, devine mai dificilă decât fusese anterior, treptat întâmpină în creier o rezistenţă. Pentru antroposoful aflat în dezvoltare, devine mai uşoară gândirea în imagini, reprezentarea imaginativă, s-o numim astfel, decât faptul de a gândi abstract.

Aceasta este ceva care la unii antroposofi deosebit de zeloşi devine foarte curând observabil. Se instalează o preferinţă pentru o activitate exclusiv antroposofică. Oamenii încep să nu mai citească şi să se gândească cu plăcere doar la probleme antroposofice, nu numai din motivul că sunt antroposofi zeloşi, ci pentru că le este mai uşor să se regăsească în aceste reprezentări mai mult

spirituale care, în măsura în care intră în discuţie planul fizic, fac apel la părţile mijlocii ale creierului, în timp ce gândirea abstractă implică părţile exterioare ale creierului. De aici vine aversiunea a câte unui antroposof supra-zelos faţă de gândirea abstractă şi faţă de ştiinţa abstractă. Tot de aici vine şi faptul că unii antroposofi observă cu o anumită melancolie ce bine puteau să gândească mai de mult în mod abstract şi cum tocmai această gândire abstractă începe să devină mai dificilă.

Astfel, diferitele organe devin în ele mai mobile şi mai independente, ba chiar diferite părţi de organe devin mai vii şi mai independente. Puteţi constata că ceva nou trebuie să apară la omul care parcurge acest proces. Mai demult, o natură binevoitoare era cea care îi aducea organele în relaţia corectă, fără participarea lui; acum, aceste organe devin mai independente, ajung într-o relaţie de neatârnare unele faţă de altele. Acum, el trebuie să aibă mai multă forţă interioară pentru a aduce din nou organele cu adevărat în armonie. Această aducere a organelor şi a părţilor de organe în armonie se atinge prin aceea că la orice practicare a ceea ce ţine de antroposofie, se pune continuu accentul pe ceea ce măreşte dominaţia omului asupra organelor sale devenite mai independente. De ce în cadrul literaturii noastre joacă un rol atât de mare tocmai ceva despre care unii oameni spun simplu: vai, dar acesta este deosebit de greu! – Eu a trebuit să dau adeseori un răspuns foarte ciudat atunci când ni se spunea: Pentru un începător, cartea ***Teosofia*** este totuşi, de fapt, prea grea! – Eu a trebuit să spun: Nu era permis ca ea să fie mai uşoară. Dacă ea ar fi fost mai uşoară, atunci oamenii ar fi preluat de fapt anumite adevăruri antroposofice în interiorul lor, adevăruri care acţionează şi la devenirea independentă a unor părţi ale creierului; dar această carte este construită

într-o structură ordonată de gânduri pentru ca şi cealaltă parte a creierului să fie nevoită tot timpul să fie în exerciţiu şi să nu rămână în urmă. Acest lucru este specific, întrucât într-o asemenea mişcare, care se bazează pe un substrat ocult, devine necesar să nu se ia în calcul numai ceea ce este corect în sens abstract şi acesta să fie pur şi simplu propovăduit în orice mod arbitrar; dimpotrivă, este necesar să fie comunicat într-un mod sănătos şi să se aibă grijă ca lucrul să nu fie propovăduit de dragul popularităţii în aşa fel încât prin comunicarea lui să poată ajunge să fie dăunător. În antroposofie nu este vorba numai ca adevărurile corespunzătoare să fie comunicate în cărţi şi în cuvântări, ci are importanţă *cum* sunt ele scrise şi *cum* sunt comunicate. Şi cu atât mai bine este când cei care vor să se facă purtătorii unei astfel de mişcări, să nu se abţină de dragul popularităţii să prezinte anumite aspecte. Mai mult decât în oricare alt domeniu, aici este vorba de mărturisirea de credinţă în adevărul pur şi cinstit. Şi tocmai când se pătrunde în probleme cum este cea a transformării învelişurilor umane prin viaţa antroposofică, se observă cât este de necesar să se aducă în lume antroposofia în mod corect.

Aş vrea numai să observ că conferinţele pe care le voi ţine, trebuie luate ca un întreg şi că prin aceasta unele îndoieli care au putut apărea la prima conferinţă în unele suflete, vor fi eliminate.

IV. VIEȚUIREA INTERIOARĂ A ALIMENTELOR ȘI DELICATESELOR [Notă]

Haga, 21 martie 1913 (GA 145)

Desigur, antroposofului îi sunt mult mai apropiate influențele esoterismului și ale antroposofiei asupra învelișurilor eteric și astral și a sinelui decât influențele asupra învelișului fizic. Totuși, vom obține o bază pentru zilele următoare când vom avea de examinat componentele superioare ale naturii umane plecând de la acest punct de vedere, când vom focaliza și ceea ce poate fi spus despre modificările învelișurilor fizice. Trebuie însă menționat expres că transformările pe care le comunic aici nu se referă la cele mai înalte trepte ale inițierii, ci se referă mai mult la viața esoterică începătoare și că din această cauză ele au deja o anumită importanță generală.

Veți fi înțeles din cele spuse ieri că sub influențele caracterizate, corpul fizic al omului devine în oarecare măsură mai viu, în sine mai mobil; că din această cauză poate deveni într-un anumit mod și mai incomod. Îl vieţuim într-un anumit mod mai mult decât este el vieţuit în cazul vieții exoterice, exterioare, așa-zis normale a omului. Va trebui să vorbim și despre deosebirea dintre influența hranei vegetale și a celei animale asupra celorlalte învelișuri; însă pentru modelarea și organizarea corpului fizic, deosebirea dintre nutriția bazată pe carne și cea vegetală este mai mare. Bineînțeles, trebuie mereu subliniat că nu poate fi sarcina noastră aceea de a face propagandă pentru un mod anume de nutriție, ci doar aceea de a spune numai ce este corect, ce este adevărat în acest domeniu; iar faptele care sunt discutate devin prin dezvoltarea sufletească experiență de viață.

O experienţă de viaţă devine înainte de toate aceea că învelişul nostru fizic are prin hrana bazată pe carne mai mult de purtat, parcă de cărat, decât prin hrana vegetariană. Doar am subliniat ieri că, prin dezvoltare, corpul fizic parcă se chirceşte, se desprinde din componentele spirituale superioare.

Atunci când consumăm produse din carne, o asemenea hrană animală se manifestă, aşa cum am caracterizat ieri, şi prin aceea că ea este vieţuită drept ceva care se integrează în corpul uman ca un corp străin puternic, pe care învăţăm să-l simţim, dacă vrem să folosim o expresie radicală, ca pe un par pe care l-am înfipt în carne.

În această privinţă, în cazul unei dezvoltări esoterice gravitatea hranei animale, ca să spunem aşa, este vieţuită mai mult decât este vieţuită în mod obişnuit, şi înainte de orice este vieţuit faptul că hrana animală aţâţă viaţa de voinţă instinctivă. Viaţa voliţională care se desfăşoară mai mult inconştient, care se petrece mai mult în afecte şi pasiuni, aceasta este cea pe care o impulsionează hrana bazată pe carne. Din această cauză, este o observaţie exterioară întru totul corectă când se spune că populaţiile războinice înclină mai mult spre hrana pe bază de carne decât populaţiile paşnice. Aceasta însă nu trebuie să conducă nicidecum la convingerea că hrana vegetală ar trebui să îndepărteze din om orice curaj şi orice forţă de acţiune. Vom vedea, de altfel, cum ceea ce omul pierde într-o anumită măsură ca instincte, ca pasiuni şi sentimente agresive prin suprimarea nutriţiei bazate pe carne – toate acestea vor fi discutate la prezentarea corpului astral –, toate acestea vor fi înlocuite dinăuntru în afară de către sufletesc. Dar toate aceste aspecte sunt corelate cu întreaga poziţie a omului şi a celorlalte regnuri faţă de Cosmos şi

chiar dacă nu atingem încă aceasta prin clarvedere superioară, obţinem încetul cu încetul un fel de dovadă, un fel de confirmare a ceea ce ocultistul constată referitor la legăturile vieţii umane cu Cosmosul. Se obţine un fel de dovadă pentru aceasta, prin această convieţuire a proceselor corpului fizic devenite mai mobile, mai vii, prin cunoaşterea naturii şi particularităţilor substanţelor Pământului utilizate ca hrană de corpul fizic.

Vedeţi dumneavoastră, este interesant, de exemplu, să se compare trei feluri de alimente privind semnificaţia lor cosmică: acestea sunt laptele cu tot ce se leagă de acesta, lumea vegetalelor cu tot ce se leagă de acestea şi ceva din hrană bazată pe carne. Noi putem învăţa cum să comparăm într-un anumit mod laptele, plantele, animalul ca alimente, când am devenit mai sensibili prin dezvoltarea esoterică, observând ceea ce vieţuim prin aceste alimente; şi atunci se va putea învăţa să se supervizeze mai uşor confirmările care rezultă din observarea raţională a lumii exterioare. Dacă aţi cerceta prin ocultism lumea, aţi găsi substanţa laptelui pe Pământ, dar n-aţi găsi-o pe nici o altă planetă a sistemului solar. Ceea ce este produs în mod similar în cadrul fiinţelor de pe alte planete ale sistemului nostru solar vi s-ar prezenta ca ceva cu totul altfel decât laptele terestru. Laptele este ceva specific pământesc. Şi dacă am vrea să generalizăm ce este laptele, ar trebui să spunem: Fiinţele fiecărui sistem planetar îşi au laptele propriu.

Când cercetăm sistemul vegetal al Pământului nostru şi-l comparăm în mod ocult cu sistemele vegetale ale altor planete, cu ceea ce poate fi comparat cu el, trebuie să spunem: de fapt formele entităţii vegetale de pe Pământ sunt diferite de cele ale entităţii vegetale de pe alte planete ale sistemului nostru solar, dar fiinţa interioară a plantei

de pe Pământ nu este una numai terestră, ci una care aparţine sistemului solar; aceasta înseamnă că entitatea vegetală de pe Pământul nostru este înrudită cu entitatea vegetală de pe celelalte planete ale sistemului nostru solar astfel încât în plante a pătruns în mod asemănător ceva care s-ar găsi şi pe celelalte planete ale sistemului nostru solar. În ceea ce priveşte lumea animală, pornim de la cele spuse despre lapte, dar, în afară de aceasta, poate fi uşor constatat pe căi oculte că ele sunt radical diferite de lumea animală terestră, de tot ce ar putea fi găsit ca fiind asemănător pe alte planete. Dacă nu focalizăm vieţuirea, ca să spunem aşa, asupra nutriţiei cu lactate, atunci avem în faţa privirii noastre, dincolo de vieţuirea de către ocultist, faptul că pentru corpul uman – să ne limităm la om – aceasta este ceea ce încătuşează pe om de Pământ, de planeta noastră, care îl leagă de neamul omenesc ca aparţinător al unui gen comun cu acest neam omenesc. Faptul că oamenii alcătuiesc un întreg şi în privinţa sistemului de învelişuri, acest lucru este favorizat prin hrana vie pentru viu în sens animal. Şi se poate spune: tot ceea ce este adus organismului uman prin nutriţia lactată, îl pregăteşte pentru a fi o creatură umană a Pământului, îl reuneşte cu condiţiile pământeşti dar de fapt nu-l încătuşează de Pământ. Îl face cetăţean al Pământului, dar nu-l împiedică să fie cetăţean al întregului sistem solar.

Altfel stau lucrurile cu hrana din carne. Hrana din carne care este preluată de la regnul specific pământean şi care nu este preluată ca laptele nemijlocit din procesul vieţii fiinţei vii animale sau umane, ci este preluată ca parte din substanţa animală care este deja pregătită. Această hrană din carne îl înlănţuie special de Pământ, îl face creatură a Pământului, astfel încât trebuie să spunem: în măsura în care omul îşi pătrunde organismul propriu cu

acţiunile nutriţiei animale, în aceeaşi măsură îşi sustrage din forţele care de fapt l-ar elibera de Pământ. Prin hrana animală el se leagă în sensul cel mai hotărât de Pământ. În timp ce hrănirea cu lapte îl face apt să aparţină Pământului ca unui loc de trecere pentru evoluţia sa, hrana animală îl condamnă pe om, dacă nu este înălţat prin altceva, să modeleze şederea pe Pământ ca fiind de durată, la care el se adaptează pe deplin. Iar decizia de a se hrăni cu lapte, înseamnă parcă: Eu vreau să rămân pe Pământ, să-mi pot împlini misiunea mea pe Pământ, dar nu pentru a fi aici exclusiv pentru Pământ. Voinţa pentru hrana pe bază de carne înseamnă: Existenţa pământeană îmi spune ca eu să renunţ la toate cerurile şi că cel mai bine m-aş epuiza în contextul pământean.

Nutriţia vegetariană este de aşa natură că mobilizează în organism acele forţe care îl aduc pe om într-un fel de legături cosmice cu întregul sistem planetar. Ceea ce are de împlinit omul atunci când prelucrează mai departe în organismul său hrana vegetală, mobilizează acele forţe care sunt conţinute în întregul sistem solar, astfel încât omul devine în învelişurile sale fizice un participant la forţele întregului sistem solar, aşadar nu se înstrăinează de ele, nu se desprinde din ele. Aceasta este ceva pe care sufletul care se dezvoltă antroposofic sau esoteric îl poate vieţui în sine cu adevărat într-o anumită relaţie cu hrana vegetală, ceva ce nu are greutate pământească, ci care preia în sine de la Soare ceva propriu corpului central al întregului sistem planetar. Uşurătatea organismului pe care el o obţine prin nutriţia vegetariană se ridică dincolo de gravitaţia Pământului, ea face posibilă treptat în organismul uman – îţi vine să spui – o anumită aptitudine de vieţuire care se dezvoltă ca în percepţia gustativă: acestui organism îi este ca şi cum într-un anumit

mod, el ar savura de fapt împreună cu plantele lumina solară care desfăşoară doar în plante atâta activitate.

Din cele spuse, puteţi să conchideţi că tocmai în cazul dezvoltării oculte, al dezvoltării esoterice are o deosebită importanţă ca omul să nu se încătuşeze de Pământ, să nu se încarce cu toată greutatea Pământului prin consumul de carne, când el se poate lipsi prin condiţiile individuale; doar, decizia propriu-zisă poate fi produsă întotdeauna numai după condiţiile personale ale fiecărui om luat individual. Aşadar, va însemna o adevărată uşurare a întregii evoluţii a vieţii umane, atunci când omul se va putea abține de la consumul de carne. Dimpotrivă, ar apărea unele îndoieli atunci când omul ar vrea să fie un vegetarian fanatic în sensul că ar vrea să evite laptele sau orice produse lactate. Tocmai prin dezvoltarea sufletului spre spiritual aceasta ar putea conţine anumite pericole, şi anume, din cauză că evită orice consum de lapte sau de produse lactate, omul ajunge foarte uşor, prin faptul la o anumită atracţie pentru ceea ce năzuieşte ca să se îndepărteze de Pământ şi pierde uşor firele care-l leagă de acesta, de ceea ce se petrece pe Pământ în legătură cu omul.

Din această cauză trebuie observat că într-un anumit sens este bine ca acela care năzuieşte spre antroposofie să nu ajungă un fanatic spiritual prin faptul că îşi creează greutatea în învelişul fizic, care vrea să îndepărteze deja acest înveliş fizic de la orice înrudire cu umanul-pământesc. Pentru a nu deveni un original care să năzuiască la o dezvoltare prea sufletească, pentru a nu ne înstrăina de simţirea omenească, de activitatea omenească pe Pământ, este bine dacă în calitate de trecător pe Pământ ne lăsăm îngreuiaţi într-un anumit mod prin consumul de lapte şi de produse lactate. Şi poate constitui un adevărat

antrenament sistematic pentru ca un om să nu trăiască întotdeauna, să spunem aşa, în lumile spirituale devenind prin aceasta străin de Pământ, ci pe lângă aceasta să împlinească sarcini pe Pământ; de asemenea, poate fi un antrenament sistematic, să nu fie un vegetarian exclusiv, ci pe lângă aceasta să consume lapte şi produse lactate. Prin aceasta el devine înrudit în organismul său, în învelişul său fizic cu Pământul, cu învelişul său fizic, dar nu să-l încătuşeze de Pământ, să-l îngreuieze cu existenţă pământească, aşa cum se întâmplă prin consumul de carne.

Aşadar, este interesant în orice mod să vedem cum sunt legate aceste lucruri cu taine cosmice şi cum putem urmări efectul propriu-zis al substanţelor nutritive în organismul uman prin cunoaşterea acestor taine cosmice. Dragii mei prieteni, dumneavoastră, în calitate de oameni care se interesează de adevăruri oculte trebuie să vă pătrundeţi încontinuu de faptul că ceea ce se întâmplă pe Pământ – şi doar, la existenţa noastră pământească aparţine mai întâi şi corpul nostru fizic – nu este dependent numai de forţele şi de condiţiile pământene, ci este dependent şi de forţele şi condiţiile esenţialităţii extraterestre, a esenţialităţii cosmice.

Acest lucru este însă realizat în moduri foarte diferite. Astfel, de exemplu, dacă focalizăm proteina animală, aşa cum este prezentă în oul de găină, trebuie să ne fie clar că o asemenea proteină animală nu este numai ceea ce chimistul găseşte în analiza sa, ci că în structura sa există un rezultat al forţelor cosmice, şi anume, asupra acestei proteine acţionează forţele cosmice în esenţă numai după ce ele au acţionat mai întâi asupra Pământului şi cel mult încă asupra Lunii care însoţeşte Pământul. Aşadar, influenţa cosmică asupra proteinei animale este una indirectă. Forţele cosmice nu acţionează direct asupra

proteinei, ci indirect; ele acţionează mai întâi asupra Pământului şi Pământul acţionează la rândul lui cu forţele sale pe care le primeşte din Cosmos asupra compoziţiei proteinei animale. Cel mult este implicată în acest proces Luna, dar numai aşa, că ea primeşte mai întâi forţele de la Cosmos şi abia apoi, cu aceste forţe pe care le reflectă, acţionează la rândul ei asupra proteinei animale. Cel care este apt să străvadă lucrurile cu o privire ocultă, poate vedea în cea mai mică celulă a materiei animale cum sunt prezente aici nu numai forţele fizice şi chimice existente pe Pământ, ci cum cea mai mică celulă, să spunem a oului de găină, este structurată din forţele pe care Pământul le primeşte din Cosmos.

Ceea ce noi numim proteină este legată, aşadar, de Cosmos în mod indirect, dar această substanţă proteică animală, aşa cum este ea pe Pământ nu ar lua naştere niciodată dacă n-ar fi prezent Pământul. Ea nu ar putea să se formeze direct din Cosmos; ea este întru totul un produs a ceea ce Pământul trebuie să primească mai întâi din Cosmos.

Altfel, de exemplu, este situaţia cu ceea ce noi numim substanţa grasă, ceea ce cunoaştem ca substanţă grasă pământeană a fiinţelor vii, care alcătuiesc şi ele o parte din hrană, şi anume la oameni care se hrănesc cu carne. Este vorba, aşadar, despre grăsimile animale. Ceea ce noi numim substanţă grasă, indiferent de faptul că omul o consumă din afară sau că o formează el însuşi în organismul său propriu, este construită după cu totul alte legi cosmice decât substanţa proteică. În timp ce la cea din urmă sunt implicate acele forţe cosmice care emană de la entităţile ierarhiilor formei, în construirea substanţei grase sunt implicate în mod preferenţial acele entităţi pe care le numim spiritele mişcării. Vedeţi, este important să

pomenim asemenea lucruri, pentru că abia prin aceasta obţinem o părere despre cât de complicat este ceva pe care ştiinţa exterioară şi-l reprezintă atât de infinit de simplu. Nici o fiinţă vie nu ar putea fi pătrunsă pe de o parte cu proteină, pe de altă parte cu substanţă grasă dacă nu ar coacţiona în interior venind din Cosmos – chiar dacă indirect – spiritul formei şi spiritul mişcării. Aşadar, noi putem urmări până în interiorul substanţei care alcătuieşte învelişul nostru fizic acţiunile spirituale pe care le ştim că pleacă de la fiinţele diferitelor ierarhii. De aici, la vieţuirea care are loc după ce sufletul a parcurs o dezvoltare antroposofică, şi această vieţuire devine în sine mai diferenţiată, mai mobilă, atunci când o avem faţă de ceea ce în învelişul fizic poartă în sine proteină şi faţă de ceea ce poartă în sine grăsime. Aceasta este o percepţie dublă. Ceea ce la omul care trăieşte în existenţa exterioară normală, curge împreună într-o percepţie unică şi fiind resimţit de-a valma: ceea ce fac în organism grăsimile şi ceea ce fac în organism substanţele proteice. În timp ce întregul organism fizic devine mai mobil, sufletul în dezvoltare învaţă să deosebească două feluri de percepţii în legătură cu propriul său trup. O percepţie care parcă ne pătrunde interior în aşa fel încât simţim: aceasta ne alcătuieşte, ne dă statura – în acest caz percepem substanţele proteice din noi. Când percepem: aceasta ne face indiferenţi faţă de izolarea noastră internă, aceasta parcă ne ridică deasupra formei noastre, aceasta ne face mai flegmatici faţă de simţirea noastră interioară umană, aşadar, când la propria noastră percepţie se adaugă ceva flegmă – aceste percepţii se diferenţiază foarte puternic în cazul unei dezvoltări antroposofice – această ultimă percepţie provine din vieţuirea substanţei grase în învelişul fizic. Aşadar,

vieţuirea interioară devine mai complicată şi în relaţia cu învelişul fizic.

Acest fapt este conştientizat cu deosebită forţă când este vorba de vieţuirea substanţei amidonului sau a substanţei zahărului. Zahărul este deosebit de caracteristic. El se diferenţiază net de alte substanţe mai întâi în aprecierea gustului. Această diferenţiere poate fi foarte bine observată în viaţa curentă, nu numai la copii, ci uneori şi la oameni mai în vârstă prin preferinţa care este prezentă în acest caz pentru substanţa zahărului; dar, de obicei, diferenţierea nu merge mai departe de gust. Când sufletul parcurge o dezvoltare, atunci el vieţuieşte tot ce preia sau are în sine ca substanţă a zahărului, ca fiind ceva care îi conferă soliditate interioară, pe care în interior o străbate într-o anumită măsură printr-un fel de egoitate interioară. Şi în această privinţă trebuie chiar să aducem zahărului un fel de elogiu. Chiar cel care parcurge o dezvoltare sufletească, poate observa adeseori că el are nevoie de a consuma puţin zahăr, întrucât dezvoltarea sufletească trebuie să se îndrepte spre o devenire independentă din ce în ce mai mare. Sufletul devine de la sine mai independent printr-o dezvoltare antroposofică corectă. Pentru ca omul, care datorită învelişului său fizic are deja o misiune terestră, să nu piardă, să zicem, relaţia Eului său cu Pământul, este chiar bine să creeze în fizic o contrapondere, în care egoitatea nu are o semnificaţie atât de mare ca în domeniul moral. Prin consumul de zahăr se creează, am spune, un fel de egoitate nevinovată, care poate crea o contrapondere împotriva altruismului necesar din domeniul moral-spiritual. Altminteri ar exista prea uşor ispitirea ca omul să nu devină numai altruist, ci să devină şi visător, să devină straniu, să piardă legătura cu facultatea de a judeca în mod sănătos condiţiile

pământeşti. La aceasta contribuie un anume adaos de zahăr la hrană, pentru a da cuiva posibilitatea ca, în ciuda înălţării în lumile spirituale, să rămână cu picioarele pe Pământ, să-şi cultive o anumită concepţie pământeană sănătoasă.

Dacă vrem să avem despre această aşa-zisă vieţuire a substanţelor nutritive noţiuni mai clare, atunci le putem pune în legătură cu aşa-zisele delicatese. Aceste delicatese sunt deja vieţuite deosebit de viu în viaţa exterioară – cafeaua, ceaiul în mare măsură – de omul normal, dar acest lucru îl vieţuieşte într-o măsură mult mai mare cel ce parcurge o dezvoltare antroposofică. Aşa cum am spus, toate acestea nu sunt un pro sau contra cafelei cu intenţia de a agita, ci o prezentare a lucrurilor aşa cum sunt, şi vă rog să le primiţi în acest sens. Doar, cafeaua acţionează deja în viaţa umană perfect normală ca un excitant asupra naturii omului, la fel şi ceaiul; numai că aceste excitări exercitate de cafea şi de ceai asupra organismului, sunt resimţite mult mai viu de sufletul care parcurge o dezvoltare antroposofică. Despre cafea, de exemplu, se poate spune că acţionează în aşa fel asupra organismului uman, încât acest organism îşi ridică într-un anumit mod corpul său eteric de la corpul fizic, dar în aşa fel încât corpul fizic este simţit ca fiind o bază solidă a corpului eteric. Aceasta este acţiunea specifică a cafelei. De asemenea, în cazul consumului de cafea se face o oarecare diferenţiere a corpului fizic şi a celui eteric, dar în aşa fel încât corpul fizic, şi anume în calităţile sale de formă, este resimţit în cazul consumului de cafea ca iradiind în corpul eteric, ca un fel de bază solidă, ceea ce apoi este vieţuit prin corpul eteric. Realmente, aceasta nu trebuie să fie o propagandă pentru consumul de cafea; căci toate acestea se mişcă în plan fizic, iar omul s-ar face o fiinţă cu totul

neindependentă dacă ar vrea să se pună la punct prin consumul acestor alimente sau delicatese; trebuie numai să fie caracterizată influenţa acestor alimente şi delicatese. Întrucât gândirea logică şi consecvenţa logică depind mult de structura, de forma corpului fizic, prin efectul special al cafelei care parcă nuanţează mai puternic structura fizică a corpului fizic este stimulată pe cale fizică consecvenţa logică – deci, prin consumul de cafea omul este impulsionat, adică, pe cale fizică în consecvenţa sa logică, într-o gândire care se asociază în mod consecvent faptelor. Şi se poate spune, dacă nu ar exista obiecţii privind sănătatea, că a bea multă cafea, tocmai pentru oamenii care vor să se ridice în sferele mai înalte ale vieţii spirituale, nu este chiar nepotrivit, că poate fi foarte bine să-ţi obţii uneori stimularea consecvenţei

logice prin cafea. Ai putea să spui că acela care are de scris, de exemplu, ceva în cadrul profesiei sale şi nu găseşte consecvenţa logică de la o propoziţie la alta, ar fi foarte natural ca el să se stimuleze prin consumul de cafea. Aceasta pare cu totul de înţeles pentru cel care ştie să observe aceste lucruri până la baza ocultă, tainică a lor. Chiar dacă un astfel de consum, întrucât suntem cetăţeni ai Pământului, este uneori necesar ţinând seama de condiţiile personale, individuale, trebuie să subliniem că şi consumul cafelei, cu toate efectele sale dăunătoare, poate contribui mult la creşterea stabilităţii. Nu în sensul că ar fi absolut recomandabil ca mijloc al tăriei, dar trebuie spus că el poate să sporească soliditatea şi că, de exemplu, la cel care se dezvoltă antroposofic, dacă are înclinaţia de a rătăci în mod incorect cu gândurile sale, nu trebuie să considerăm chiar ceva rău, dacă el se face pe sine mai stabil prin cafea.

Altfel stau lucrurile în cazul ceaiului. Ceaiul provoacă un efect asemănător, un fel de diferenţiere a naturii fizice şi

a naturii eterice. Dar într-un anumit fel, este deconectată structura corpului fizic. Corpul eteric intră mai mult în drepturile sale fluctuante. Din această cauză, gândurile sunt făcute să se risipească prin consumul de ceai, într-un anumit fel ele sunt făcute mai puţin înclinate să se asocieze faptelor. Prin consumul de ceai este stimulată fantezia, uneori nu în sens foarte simpatic, nu însă şi adaptarea la adevăr şi la duritatea realităţilor. Din această cauză, se poate spune că este de înţeles că în societate, atunci când se pune atâta preţ pe emiterea de gânduri-fulger, pe dezvoltarea unei spiritualităţi scânteietoare, stimulii sunt produşi adeseori de ceai; şi este de asemenea de înţeles, pe de altă parte, că atunci când consumul de ceai devine dominant, el produce într-o anumită măsură o indiferenţă faţă de pretenţiile care pot apărea la oameni prin structura sănătoasă a corpului lor pământean fizic. Astfel încât prin consumul de ceai, pot fi uşor stimulate o fantezie visătoare şi o anumită atitudine de nepăsare, lipsită de preocupări, o fiinţă care cu plăcere ignoră cerinţele vieţii exterioare sigure. Iar la un suflet care se dezvoltă în sens antroposofic, nu este prea bine faptul că el consumă ceai, deoarece consumul de ceai conduce mai uşor la şarlatanie decât consumul de cafea. Acesta din urmă determină o soliditate mai mare, primul face pe om mai şarlatan, chiar dacă cuvântul pare mult prea dur pentru aceste lucruri. Toate acestea sunt lucruri care, aşa cum am spus, se lasă vieţuite prin mobilitatea în care ajunge învelişul fizic, atunci când omul parcurge o dezvoltare antroposofică.

Aş vrea să mai adaug – dumneavoastră puteţi să meditaţi mai departe asupra acestor lucruri sau să încercaţi să le vieţuiţi cu adevărat – că dacă consumul de cafea stimulează ceva ca soliditatea în învelişul fizic, consumul de ceai favorizează mai mult şarlatania, aşa de

exemplu ciocolata favorizează cel mai mult filistinismul. În vieţuirea nemijlocită, ciocolata este de resimţit ca băutura propriu-zis filistină, atunci când învelişul fizic devine mai mobil în sine. Din această cauză, ciocolata este recomandată tocmai la solemnităţi filistine şi atunci – iertaţi-mi această inserţie – se poate înţelege foarte bine că la sărbători familiale, la aniversări, la onomastici, în diferite cercuri, la anumite sărbătoriri, se bea tocmai ciocolată. Atunci când ne concentrăm asupra acestor lucruri numite delicatese, ne mai întâmpină ceva semnificativ, pentru că aici ceea ce altminteri este vieţuit faţă de alimente, îşi trimite deja razele în viaţa obişnuită aşa-numită exterioară, normală, dar nu în aşa fel încât să observăm, aşa cum am amintit deja ieri, desprinderea, separarea organelor. Acest lucru este important, este semnificativ.

Dar, trebuie să evidenţiem, mai ales, că pentru o observare ocultă devine inteligibilă vieţuirea legată de învelişul fizic obţinută cu inima fizică. Pentru ocultist, inima fizică a omului este un organ deosebit de interesant, deosebit de important; căci această inimă umană fizică poate fi înţeleasă numai dacă se focalizează întreaga relaţie reciprocă, şi relaţia spirituală în care se află Soarele faţă de Pământ [Nota 25]. Deja pe când Vechiul Soare de după perioada lui Saturn era un precursor planetar al Pământului, încă de atunci a început, să spunem aşa, să se pregătească acea relaţie care este în prezent relaţia dintre Soare şi Pământ. Şi de fapt relaţia dintre Soare şi Pământ trebuie focalizată în aşa fel încât făcând aceasta, Pământul aşa cum este în prezent trebuie conceput întru totul ca şi cum încă de la început se hrăneşte singur din acţiunile Soarelui, preia şi prelucrează în sine de la Soare aceste acţiuni. Forţele solare pe care le preia în sine în substanţa

de bază solidă, în învelişul său de aer şi în cel de apă, în condiţiile de temperatură schimbătoare, ceea ce preia în lumina care scaldă Pământul, în ceea ce nu mai este fizic perceptibil în prezent într-un mod obişnuit ca participare a Pământului la armonia sferelor, ceea ce Pământul preia ca forţe de viaţă, pe care el le primeşte direct de la Soare, totul este legat de forţele interioare ce acţionează asupra inimii umane plecând din circuitul sangvin. În fond, toate aceste forţe acţionează asupra circuitului sangvin şi din acesta asupra inimii. Tot ce este teorie exterioară în această privinţă este fundamental greşit. Această teorie exterioară face din inimă o pompă care pompează sângele prin corp astfel încât în inimă ar trebui să vedem un organ ce reglează circulaţia sângelui. Exact inversul este adevărat. Circulaţia sangvină este ceea ce este primordial, iar inima dă prin mişcările sale răspuns la ceea ce se petrece în circulaţia sângelui. Sângele pune inima în mişcare, şi nu inima sângele. Sau acest întreg organism descris aici şi care se concentrează în activitatea inimii, nu este altceva decât percepţie în oglinda umană microcosmică a acelor acţiuni macrocosmice, pe care le primeşte mai întâi Pământul de la Soare. Ceea ce Pământul are de la Soare se reflectă în ceea ce sângele are de la inimă.

Altfel stau lucrurile, de exemplu, cu creierul. Unele detalii despre corespondenţele creierului au fost amintite deja ieri. Nemijlocit, creierul omului are foarte puţin de-a face cu ceea ce sunt acţiunile Soarelui asupra Pământului. Spun nemijlocit. Mijlocit, ca organ de percepţie, de exemplu, percepe lumina exterioară, culorile; dar aceasta este percepţie. Dar nemijlocit în structura sa, în mobilitatea sa interioară, în întreaga sa viaţă interioară, creierul are puţin de-a face cu acţiunile Soarelui pe Pământ; are mult mai mult de-a face cu tot ce iradiază Pământul venind de la

ceea ce este în afara sistemului solar; acest creier are de-a face cu relaţiile întregului cer înstelat, dar nu cu relaţiile mai înguste ale sistemului nostru solar. În orice caz, într-o relaţie mai strânsă trebuie să numim substanţa creierului cu Luna, dar numai în măsura în care Luna nu este dependentă de Soare, în măsura în care ea şi-a păstrat independenţa faţă de Soare. Aşadar, ceea ce se petrece în creierul nostru, corespunde unor acţiuni ce se află în afara acelor forţe care-şi găsesc reflectarea în copia ei umană microcosmică din inima noastră. Soarele trăieşte în inima umană; ceea ce este prezent în Cosmos în afara Soarelui, trăieşte în creierul uman.

Cât priveşte cele două organe, omul este un microcosmos, prin aceea că este dăruit cu inima prin acţiunea exercitată de Soare asupra Pământului, pe care acesta parcă le reflectă, cu creierul său care însă are o viaţă interioară, fiind legat nemijlocit cu întregul Cosmos care se găseşte dincolo de Soare. Această legătură este una deosebit de interesantă şi de importantă. Creierul este legat de acţiunea Soarelui pe Pământ numai prin percepţia exterioară. Această percepţie este biruită tocmai în dezvoltarea antroposofică. Dezvoltarea antroposofică biruie lumea exterioară a simţurilor. Prin aceasta, creierul este descătuşat spre o viaţă interioară, care este atât de cosmică, încât însuşi Soarele este ceva prea special pentru ca în această viaţă interioară să se petreacă ceva din acţiunea Soarelui. Când omul este dăruit în meditaţie unor imaginaţiuni oarecare, în creierul său se desfăşoară procese ce nu au nimic de-a face cu sistemul solar, ci corespund unor procese din afara sistemului nostru solar.

Din aceasta rezultă în fapt o anumită relaţie între inimă şi creier ca între Soare şi cerul înstelat şi într-un fel aceasta se arată în vieţuirea sufletului care se dezvoltă

antroposofic, prin faptul că în timp ce acest suflet este retras în interior serios şi cufundat în gânduri pur antroposofice, inima formează într-adevăr ceva ca un fel de pol opus, intră într-un fel de opoziţie cu – am spune – creierul stelar. Această opoziţie se exprimă prin aceea că omul învaţă să simtă cum inima şi creierul încep să meargă pe căi diferite şi cum el, în timp ce mai înainte nu simţise necesar să dea atenţie separat celor două organe, ci totul se amesteca, trebuie să înceapă acum, când se dezvoltă antroposofic, să acorde atenţie separat fiecăruia.

Există o noţiune specifică referitoare la poziţia cosmică generală a omului când contemplăm astfel învelişul fizic şi focalizăm cum stă omul aici pe Pământ. Aici, prin sistemul său sangvin şi prin inima sa, trăieşte tot ce trebuie să rezolve Soarele cu Pământul. Şi când este dăruit interior numai spre ceea ce face necesar să aibă ca instrument pe Pământ creierul, atunci în acestea trăiesc în interior procese ale lumii care se desfăşoară în afara sistemului nostru solar. Va trebui să facem inteligibil faptul că omul are o vieţuire cu totul nouă faţă de inimă şi de creier. Percepţiile sale se diferenţiază cu adevărat astfel încât el învaţă să simtă tot ceea ce este proces al creierului, am spune, în fiecare deplasare liniştită pe care o arată cerul noaptea cu stelele sale, şi că el simte mobilitatea sistemului solar în inima sa. Din aceasta vedeţi totodată o cale care, la o treaptă superioară de iniţiere, devine o cale importantă căci vedeţi parcă porţile care se deschid dinspre om spre Cosmos. Omul care iese din sine printr-o dezvoltare superioară – aşa cum a fost descris chiar şi în conferinţele exoterice –, care priveşte înapoi la propriul său corp, care învaţă să cunoască deplin procesele corpului său fizic, acela învaţă să cunoască, în fapt, în circulaţia sângelui şi în activitatea inimii o imagine în oglindă a forţelor tainice ale

sistemului solar în procesele creierului pe care el le privește atunci spiritual din afară, să cunoască Cosmosul în tainele sale.

Lucrurile pe care le exprim aici cu ultima frază, sunt legate de o observaţie pe care am făcut-o odată la Copenhaga şi care apoi a fost prinsă în cartea mea ***Conducerea spirituală a omului şi a omenirii*** [Nota 26]. Puteţi deduce din aceasta că într-o anumită privinţă chiar şi structura creierului este un fel de imagine în oglindă a poziţiei corpului ceresc, pentru acel punct de pe Pământ în care se naşte omul. Este util uneori să ajungem la asemenea lucruri plecând de la alte puncte de vedere; căci din aceasta puteţi dobândi un sentiment despre deschidere ştiinţei oculte şi despre meschinăria unor critici exercitate, atunci când o astfel de observaţie este făcută dintr-un punct de vedere oarecare. Desigur, fapte atât de importante cum este această reflectare a lumii stelare în creierul uman pot fi explicate dintr-un anumit punct de vedere, ceea ce ar putea părea ca fiind ceva arbitrar. Când apoi se adaugă şi alte puncte de vedere, atunci toate acestea se sprijină reciproc. Şi veţi conştientiza – aş spune – unele curente ale ştiinţei oculte, care confluează şi din confluenţa lor veţi percepe ca fiind o dovadă deplină, chiar şi o dovadă raţională exterioară pentru lucrurile care abordate dintr-un singur punct de vedere ar putea părea uneori ca o îndrăzneală. Din aceasta reiese însă şi fineţea întregii structuri umane. Şi dacă reflectaţi acum la faptul că omul, prin aceea că preia hrană, se leagă în preluarea unei anumite hrane într-o oarecare măsură cu totul de Pământ, iar prin hrănirea cu unele substanţe se eliberează de Pământ, şi anume prin hrănirea cu vegetale, aşadar dacă reflectaţi la faptul că omul trebuie să devină cetăţean al Pământului tocmai prin preluarea hranei, veţi înţelege

acum tripartiția omului cu privire la învelișul său fizic. Prin creierul său, el pare să fie un apartenent al întregului cer înstelat, prin inima sa împreună cu tot ce aparține de aceasta un apartenent al Soarelui, prin sistemul său digestiv și tot ce ține de acesta, în celălalt sens, o ființă a Pământului [Nota 27].

Și aceasta poate fi și este vieţuit când învelişul fizic exterior al omului devine mai mobil în sine. Prin ceea ce pătrunde în el venind numai de la Pământ, omul poate păcătui chiar foarte mult împotriva a ceea ce se reflectă în el prin forţele pure ale Cosmosului. De exemplu, prin faptul că provoacă deranjamente prin hrana exterioară, omul poate să păcătuiască întrucâtva foarte mult prin hrana sa împotriva activităţilor cosmice din creierul său şi aceasta poate fi vieţuit de sufletul care se dezvoltă antroposofic, şi anume în momentul trezirii. Legile pur pământene care sunt active în timpul digestiei, acţionează ca legile Soarelui în activitatea inimii şi ca legile Cosmosului din afara sistemului solar în activitatea creierului. În timpul somnului apare şi faptul ca activitatea digestivă să se extindă până în creier, împrăştiindu-se în creier ca o pulverizare. La trezire, forţele gândirii prelucrează creierul; acum activitatea digestivă a creierului se atenuează. Când gândirea se opreşte în somn, atunci activitatea digestivă acţionează în conştienţă, iar când omul se trezeşte şi simte un ecou al acesteia, atunci vieţuirea poate fi foarte uşor un barometru corect tocmai la sufletul în dezvoltare în vederea aspectului sănătos sau nesănătos al alimentaţiei. Omul resimte aceasta în senzaţii confuze, ameţitoare, care plecând din organismul său se mută în creier, sentimente care uneori se pot manifesta ca şi când omul ar fi consumat ceva greşit, ca – să zicem – mici centre amorţite în creier. Toate acestea sunt vieţuite în

modul cel mai fin tocmai de sufletul care se dezvoltă antroposofic. Şi momentul trezirii este de o importanţă colosală, mă refer la conştientizarea condiţiilor de sănătate ale învelişului fizic provenind de la digestie. În percepţii din ce în ce mai fine, care se localizează în cap, omul conştientizează dacă el se comportă în mod advers în digestia sa faţă de legile cosmice din afara sistemului nostru solar sau dacă se află în consonanţă cu ele. Aici vedeţi, de fapt, acest înveliş fizic într-o relaţie minunată cu întregul Cosmos şi momentul trezirii ca un barometru pentru omul ce se opune prin digestia sa condiţiilor cosmice sau pentru omul care se transpune într-o consonanţă cu aceste condiţii cosmice.

Aceste observaţii ne vor conduce treptat dincolo, în transformările care au loc prin dezvoltarea esoterică sau antroposofică în corpurile umane eteric şi astral [Nota 28].

V. NURIŢIE, VINDECARE ŞI DEZVOLTARE SPIRITUALĂ [Notă]

Dornach, 9 noiembrie 1923 (GA 230)

Veţi fi văzut că în aceste conferinţe pe care le-am ţinut în ultima vreme totul tinde spre sintetizarea proceselor lumii în aşa fel încât la urmă să rezulte prin aceasta şi cunoaşterea omului cu adevărat cuprinzătoare. Tot ce am abordat tinde spre cunoaşterea omului. O cunoaştere a omului va deveni posibilă abia atunci când începe cu formele inferioare ale lumii fenomenelor, cu tot ce se revelează omului ca fiind lumea materială. Şi ceea ce începe astfel cu observarea a ceea ce se revelează ca fiind lumea materială, trebuie să se termine cu abordarea lumii ierarhiilor. [Nota 29]. De la formele cele mai de jos ale existenţei materiale până sus la cele mai înalte forme ale

existenţei spirituale, lumea ierarhiilor, trebuie să fie căutat ceea ce poate să conducă apoi la adevărata cunoaştere a omului. Pentru moment vom contura un fel de schiţă pentru o astfel de cunoaştere a omului în conferinţele pe care le pot ţine acum în faţa dumneavoastră.

Trebuie să ne fie clar că ceea ce stă azi în faţa noastră, ca om, este rezultatul acelei evoluţii cosmice îndelungate pe care am prezentat-o sintetic ca fiind dezvoltarea Saturn, dezvoltarea Soare, dezvoltarea Lună şi dezvoltarea Pământ. Evoluţia Pământului actual încă nu s-a încheiat. Dar să ne fie limpede cu privire la ce datorează de fapt omul evoluţiei Pământului în sens mai îngust, care a urmat, aşadar, evoluţiei lunare.

Vedeţi dumneavoastră, când vă întindeţi braţele şi le mişcaţi, când mişcaţi degetele ca să executaţi o mişcare exterioară oarecare: tot ce este necesar în organismul dumneavoastră pentru aceasta, pentru ca să puteţi mişca braţele şi picioarele, capul, buzele etc. – forţele pentru astfel de exteriorizări umane pătrund în cele mai interioare părţi ale organismului uman, toate acestea fiind hărăzite omului prin evoluţia Pământ în sens îngust. Pătrundeţi dimpotrivă în tot ceea ce este evoluţia metabolismului, în spaţiul delimitat de pielea umană exterioară, priviţi la tot ce se petrece aici în omul fizic-corporal interior ca evoluţie a metabolismului, atunci veţi avea în aceasta o imagine a ceea ce omul datorează evoluţiei lunare. Şi aveţi o imagine a ceea ce omul datorează evoluţiei pe Vechiul Soare, dacă veţi privi la tot ce în om este un proces cumva ritmic. Procesul respirator, procesele circulaţiei sângelui sunt cele mai importante procese ritmice; toate aceste procese ritmice, omul le datorează evoluţiei pe Vechiul Soare. Şi tot ce este evoluţie a nervilor şi a simţurilor, răspândite la

rândul lor pe întregul corp al omului actual, el o datorează evoluției pe Vechiul Saturn [Nota 30].

Dar, pe lângă toate acestea, trebuie să reținem faptul că omul este un întreg și că evoluția lumii este un întreg. Dacă în prezent noi arătăm spre evoluția Vechiul Saturn așa cum am făcut-o în ***Știința ocultă***, ne referim la acea evoluție care în vremuri străvechi a premers cândva evoluției solare, lunare și a Pământului. În fond însă, evoluția Saturn este cea care a adus lucrurile până la Pământ. În timp ce Pământul evoluează ia naștere și o evoluție Saturn. Această nouă evoluție Saturn este integrată în evoluția Pământ. Ea este, ca să zicem așa, cea mai nouă evoluție Saturn. Aceea care a ajuns până la evoluția Pământ este cea mai veche. Cea care a fost inclusă ca evoluție Saturn în Vechiul Soare este cea mai tânără; cea care era inclusă în Vechea Lună este și mai tânără; și Saturn care umple în prezent Pământul, care în esență solicită o anumită organizare calorică a Pământului, este cea mai nouă evoluție Saturn. Dar noi cu omul nostru suntem incluși în această evoluție Saturn.

Așa suntem incluși în evoluția cosmică. Dar noi suntem incluși și în ceea ce ne înconjoară spațial pe Pământ. Luați, de exemplu, regnul mineral. Noi ne aflăm în interacțiune cu regnul mineral. Noi preluăm mineralele prin hrană. Noi le preluăm și altfel, prin respirație etc. Noi prelucrăm mineralicul în noi.

Dar toată evoluția, toate procesele lumii sunt altfel în om decât în afara omului. Eu am făcut deja observația: este ceva ridicol, când în prezent studiem în laboratorul de chimie procese chimice și apoi gândim că aceste procese chimice, atunci când omul ingeră alimentul, se continuă în interiorul omului. Omul nu este o simplă confluență de activități chimice; totul se modifică în interiorul omului

[Nota 31]. Şi dintr-un anumit punct de vedere, această modificare apare în felul următor:

Să admitem că preluăm ceva de natură minerală. Tot ce preluăm de natură minerală trebuie să fie condus în om până acolo încât să fie valabil următorul lucru: dumneavoastră ştiţi că noi avem o căldură proprie, căldura noastră sangvină, care la omul sănătos aceasta este de aproximativ 37 de grade. În căldura sângelui nostru avem ceva care depăşeşte în medie căldura exterioară. Tot ce preluăm de natură minerală trebuie însă să fie transformat, să fie metamorfozat în organismul nostru în aşa fel încât ceea ce în căldura sângelui nostru depăşeşte căldura medie a lumii înconjurătoare, ceea ce este superior căldurii medii a mediului să fie preluat cu plăcere de ceea ce este mineral. Dacă consumaţi o fărâmă de sare de bucătărie, atunci această sare de bucătărie trebuie să absoarbă din căldura dumneavoastră proprie, nu din căldura pe care o aveţi în comun cu lumea exterioară, ci din propria dumneavoastră căldură, pe care trebuie s-o preia cu plăcere. Tot ce este mineral trebuie să se transforme în eter caloric [Nota 32]. Iar în momentul în care omul are în organismul său ceva care împiedecă mineralul să se transforme în eter caloric, în acel moment el este bolnav.

Să trecem mai departe, să trecem la vegetalele pe care le consumă omul. Omul ingeră produsele vegetale; el însuşi aparţine lumii prin faptul că dezvoltă materia vegetală şi în sine. Omul conţine materie minerală care însă înclină, tinde continuu să devină căldură eterică. Materia vegetală tinde încontinuu să devină aeriană, gazoasă în om. Astfel încât omul are în sine vegetalul ca regn aerian. Tot ce pătrunde în om provenind de la plante sau tot ce el însuşi dezvoltă ca organizare vegetală interioară, trebuie să devină aerian, să poată să primească în el o formă aeriană.

Când nu primeşte o formă aeriană, când organizarea lui este în aşa fel încât îl împiedecă să lase ca tot ceea ce vrea să fie vegetal în el să treacă în formă aeriană, el este bolnav. Tot ce este de natură animală şi este preluat de om sau este elaborat de el în sine ca fiind de natură animală, toate acestea trebuie cel puţin pentru un timp să preia forma fluidă, apoasă. Omului nu-i este îngăduit să aibă în sine ceva de natură animală, ceva de natură animală elaborat în interior sau de natură animală preluat din exterior, care să nu parcurgă în el procesul prin care devine la un moment dat fluid. Dacă omul nu este apt să fluidifice elementul propriu de natură animalică sau pe cel preluat din exterior pentru ca apoi să-l conducă iar spre starea solidă, atunci el este bolnav. Numai ceea ce în om dă naştere formei pur umane, care înseamnă că omul este o fiinţă ce umblă vertical, că are în sine impulsul de a vorbi şi a gândi, numai ceea ce îl face să fie propriu-zis om, ceea ce-l ridică deasupra animalului, are permisiunea de a intra în pământescul solid – care reprezintă cel mult zece procente din organizarea noastră totală numai acestei fracţiuni îi este îngăduit să pătrundă în starea solidă, în ceea ce este modelat solid, în formă. Dacă orice altceva de natură animală sau vegetală pătrunde în forma umană solidă, omul este bolnav.

Tot ce este de natură minerală trebuie să devină în om, la un anumit moment, eter caloric. Tot ce este de natură vegetală trebuie să parcurgă în om stadiul aerian. Tot ce este de natură animală trebuie să parcurgă în om stadiul tranzitiv de apos. Tot ce este uman trebuie să menţină în el permanent numai forma solid-pământeană. Aceasta este una din tainele organizării umane.

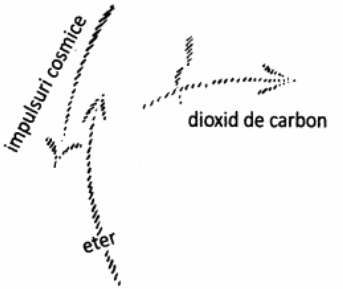
Şi acum, să lăsăm deoparte ceea ce omul are de la Pământ – abordarea [Nota 33] ulterioară va îmbogăţi cu

atât mai mult acest aspect –, să luăm ceea ce în om este organizaţia metabolică, ceea ce el transformă în perioada organizării pământene, dar pe care o deţine în schiţă de la Vechea Lună, să luăm, aşadar, ceea ce se împlineşte ca metabolism în sens îngust în ceea ce este delimitat de pielea umană, la care trebuie să asociem întru totul metabolismul şi excreţiile, aceasta, aş spune, este mereu modificat prin ingerarea materiilor alimentare. Materiile alimentare care sunt în afara omului, pătrund în om şi se integrează apoi în acest sistem metabolic.

Acest sistem metabolic prelucrează ceea ce este ambianţă umană transformând-o în componentă umană. Tot ceea ce este mineral începe să se apropie de eter caloric, tot ce este vegetal începe să se apropie de gazos-forma gazoasă-eterică, tot ce este de natură animalică, anume ceea ce este produs animal propriu, începe să se apropie de apos şi constituie ca pe o modelare de formă organizată omenescul propriu-zis în stare solidă. Toate acestea se află ca tendinţă în metabolism. Şi metabolismul este în această privinţă ceva care este deosebit de interesant.

Când urmărim metabolismul în sus până la respiraţie găsim că omul formează din sine carbonul, care se găseşte peste tot în om. El este căutat de oxigen, este transformat în dioxid de carbon pe care apoi omul îl expiră [Nota 34]. Dioxidul de carbon este combinaţia oxigenului cu carbonul. Oxigenul care este absorbit prin respiraţie, atacă carbonul, preia carbonul în sine; omul expiră dioxidul de carbon, combinaţia pe care oxigenul a făcut-o cu carbonul. Dar înainte ca expiraţia să aibă loc, carbonul devine, să spunem aşa, binefăcătorul organizării umane. Căci, în timp ce se combină cu oxigenul, într-o anumită măsură se produce circulaţia sângelui cu respiraţia, astfel că acest carbon

devine binefăcătorul organizării umane, încât înainte de a părăsi organismul uman, el răspândește în întregul organism o revărsare de eter. Ştiinţa fizică spune numai: Carbonul este expirat prin dioxidul de carbon. Acesta este însă numai un aspect al întregului proces. Omul expiră dioxidul de carbon, dar în întregul său organism, prin respiraţie este lăsat în urmă de către carbonul solicitat de oxigen, eter. Acest eter pătrunde în corpul eteric al omului. Şi acest eter care este produs încontinuu de carbon este ceea ce face organizaţia umană să fie aptă a se deschide către influenţele spirituale, de a prelua acţiunile eter-astrale din Cosmos. Acum, acest eter pe care îl lasă în urmă carbonul, atrage impulsurile cosmice, acele impulsuri cosmice care acţionează, la rândul lor, modelator asupra omului, care pregătesc, de exemplu, sistemul său nervos în aşa fel încât el să poată deveni purtător al gândurilor. Acest eter trebuie să ne pătrundă continuu simţurile noastre, de exemplu, ochiul nostru, pentru ca ochii să poată vedea, pentru ca ochii noştri să poată prelua eterul luminos exterior. Aşadar, noi datorăm carbonului faptul de a avea în noi o pregătire eterică, care poate veni în întâmpinarea lumii [Nota 35].

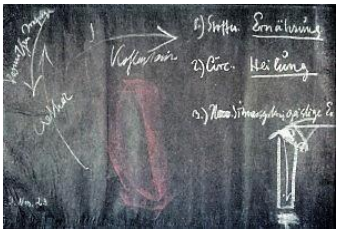

Tabla 16

Toate acestea sunt pregătite deja în sistemul metabolic. Dar sistemul metabolic, ca sistem uman, este în aşa fel amplasat în întregul Cosmos, încât el nu ar putea

exista de sine însuşi. Sistemul metabolic nu ar putea dura pentru sine însuşi. Din această cauză a fost format în om, în planul acestuia, ca o a treia componentă. Primul plan pentru sistemul nervi-simţuri a fost format în Vechiul Saturn, cel de al doilea plan pentru sistemul ritmic în Vechiul Soare şi abia după ce acele două sisteme existau deja, a putut să fie acţionat în om sistemul metabolic, pentru că sistemul metabolic nu putea fiinţa pentru el însuşi. Sistemul metabolic, dacă lăsăm deoparte mişcările arbitrare, este calculat în contextul cosmic pentru om, pentru nutriţie [Nota 36]. Dar această nutriţie nu poate dăinui pentru sine. De această nutriţie omul are nevoie, dar ea nu poate dăinui pentru sine. Atunci când studiem sistemul metabolic la om pentru sine – veţi vedea în conferinţele următoare cât de necesar este, la rândul său, acest lucru pentru întreaga organizare umană – observăm că este pătruns permanent de toate înclinaţiile posibile de îmbolnăvire a omului. Originea tuturor îmbolnăvirilor interne, care nu iau aşadar naştere prin răniri exterioare, trebuie s-o căutăm întotdeauna în sistemul metabolic. Din această cauză, cel care vrea să instituie o observare raţională a unei boli, trebuie să plece de la sistemul metabolic şi el trebuie de fapt să analizeze orice manifestare izolată din sistemul metabolic cu privire la aceasta: Pe ce cale te afli tu? Dacă luăm toate procesele de la preluarea alimentelor în gură, de la preluarea hranei în gură, de la prelucrarea hranei, în timp ce transformăm anumite substanţe în noi în amidon şi zahăr etc., când luăm învăluirea cu ptialină a alimentelor în gură, când mergem mai departe şi luăm impregnarea cu pepsină în stomac, când mergem mai departe la prelucrarea produselor metabolice în sistemul digestiv, la trecerea lor în vasele limfatice, la trecerea lor în sânge, atunci trebuie să luăm

fiecare proces în parte, şi sunt nenumărate procese care intră în vizor. Se mai adaugă şi amestecarea produselor metabolismului cu secreţia pancreasului, impregnarea materiilor cu secreţia biliară etc. [Nota 37]; fiecare proces trebuie să-l întrebăm: Ce vrei tu, de fapt? – Şi el ne va răspunde: Când sunt singur, atunci eu sunt un astfel de proces care întotdeauna îmbolnăveşte omul. – Nici un proces metabolic nu trebuie să ajungă până la capăt în natura umană, căci fiecare proces metabolic când ajunge până la capăt îmbolnăveşte omul. Natura umană este sănătoasă numai când procesele metabolice sunt oprite pe o anumită treaptă.

Vom vedea aceasta, ceea ce mai întâi ar putea apărea ca prostie a organizării lumii: faptul că aici în om începe ceva care dacă nu ar fi oprit la jumătate de drum, l-ar îmbolnăvi pe om, vom învăţa să cunoaştem în conferinţele următoare [Nota 38] acest lucru ca fiind unul din cele mai înţelepte. Dar acum vrem să-l observăm deocamdată din perspectiva realităţii sale, vrem să luăm în considerare că amănuntele proceselor metabolice, atunci când le studiem potrivit fiinţei lor interioare, ar răspunde: Suntem pe cale de a îmbolnăvi întregul organism. Fiecare proces metabolic continuat, îmbolnăveşte organismul. Dacă metabolismul trebuie să existe în om cu orice preţ, atunci trebuie să existe deja alte procese care să fie dezvoltate mai înainte în planurile lor şi acestea sunt procesele care sunt prezente în circulaţie; acestea sunt procesele circulaţiei. Procesele circulaţiei conţin permanent procese vindecătoare. Astfel încât omul se poate spune: Omul s-a născut în perioada Vechea Lună ca pacient şi acestuia i-a fost trimis în prealabil în natura sa proprie, în timpul evoluţiei pe Vechiul Soare, medicul. În timpul evoluţiei pe Vechiul Soare s-a născut omul ca medic în legătură cu propria sa natură.

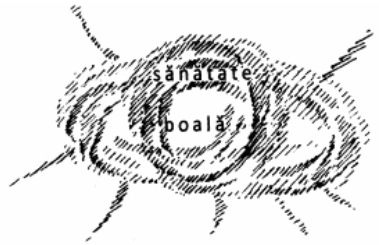
A fost foarte prevăzător în evoluţia lumii faptul că medicul a luat naştere înaintea pacientului, căci în timpul evoluţiei de pe Vechea Lună însuşi pacientul s-a alăturat în om. Dacă vrem să-l descriem pe om în mod corect, trebuie să avansăm de la procesele metabolice la procesele circulatorii, desigur, la tot ce se află ca impulsuri la baza proceselor circulatorii. O substanţă produce o circulaţie mai rapidă, alta o circulaţie mai lentă în sensul cel mai larg. Avem în noi şi procese circulatorii foarte mici. Luaţi oarecare substanţe minerale, luaţi aur, luaţi cupru, atunci când i se administrează acestea omului într-un mod oarecare, oral sau ca injecţie sau altcumva, totul este prilej ca în circulaţie ceva să se modeleze, să se modifice, să acţioneze în mod vindecător etc. Şi ceea ce trebuie cunoscut pentru a privi în procesele propriu-zis vindecătoare ale omului, este ce declanşează în om fiecare substanţă din mediul ambiant al omului cu privire la modificările circulaţiei. Astfel încât putem spune: Circulaţia este un proces vindecător continuu.

Dumneavoastră puteţi, aş spune, să-l calculaţi dacă vreţi. Reflectaţi la ce v-am spus: în medie omul face optsprezece respiraţii pe minut. Aceasta dă în timpul unei zile, printr-o extraordinară adaptare regulată la Cosmos, atâtea respiraţii, câte conţine ritmul circulator al Soarelui la parcurgerea anului solar. Aici însă Soarele trece prin punctul de răsărire la Echinocţiul de primăvară şi parcurge întregul în 25 920 de ani. La vârsta sa mijlocie, omul face pe zi, în medie, 25 920 de respiraţii. Bătăile pulsului sunt de patru ori mai multe. Cealaltă circulaţie, circulaţia mai concentrată interior, este influenţată de metabolism. Circulaţia respiratorie este ceea ce corespunde contactului omului cu lumea exterioară, schimburilor cu lumea exterioară. Acest ritm respirator trebuie să domolească

încontinuu ritmul circulator, pentru ca el să rămână la cele patru ale sale, altfel omul ajunge la un ritm circulator cu totul neregulat, ce nu intră în numărul 103 680. Acesta este ceva care nu corespunde la nimic din Cosmos. În acest caz, omul se smulge cu totul din Cosmos. Metabolismul său îl smulge din Cosmos, îl înstrăinează de Cosmos şi ritmul respirator trage energic continuu spre Cosmos. În această împărţire şi în această domolire a ritmului circulator de către ritmul respirator, vedeţi procesul vindecător primordial, care este efectuat continuu în om. Dar într-un anumit mod mai fin, cu fiecare vindecare interioară trebuie să venim în ajutorul procesului respirator care se continuă într-un anumit mod în întregul corp, în aşa fel încât el să domolească peste tot în om procesul circulator, să-l readucă la condiţiile generale ale Cosmosului.

Astfel încât putem spune: noi trecem de la nutriţie la vindecare, prin aceea că omul are de fapt tendinţa de a se îmbolnăvi mereu de jos în sus, iar în organismul său median, în organismul său circulator, el trebuie să dezvolte mereu tendinţa de a rămâne sănătos. În timp ce în organismul nostru mijlociu iau naştere mereu impulsurile de însănătoşire, ele lasă în urmă tocmai sistemul cap-nervi-simţuri: Ce fel de forţe găsim noi atunci în sistemul nervi-simţuri? în sistemul nervi-simţuri noi găsim acele forţe care, să spunem aşa, lasă în urmă un fel de răni. El acţionează pe de o parte însănătoşind în jos asupra procesului metabolismului. Dar în timp ce acţionează vindecător asupra sistemului metabolismului, el face ceva care este supus acum în întregul Cosmos unei judecăţi. Şi eu nu spun nimic fantastic, ceva care este întru totul o realitate: Acest eveniment, faptul că mereu au loc în noi procese de însănătoşire în jos suscită sentimentul de satisfacţie al ierarhiilor superioare [Nota 39]. Aceasta este

bucuria ierarhiilor superioare legată de lumea Pământului. Ele privesc în jos şi simt încontinuu ieşirea în sus a bolii din ceea ce curge în sus în oameni plecând de la pământesc, ceea ce rămâne aici din proprietăţile pământeşti ale substanţelor. Ele văd cum impulsurile forţelor care acţionează din ce este pământesc, care se află în atmosferă etc. sunt mereu forţe vindecătoare. Aceasta provoacă sentimentul de satisfacţie al ierarhiilor superioare.

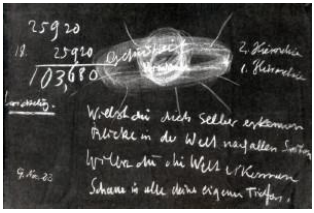

Tabla 17

Şi acum, imaginaţi-vă ce puteţi studia la acel corp al lumii, care a fost într-o anumită măsură plasat drept cel mai demn obiect spiritual de studiu la graniţa sistemului nostru planetar. Aici se află în mijloc ceea ce ascunde în sine forţele care atunci când le gândim în mod concentrat pe Pământ sunt forţe de îmbolnăvire, iar în ambianţă se arată forţele ce se rotesc ale însănătoşirii. Şi cine are receptivitate pentru astfel de lucruri acela vede inelele lui Saturn într-o astfel de manifestare, aşa cum nu poate fi conştientizată în ceea ce înconjoară Pământul, pentru că ne aflăm în interior, ceea ce este sănătate rotitoare. Acest inel al lui Saturn mai este şi altceva esenţial decât ce spun astronomii despre el. Acest inel al lui Saturn este sănătate rotitoare, iar interiorul lui Saturn este bolnăviciosul, ceea ce îmbolnăveşte în concentrarea cea mai pură.

Şi astfel se vede la Saturn, care este plasat la capătul exterior al sistemului nostru solar, desfăşurându-se acelaşi proces pe care îl purtăm în noi în metabolismul nostru şi în

organismul nostru circulator. Dar noi vedem atunci când observăm modul cum privirea noastră spirituală este condusă spre lumea anume a celei de a doua ierarhii şi a primei ierarhii; a doua ierarhie: Kyriotetes, Dynamis, Exusiai; prima ierarhie: Serafimi, Cheruvimi, Tronuri. Când suntem atenţi cu ochiul nostru spiritual la Saturn şi la inelul său, suntem îndreptaţi spre aceste ierarhii superioare, aşa cum ele, aş spune, privesc cu satisfacţie la acest îmbolnăvitor şi vindecător.

Această satisfacţie este acum o forţă în Univers. Această satisfacţie a ierarhiilor superioare străbate curgând sistemul nostru nervi-simţuri şi formează în acesta forţele dezvoltării spirituale a omului. Acestea sunt forţele care într-o anumită măsură înfloresc în afară din vindecarea ce are loc permanent în om. Astfel încât pe al treilea loc avem dezvoltarea spirituală.

1. Metaboliam 2. Circulaţie 3. Organizaţia nervi-simţuri	nutriţie vindecare dezvoltare spirituală	Tabla 16

Dacă vrem să descriem acum omul în decursul perioadelor Saturn, Soare şi Lună, trebuie să spunem: Omul este mai întâi spirit născut din Cosmos, care dezvoltă în sine tămăduitorul, care prin aceasta poate prelua apoi pacientul cosmic, şi prin coacţionarea tuturor acestora este apoi creat ceea ce este omul aflat în mişcare autodeterminată pe Pământ. Aş spune că fiecare componentă a cunoaşterii umane trebuie să fie inspirată, într-un anumit mod, de ceea ce se află la baza a ceea ce am spus aici. Să spunem că cineva ar vrea să elaboreze o terapie, un sistem terapeutic cu adevărat raţional. Ce va trebui deci să cuprindă acesta? Desigur, în principal procesele tămăduitoare. Dar procesele tămăduitoare, de

unde vor trebui ele să plece? Ele vor trebui să plece de la procesele metabolismului, iar restul poate fi cel mult presupunere, despre aceasta vom mai vorbi; [Nota 40] aspectul anatomic, chiar aspectul anatomic mai fin, poate fi punct de plecare numai pentru că este lucrul modelat solid. Acesta se face deja el însuşi uman. Dar procesele metabolice trebuie să fie studiate mai întâi de un sistem raţional al medicinii în aşa fel încât să se conştientizeze întotdeauna în ele tendinţa cum se îndreaptă ele spre stadiul de îmbolnăvire. Astfel încât un sistem medical actual, care poate fi elaborat, trebuie să înceapă neapărat cu sistemul metabolismului. Aceasta înseamnă să se înceapă mai întâi cu procesele metabolice normale şi plecând de la acestea trebuie să fie extrasă cunoaşterea posibilităţii ca bolile interne să ia naştere din metabolism în sensul cel mai larg. Apoi, din aceasta trebuie să rezulte, printr-o cunoaştere intimă a ceea ce fac procesele ritmice, care este terapia propriu-zisă. Astfel încât, la un sistem actual al medicinii, trebuie început cu studiul proceselor metabolismului şi apoi, plecând de aici, trebuie făcută trecerea la tot ce poate apărea în om în domeniul proceselor ritmice. Şi atunci, aş spune, se va atinge un fel de încununare a întregului, prin faptul că se arată cum o dezvoltare sănătoasă a amenajărilor spirituale ale omului presupune cunoaşterea a ceea ce vine de la forţele vindecătoare, în prezent nu puteţi găsi nici un fel de pedagogie, adică nici o artă a dezvoltării sănătoase a naturii spirituale a omului, dacă nu plecaţi de la procesele vindecătoare; căci procesele vindecătoare nu sunt nimic altceva decât aplicarea la natura mediană a omului a ceea ce trebuie aplicat deja în gândirea pură la educarea proceselor spirituale ale omului.

Maestrul pedagog trebuie să lucreze neapărat cu forţele care densificate în fizic sau în eteric, sunt procese vindecătoare. Dacă fac ceva la un copil în artă pedagogică, acesta este un proces care are la bază ceva spiritual. Dacă îmi traduc acest proces, ceea ce eu efectuez în spiritual, efectuez acum prin aceea că folosesc ceva material sau un proces. Acest proces sau această substanţă este un medicament. S-ar putea spune şi: medicina este metamorfozarea tratării spirituale a omului în jos în material. Dacă vă amintiţi cum am prezentat în mod aluziv aceste lucruri în cursul pentru profesori [Nota 41], care atunci a fost ţinut pentru vizitatori englezi, veţi vedea cum mereu am atras atenţia asupra faptului că în tot ceea ce face profesorul, se începe cu un fel de terapie umană generală, cum unele măsuri pedagogice pot determina la vârste mai târzii depuneri sau dizolvări metabolice nesănătoase ale unui metabolism neregulat. Astfel, încât ceea ce face pedagogul, continuat în jos, dă terapie. Şi contraimaginea terapiei, care năzuieşte de jos în sus, acestea sunt procesele metabolice. Aşadar, vedeţi cum un sistem al medicinii actuale trebuie să fie generat dintr-o cunoaştere umană generală. Aceasta se poate face. Unii simt acest lucru. Dar ceva va fi obţinut abia când un astfel de sistem al medicinii va fi fost elaborat. Şi acest lucru aparţine deja în prezent categoriei de obiective dintre cele mai necesare. Dacă răsfoiţi în prezent manuale de terapii, veţi constata că de regulă nu se începe cu sistemul metabolic sau numai în cazuri extrem de rare se începe cu sistemul metabolic. Dar de la acesta trebuie să se plece, altminteri nu înveţi să recunoşti în ce constă natura bolii.

Vedeţi, întreaga problemă este în aşa fel încât procesele nutritive pot trece efectiv în procese vindecătoare, procesele vindecătoare în procese spirituale

şi din nou înapoi procesele spirituale în procese vindecătoare; sau când procesele spirituale determină direct tulburări metabolice, atunci procesele spirituale trec la rândul lor într-un stadiu în care trebuie tămăduite prin organismul median al omului. Toate aceste lucruri trec în om unele în altele şi organizarea umană este încontinuu o metamorfoză minunată. Luaţi, de exemplu, procesele care sălăşluiesc în toată această minunată circulaţie a sângelui uman. Ce fel de procese sunt acestea?

Acum, concepeţi mai întâi, cu totul separat de restul organismului uman, sângele [Nota 42], cum curge el prin vene, concepeţi silueta umană, să spunem sistemul venos şi ceea ce se asociază acestuia ca sistem muscular, ca sistem osos etc., aşadar ceea ce este formaţie solidă şi ceea ce le parcurge ca fluid. Să ne oprim la starea fluidă, la sânge. În acest fluid care curge, oare ce procese se petrec încontinuu atunci în ele? încontinuu se desfăşoară procese. Aceleaşi procese care se desfăşoară în sângele fluid pot cuprinde ceva solid, format în om, atunci ceea ce aparţine sângelui se află în interior, în peretele vasului sau în muşchi sau undeva în os sau într-un oarecare organ învăluitor. Oare ce devine aici? Aici, devine impulsul pentru fenomene inflamatorii. Ceea ce găsim ici şi colo ca fiind fenomenele congestive, găsim ca fiind fenomenele normale în sângele care curge. Ceea ce apare aici drept congestie, este ascuns aici în locuri nepotrivite, adică la locurile formate, solide, dar ele trebuie să aibă loc încontinuu în sângele circulant. Un proces sănătos, absolut normal, dislocat, plasat în alt loc de care nu aparţine este un proces care produce îmbolnăvire. Şi anumite boli ale sistemului nervos constau tocmai în faptul că sistemul nervos care este polar opus sângelui în întreaga sa organizare, trebuie să sufere imigrarea proceselor care sunt normale în sânge. Când

aceste procese care sunt normale în vasele sangvine se transpun înghesuindu-se în căile nervilor, atunci căile nervilor sunt cuprinse de congestii – şi aceasta se întâmplă la cele mai slabe pătrunderi –, care sunt chiar la începutul inflamaţiei şi duc la diferitele forme de sistem nervos bolnav.

Am spus că în nervi [Nota 43] sunt cu totul alte procese decât în sânge, procese opuse. În sânge sunt procese care tind spre fosforic, procese care atunci când cuprind ca procese fosforice ceea ce înconjoară sau se învecinează cu sângele conduc la manifestări congestive. Când urmăriţi procesele din căile nervoase şi acestea emigrează în celelalte organe învecinate, atunci apar în om impulsurile pentru toate formaţiunile tumorale. Dacă acestea trec în sânge astfel încât sângele aprovizionează în mod nesănătos celelalte organe atunci apar formaţiunile tumorale. Astfel încât putem spune: Orice formaţiune tumorală este un proces nervos modificat într-un loc nepotrivit din organismul uman.

Vedeţi dumneavoastră, ceea ce circulă în nerv trebuie să rămână în nerv, ceea ce circulă în sânge trebuie să rămână în sânge. Dacă ceea ce aparţine sângelui trece în vecinătate apar congestiile, dacă ceea ce aparţine nervului trece în vecinătate iau naştere tot felul de formaţiuni care pot fi reunite numai sub numele comun de formaţiuni tumorale. Dar tocmai între procesele din sistemul nervos şi procesele din sânge trebuie să aibă loc un ritm corect.

Noi nu avem numai în general ritmul respirator în contrast cu ritmul sângelui, ci avem şi în sângele aflat în circulaţie procese fine care dacă ies din sânge devin procese congestive. Aceste procese fine trebuie să se afle de asemenea într-o anumită relaţie cu ceea ce se întâmplă în nervul învecinat, aşa cum respiraţia trebuie să se afle

într-o relaţie cu circulaţia sângelui. Iar în momentul în care aceasta este deranjată între ritmul sângelui şi ritmul nervos, ea trebuie să fie din nou restabilită.

Vedeţi, aici pătrundem din nou într-un domeniu al terapiei, al proceselor vindecătoare. Acestea vă arată cum în om trebuie să existe toate: Ceea ce este cel mai bolnav trebuie să existe aici, pentru ca în alt loc să poată fi ceva sănătos; a ajuns numai printr-un proces nepotrivit la un loc greşit. Căci dacă nu ar fi aici, omul nu ar putea birui. Omul nu ar putea birui dacă nu ar putea face congestii căci forţele care impulsionează congestia trebuie să fie în permanenţă în sânge. Aşa a fost gândit când am spus adeseori: tot ceea ce omul obţine de fapt în materie de cunoştinţă despre om trebuie să rezulte dintr-o *cunoaştere umană* adevărată. Vedeţi aici în ce constau motivele pentru care se practică o pedagogie, aş spune, atât de superficială, de abstractă, aproape un non-sens. De fapt, ar trebui practicată pedagogia în aşa fel încât să se plece peste tot de la anumite procese patologice din om şi de la posibilitatea vindecării lor.

Când se cunoaşte o boală a creierului şi posibilitatea vindecării bolii creierului, de data aceasta serveşte la grosolănii – din alt punct de vedere acesta este fin, însă, dat fiind că este un proces fizic, eu spun „grosolan" –, dar în tratarea creierului avem ceea ce trebuie executat cu mare precizie în arta pedagogică. Din această cauză, lucrurile stau aşa, atunci când se organizează un adevărat seminar pedagogic ar trebui, pe de o parte, să se ofere profesorilor cunoştinţe patologic-terapeutice: aici ei şi-ar şcoli gândirea mai întâi pe baza unor lucruri mai concrete, lucruri care-şi au rădăcinile mai mult în substanţe, pentru ceea ce trebuie să înţeleagă acum în pedagogia propriu-zisă. Şi pe de altă parte, nimic nu este mai util pentru terapie, şi anume

pentru terapia bolilor interne, decât dacă se ştie cum acţionează un aspect sau altul în tratamentul artistic pedagogic. Căci dacă găsim puntea spre substanţial atunci găsim chiar modestia şi modalitatea cum trebuie tratat în domeniul pedagogic şi, de asemenea, medicamentul.

De exemplu, când mijloacele pedagogice potrivite pentru a preîntâmpina la copii anumite fenomene de tulburare provin de la deranjamente în sistemul digestiv, atunci obţii tendinţe interioare stranii; dacă se trăieşte cu adevărat în sfera pedagogică, desigur nu dacă se învaţă exterior şi de fapt mai cu plăcere când stă seara în „camera comună" uitându-se ce a fost înainte la şcoală. Se capătă despre modul de tratament care se acordă unui astfel de copil tendinţa de a vedea, aş spune, întreaga legătură a fenomenelor capului şi a fenomenelor abdomenului. Şi apoi,* pe de altă parte, dacă se studiază în mineralogie, de exemplu, fenomenele care se petrec în cupru, în timp ce cuprul formează în sol un compus sau altul: Atunci se întâmplă ca aproape tot ce realizează cuprul, în timp ce el devine un minereu sau altul de cupru, ca această devenire a minereurilor ca minereu de cupru sau altfel de minereuri omului să-i apară astfel încât spune: Aici, forţa cuprului face în Pământ, ceea ce tu faci cu băiatul sau cu fetiţa! Se vede formal în procesele cuprului o copie a ceea ce faci tu însuţi. Şi este extraordinar de încântător să obţii ca pedagog o claritate afectivă şi instinctivă privitor la ceea ce faci, pentru a merge apoi încântat în natură şi să vezi cum acolo afară natura acţionează de fapt, în mare, în sens pedagogic; cum acolo unde printr-un proces oarecare al calciului s-ar putea petrece ceva rău, este intercalat cumva un proces al cuprului. Da, în aceste procese ale cuprului, în aceste procese de formare a minereurilor în cadrul celorlalte procese ale Pământului se află şi vindecări continui. Şi este

încântător, când găseşti undeva pirită sau altceva, să-ţi spui: Asta este exact ca atunci când tratezi un om în mod corect. Aici, spiritele naturii de la ierarhii în jos până la acei elementali, despre care v-am vorbit, tratează ca tămăduitori ceea ce poate apărea şi în viaţă ca procese care produc deranjamente, îmbolnăviri. Atunci nu mai este de fapt altceva decât o citire. Căci atunci când vezi ce se întâmplă acolo afară, când apoi soliciţi această substanţă sau alta sau o prelucrezi ca remediu, atunci te aşezi pur şi simplu şi te întrebi: Unde apare fierul? Unde apare acest metal sau altul în vene? – studiezi apoi ambianţa şi atunci întotdeauna, când ceva metalic apare aici sau acolo într-o prelucrare sau alta petrecută în natură: găseşti că în aceasta se află un proces de vindecare; ia-l numai, continuă-l, îndreaptă-l în jos în organismul uman, atunci creezi o terapie pe care ţi-a arătat-o în prealabil afară, natura.

Da, mersul prin lume este în adevăr o studiere corectă a ceea ce hrăneşte, a ceea ce vindecă, a spiritualului; căci în natură, există permanent şi îmbolnăvire şi vindecare. Aici afară, ele sunt marile procese vindecătoare, cosmice. Noi trebuie numai să le aplicăm omului. Aceasta este minunata coacţionare a macrocosmosului cu microcosmosul. În fapt, este profund adevărat ceea ce v-am spus unora dintre dumneavoastră într-o formă sau alta:

Dacă vrei să te cunoşti pe tine însuţi, Priveşte în lume în toate direcţiile. Dacă vrei să cunoşti lumea, Priveşte în toate profunzimile tale.

Tabla 16

Acest lucru îl puteţi însă aplica la totul: vrei să vindeci omul, priveşte în lume în toate părţile, uită-te la modul cum lumea dezvoltă vindecări în toate direcţiile. Vrei să cunoşti

procesele bolii şi ale vindecării atunci priveşte în jos, în toate adâncimile naturii umane. – Puteţi aplica acest lucru la tot ceea ce este fiinţă umană. Dar trebuie să îndreptaţi privirea în afară, asupra marii naturi şi asupra omului şi să-l vedeţi într-o relaţie vie cu această mare natură.

În prezent, omul s-a obişnuit cu altceva. Se pleacă de la natură cât se poate de departe; se face ceva care închide vederea spre natură. Căci ceea ce se vrea cercetat, se aşază sub sticlă, aici jos pe o măsuţă mică; ochiul nu priveşte în afară spre natură, ci priveşte înăuntru, chiar şi privirea este ruptă de natură. Acesta se numeşte un microscop. Tot aşa de bine l-am putea numi un nulloscop, căci te rupi de marea natură. Şi nu se ştie, atunci când aici jos ai mărit aceasta, că în fapt pentru cunoaşterea spirituală a aceluiaşi lucru ce s-ar întâmpla dacă procesul s-ar petrece în natură. Gândiţi-vă numai odată, dacă măriţi aici în interior un lucru minuscul, pentru a-l putea observa, atunci cu acest lucru minuscul al omului faceţi ceea ce a-ţi face cu omul dacă l-aţi rupe şi l-aţi sfâşia tot atât de mult! Aţi fi ceva mult mai groaznic chiar decât Procust, dacă aţi rupe şi sfâşia omul în acest mod, în vederea măririi lui atât de mult, cum este mărit acest lucru minuscul jos sub tub. Dar credeţi că aici aţi mai avea omul? Nici n-ar mai putea fi vorba ca să aveţi aici omul. Tot atât de puţin aveţi adevărul aici jos sub microscop. Adevărul mărit nu mai este adevărul, este o iluzie. Nu este permis să pleci de la natură şi să-ţi mai şi închizi singur privirea. Cu siguranţă, toate acestea pot fi utile pentru alte lucruri, dar pentru ceea ce este o adevărată cunoaştere a omului, este mai întâi ceva care duce îngrozitor de departe de această adevărată cunoaştere a omului.

Adevărata cunoaştere a omului trebuie să fie căutată aşa cum am căutat s-o sugerăm. Ea trebuie să conducă de la

procesele de nutriție prin procesele de vindecare la procesele pedagogiei umane și a lumii în sens mai larg, putem spune de la nutriție prin vindecare la civilizație și cultură. Căci totul este ca o bază inferioară a proceselor fizice care sunt concentrate în om în nutriție; procesele vindecătoare care pleacă întotdeauna de la ceea ce este înconjurător, este concentrat în om în procesele ritmice; și acelea care vin de sus sunt concentrate în om prin sistemul nervi-simțuri. Lumea se construiește astfel pe trei trepte. Acestea am vrut să vi le dau mai întâi ca un fel de bază. Pe aceasta vom construi apoi mai departe. Vrem să vedem cum de la astfel de puncte de plecare putem să urcăm cu adevărat în ceva care este, să spunem așa, utilizarea lucrului în viața practică și apoi poate fi trecut la ceea ce este cunoaștere a ierarhiilor.

VI. SPIRITUALIZAREA SUBSTANȚEI [Notă]

Dornach, 10 noiembrie 1923 (GA 230)

Din prezentările făcute până acum, veți fi putut conchide că legăturile mediului înconjurător al omului față de însuși acest om sunt totuși altele decât sunt ele descrise conform noțiunilor actuale. Se gândește atât de ușor în prezent: ceea ce trăiește în mediul înconjurător al omului, care aparține regnurilor mineral, vegetal și animal și este apoi preluat de om, și-ar continua oarecum procesele sale, procesele sale materiale exterioare, pe care le cercetează fizicianul, chimistul etc. chiar în om. Despre aceasta însă nici nu poate fi vorba, ci trebuie să ne fie clar că în cadrul proceselor de sub pielea omului totul este altfel decât în afara acesteia, că în cadrul acestor procese de sub piele există o cu totul altă lume decât înafara ei. Atât timp cât nu conștientizezi acest fapt vei reflecta mereu, iar și iar, cum

un lucru oarecare pe care-l cercetezi în retortă sau altcum, se continuă în organismul uman şi vei privi organismul uman însuşi numai ca pe un aranjament complicat al proceselor din retorte.

Să vă amintiţi însă numai cele spuse deja în expunerea de ieri: tot ce este mineral trebuie să fie transformat în om până la eter caloric. Aceasta înseamnă că tot ce pătrunde în organismul uman ca substanţă minerală trebuie să fie transformată, metamorfozată mai departe, pentru ca cel puţin pentru un anumit timp să fie căldură pură, şi anume să fie una cu căldura pe care omul o dezvoltă dincolo de căldura din ambianţa sa. Fie că primim în organismul nostru o sare, fie altceva mineral, aceasta trebuie să preia într-un mod oarecare forma eteric-calorică, şi anume s-o preia înainte de a fi folosită în însuşi organismul uman în construcţia, în modelarea acestuia.

Astfel, dacă avem în organism un mineral oarecare şi ne închipuim că acest mineral ar pătrunde simplu în noi şi ar forma o parte oarecare a oaselor noastre, a dinţilor noştri etc. aceasta este pură aberaţie; ci, ceea ce reapare în modelarea umană trebuie să fi trecut în forma deplin volatilă, eteric-calorică şi apoi să fie retransformată în ceea ce apare în structură modelată, vie, în organismul uman.

Dar de aceasta se mai leagă încă ceva, de exemplu, ceva care are formă solidă, care se transformă deja în gură în ceva lichid, apoi este transformat mai departe până la eter caloric, ceva care treptat, în timp ce preia în om mai întâi forma apoasă, pierde din greutate, devine mai înstrăinat de Pământ; şi până să ajungă sus în forma caloric-eterică este deplin pregătit să preia în sine spiritualul care vine de sus, care vine din depărtările lumilor.

Aşadar, dacă vreţi să vă reprezentaţi cum este folosită o substanţă minerală în om, trebuie să vă spuneţi următoarele (Tabla 18, alb): Aici se află materialul mineral; acesta pătrunde în om. În om el este transformat trecând prin fluid şi aşa mai departe până la eterul caloric. Acest eter caloric este înclinat să preia în sine forţele care iradiază din depărtările lumilor pătrunzând şi curgând în organism. El preia, aşadar, forţele Universului. Aceste forţe ale Universului se perfecţionează devenind forţele spirituale care aici spiritualizează materia terestră devenită eter caloric. Şi abia plecând de aici, pătrunde apoi, cu ajutorul substanţei pământeşti devenită eter caloric, în corp, în ceea ce corpul are nevoie pentru modelarea sa.

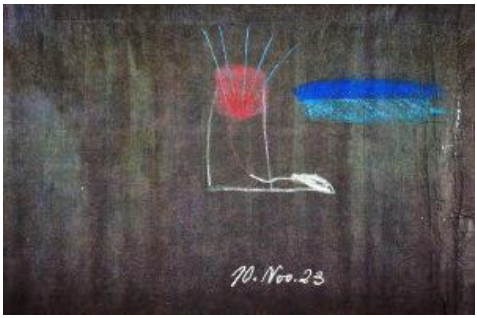

Tabla 18

Aşadar, gândiţi-vă, când desemnăm în sensul vechi căldura ca fiind foc, atunci putem spune: Materia minerală preluată de om este ridicată în sus în om până la natura pasională. Natura înflăcărată este înclinată să preia în sine influenţele ierarhiilor superioare şi abia acest foc curge din nou, la rândul lui, în toate regiunile interioare umane şi generează, în timp ce se durifică din nou, ceea ce în om este baza substanţială a diferitelor organe. Nimic din ceea ce omul preia în sine nu rămâne aşa cum este; nimic nu rămâne pământesc. Totul se transformă atât de mult din

regnul mineral, încât poate prelua în sine cosmic-spiritualul şi cu ajutorul cosmic-spiritualului îl transformă din nou în pământesc.

Aşadar, luaţi dintr-un os o bucată oarecare de fosfat de calciu, dar acesta nu este fosfatul de calciu pe care îl găsiţi afară în natură sau, după părerea mea, cel pe care îl preparaţi în laborator, ci este fosfatul de calciu care a luat naştere din ceea ce a fost preluat din exterior cu ajutorul forţelor care apoi au pătruns în interior, în timp ce ceea ce a fost preluat de afară trecuse în starea de eter caloric, iar abia atunci au intervenit în formarea omului.

Vedeţi, din această cauză omul are nevoie în cursul vieţii sale de cele mai variate substanţe pentru a putea să transforme, după cum este organizat potrivit cu vârsta lui, ne-viul în eter caloric. Copilul nu ar putea nicidecum să transforme ne-viul în eter caloric; el nu are încă suficientă forţă în organismul său. El trebuie să preia laptele, care este atât de apropiat de organismul uman, pentru a-l aduce pe acesta până la eterul caloric şi pentru a-şi putea folosi forţele sale la efectuarea plasticizării cu adevărat extinsă care este necesară la vârsta copilăriei în modelarea corporală. Poţi înţelege natura umană, când ştii că tot ce este preluat de afară trebuie să fie temeinic prelucrat. Dacă luaţi pentru aceasta o materie exterioară şi vreţi să-i cercetaţi valoarea sa nutritivă, mai întâi nu veţi putea face nimic cu chimia obişnuită, pentru că trebuie să ştiţi câtă forţă trebuie să folosească organismul uman pentru a aduce o materie exterioară minerală la volatilitatea eterului caloric. Dacă nu poate face aceasta, atunci această substanţă exterioară minerală se va depune în el, va deveni materie pământeană grea, înainte de a fi trecut în căldură, şi impregnează, ca substanţă anorganică străină organismului uman, ţesuturile umane.

Aşa ceva se poate întâmpla, de exemplu, atunci când omul nu este apt să aducă până la volatilitatea eterului caloric ceea ce apare în el a fi mineralizat – doar, la origine este ceva organic – dar mineralizat ca zahăr. Atunci el se depune în organismul la care trebuie să vină, înainte ca organismul să poată participa la ceea ce el trebuie să devină şi astfel apare reaua boală a diabetului zaharat, diabetes mellitus [Nota 44]. La fiecare substanţă, aşadar, trebuie focalizat în ce măsură organismul uman poate fi apt să aducă ne-viul, pe care-l reprezintă deja substanţa, atunci când mâncăm, de exemplu, sare de bucătărie, sau care devine, ca în cazul zahărului, până la materia calorică unde organismul care este înrădăcinat în Pământ, îşi găseşte legătura cu Cosmosul spiritual.

Orice astfel de depozit care apoi rămâne neprelucrat în om ca acela care apare în diabetul zaharat, înseamnă că omul în sine nu găseşte legătura cu spiritualul Cosmosului pentru substanţele prezente în el. Aceasta este numai o aplicaţie izolată, aş spune, a principiului general că ceea ce se apropie din afară de om trebuie să fie prelucrat în întregime în interiorul omului. Când vrem să avem grijă de sănătatea unui om, trebuie să avem grijă înainte de orice ca în om să nu ajungă nimic care să rămână aşa cum este, care să nu poată fi prelucrat de organismul uman până în cel mai mic atom. Aceasta nu se referă numai la substanţe, se referă, de exemplu, şi la forţe.

Căldura exterioară, căldura pe care o simţim atunci când apucăm obiecte, căldura exterioară pe care o are aerul, trebuie, atunci când este preluată de organismul uman, să fie transformată în aşa fel încât efectiv însăşi căldura din om, dacă-mi este îngăduit să mă exprim astfel, se află la alt nivel faţă de căldura din afară. Când exprim prin desen nivelul căldurii pe care-l are căldura exterioară

(Tabla 18), atunci ea trebuie, când este preluată de noi, să fie transformată întrucâtva interior, astfel încât oriunde noi nu ne aflăm, organismul intervine în căldura exterioară. Chiar şi în cea mai mică cantitate de căldură organismul trebuie să intervină.

Acum gândiţi-vă că merg prin frig, şi pentru că frigul este prea mare, sau pentru că frigul este agitat de aerul în mişcare sau de curenţi, eu nu sunt în stare să transform atât de repede cât ar fi necesar căldura lumii în căldură proprie. Prin aceasta ajung în pericolul de a fi încălzit de căldura lumii ca o bucată de* lemn sau chiar o piatră care sunt încălzite din afară. Aceasta nu trebuie să se întâmple. Eu nu trebuie să fiu expus pericolului de a lăsa căldura exterioară să se scurgă în mine ca într-un obiect. Eu trebuie să fiu în stare în orice moment să preiau căldura imediat de la locurile pielii mele şi s-o fac să fie a mea. Dacă nu sunt în stare să fac aceasta, apare răceala.

Acesta este procesul intern al răcelii. Răceala este o otrăvire internă prin căldura exterioară care nu a fost luată în posesie de către organism.

Vedeţi, toate acestea, care sunt afară în lume, sunt otravă pentru om, otravă adevărată, şi devin ceva utilizabil pentru om abia prin faptul că omul le ia în posesie prin propriile sale forţe. Căci numai de la om merg aceste forţe în fiinţa umană în sus la ierarhiile superioare, în timp ce afară ele rămân la fiinţele elementare ale naturii, la elementali. Această transformare minunată trebuie să se petreacă la om, pentru ca spiritele elementare să poată preda lucrarea lor în organizarea umană ierarhiilor superioare. Pentru materia minerală aceasta este posibilă numai când ea este transformată total în eter caloric.

Să privim lumea plantelor. Această lume a plantelor are ceva fascinant pentru om când el începe să observe cu

ochiul spiritului masa vegetală a Pământului. Noi ieşim pe pajişte sau undeva în pădure. Noi smulgem o plantă cu rădăcină cu tot. Dacă privim ceea ce am scos din pământ, cu ochiul spiritului, avem de fapt o minunată asamblare fermecătoare. Rădăcina se dovedeşte a fi ceva despre care se poate spune de fapt: ea s-a desăvârşit cu totul în domeniul pământescului. Ah, o rădăcină de plantă, cu cât mai brutal ni se prezintă nouă, cu atât este ceva deosebit de pământesc. Căci o rădăcină de plantă, mai ales să spunem o rădăcină de morcov, aminteşte oarecum de un bancher sătul. Da, aşa stau lucrurile; rădăcina plantei este atât de plină, atât de mulţumită cu ea însăşi. Ea a preluat în sine sărurile pământului şi se simte atât de plăcut cu acest sentiment, de a fi absorbit în ea pământul. De fapt, printre toate cele pământeşti nu există nimic mai satisfăcut decât o astfel de rădăcină de morcov, ea este reprezentanta calităţii de rădăcinos.

Să privim dimpotrivă floarea. Atunci când îi stăm în faţă cu ochiul spiritului, nu putem de fapt să facem altfel decât s-o simţim ca pe propriul nostru suflet când acesta nutreşte cele mai delicate dorinţe. Priviţi numai o astfel de autentică floare de primăvară; în fond ea este doar un abur de dorinţă; ea este încorporarea unui dor. Şi dacă avem pentru aceasta un simţământ sufletesc suficient de delicat, asupra lumii de flori care ne înconjoară se revarsă ceva minunat.

Primăvara vedem violeta sau ghiocelul sau lăcrimioarele sau o plăntuţă cu flori galbene şi vom fi înduioşaţi de acestea, ca şi cum toate aceste plante care înfloresc primăvara ar vrea să ne spună: ah, omule, cât de curat şi de nevinovat îţi poţi tu îndrepta de fapt dorinţele spre spiritual! – Natura spirituală a dorinţelor, aş spune,

natura dorinţelor îmbăiată în cucernicie încolţeşte şi lăstăreşte din fiecare floare de primăvară.

Când apoi vin florile mai târzii – să luăm acum extrema, brânduşa de toamnă – da, oare poţi privi brânduşa de toamnă cu simţământ sufletesc, fără a avea un uşor sentiment de ruşine? Oare nu ne aminteşte ea de faptul că dorinţele noastre pot deveni necurate, că dorinţele noastre pot fi străbătute de cele mai variate impurităţi? Ai spune că brânduşele de toamnă ne vorbesc din toate părţile ca şi cum ar vrea să ne şoptească mereu: priveşte la lumea dorinţelor tale, o, omule, cât de uşor poţi deveni tu un păcătos.

Şi astfel, lumea plantelor este, de fapt, oglinda exterioară a naturii pentru conştiinţa umană. Nu îţi poţi imagina ceva mai poetic decât această voce a conştiinţei plecând în interior ca dintr-un punct, repartizată la cele mai variate forme de flori ale plantelor, care în decursul anotimpurilor vorbesc astfel sufletului în cele mai variate moduri.

Când focalizăm acest lucru va deveni deosebit de important pentru noi să privim floarea plantei, să comparăm cum planta este de fapt dorul de depărtările de lumină ale Universului, cum planta creşte formal în sus pentru a scurge în întâmpinarea depărtărilor de lumină ale Universului dorinţele Pământului şi cum, pe de altă parte, rădăcina corpolentă face ca planta să fie încătuşată de Pământ; cum rădăcina este cea care smulge plantei dorinţa ei de cer şi care vrea s-o transforme în comoditate pământeană.

Învăţăm să înţelegem de ce sunt lucrurile astfel, atunci când înţelegem în istoria evoluţiei Pământului că ceea ce se află în rădăcina plantei a fost întotdeauna planificat în vremuri când Luna se afla încă unită cu

Pământul. Când Luna era unită cu Pământul forţele fixate în Lună acţionau atât de puternic în corpul Pământului încât lăsau plantele să ajungă aproape numai până la rădăcină. Când Luna era încă unită cu Pământul şi Pământul mai avea o cu totul altă substanţă, atunci rădăcinosul se întindea puternic în jos. Şi acest lucru poate fi prezentat în aşa fel încât în jos se întindea puternic rădăcinosul vegetal, iar în sus plantele numai se uitau la Univers (Tabla 19, stânga, albastru). Aş vrea să spun că plantele îşi împingeau mlădiţele spre Univers ca nişte peri fini. Astfel încât ai sentimentul: În timp ce Luna mai este unită cu Pământul, această Lună, aceste forţe lunare care sunt conţinute în însuşi corpul Pământului încătuşează vegetalele de pământesc. Iar ceea ce în acel timp s-a transpus în vegetal, rămâne apoi mai departe în planul rădăcinosului.

Tabla 19

Dar din vremea în care Luna s-a despărţit de Pământ, s-a dezvoltat dorul în mlădiţele care mai înainte erau numai mici, minuscule firicele care priveau spre Univers, s-a desfăşurat dorul de depărtări, de depărtările de lumină ale Universului, şi au luat naştere ceea ce are natura florilor. Astfel într-un anumit fel, ieşirea Lunii din combinaţie a fost pentru regnul vegetal un fel de eliberare, o adevărată eliberare.

Dar trebuie să mai avem totuşi în vedere în acest context că tot ce este pământesc îşi are originea în spirit. În perioada Vechiul Saturn – luați numai descrierea pe care am dat-o în lucrarea ***Știința ocultă*** [Nota 45] – Pământul era total spiritual, trăia numai în eterul caloric, era cu totul spiritual. Pământescul s-a format ieşind din spiritual.

Acum, să privim planta. Ea poartă cu sine în forma ei, amintirea evoluției. În rădăcina ei, ea poartă cu sine devenirea pământească, devenirea ei fizic-materială. Să privim rădăcina plantei, vom găsi mai departe că ne spune că ea a devenit posibilă numai prin aceea că ea a dezvoltat pământesc-materialul ieşind din spiritual. Însă abia s-a uşurat Pământul de ce era lunar şi planta a tins din nou înapoi spre depărtările de lumină.

Şi acum, când consumăm produse vegetale i se dă plantei prilejul de a continua în mod corect ceea ce începuse deja afară în natură, de a tinde înapoi nu numai spre depărtările de lumină ale Cosmosului, ci şi spre depărtările spirituale ale Cosmosului. De aici vine, aşa cum am spus ieri [Nota 46], că noi trebuie să ducem vegetalul până la stadiul aerian, până la gazos, pentru ca natura vegetală să poată urma, potrivit cu dorul său, spre depărtările spirituale ale luminii.

Eu mă plimb pe pajişte. Văd după floarea plantei cum tinde spre lumină. Omul consumă planta. El are în sine o cu totul altă lume decât cea care este mediul de afară. Ceea ce planta exprimă afară ca dor în floare, poate să aducă la împlinire în sine! Noi vedem răspândită în natură lumea nostalgică a plantelor. Noi consumăm plantele. Noi aducem în întâmpinarea lumii spirituale acest dor în noi. Pentru aceasta noi trebuie să ridicăm plantele în regnul aerului, pentru ca ele să aibă posibilitatea să tindă în regnul mai uşor al aerului, spre spiritualitate.

Aici, planta parcurge un proces straniu. Când omul consumă produsul vegetal, se întâmplă următorul lucru: aici se reproduce schematic rădăcinosul (Tabla 19, în mijloc dreapta): ceea ce în frunză tinde spre floare, avem de vieţuit în interior, la această devenire aeriană a vegetalului avem o deplină întoarcere pe dos a fiinţei plantei. Rădăcina, care tocmai prin faptul că trăieşte în pământ este încătuşată de pământ, se străduie în sus; ea tinde cu cea mai mare putere spre spiritual şi lasă strădania florii mult înapoi. Este ca şi cum v-aţi reprezenta vegetalul dezvoltat în jos şi dumneavoastră aţi putea străpunge ce este inferior aici în interior, astfel încât ceea ce este deasupra devine dedesubt şi ce este dedesubt devine deasupra [batistă întoarsă]. Planta se întoarce complet pe dos. În ea însăşi ea se modelează în aşa fel încât ceea ce este inferior este sus şi ce este superior este jos. Ceea ce a progresat deja până la floare a consumat (să spunem aşa) în năzuinţa materială lumina, a adus materia până sus la lumină. Prin aceasta, ca pedeapsă, trebuie să sufere şi acum să rămână jos. Rădăcina a fost sclavul pământescului; dar vedeţi deja din învăţătura despre metamorfoza la plante a lui Goethe, ea poartă totodată în sine întreaga natură a plantei. Ea năzuieşte în sus.

Da, când omul a ajuns odată un păcătos îndărătnic, atunci vrea să şi rămână aceasta. Rădăcina plantei atât timp cât este încătuşată la sol, face impresia unui bancher sătul, de îndată ce omul o mănâncă se transformă şi năzuieşte spre sus, pe când ceea ce a adus lumina în materie, floarea, trebuie să rămână jos. Astfel încât în ceea ce în plantă este rădăcinos noi avem de fapt, când am consumat-o, potrivit esenţei sale proprii, ceva care se străduie spre capul omului, în timp ce ceea ce se află înspre

floare, rămâne în regiunile inferioare; aceasta nu ajunge în metabolismul general până sus la formarea capului.

Şi astfel avem spectacolul uimitor, minunat că atunci când omul consumă vegetalul – nu este necesar desigur să consume toată planta căci fiecare bucată luată în parte conţine întreaga plantă; aşa cum am spus, priviţi aici la învăţătura lui Goethe referitoare la metamorfoză –, deci când omul consumă planta, aceasta se transformă în el în aer, într-un aer care ca plantă păşeşte mai departe de sus în jos, care de sus în jos întrucâtva înfloreşte.

În timpurile în care astfel de lucruri erau ştiute prin vechea clarvedere instinctivă, plantele erau privite după calităţile lor exterioare spre a şti dacă ele pot însemna ceva pentru capul omului, dacă ele indicau cu forţă deja de la rădăcină că au un dor de spiritualitate. Apoi vom căuta la partea pe care o consumăm, dacă la o digerare totală caută întrucâtva capul omului şi pătrund până în cap pentru a se strădui în sus spre Cosmosul spiritual şi stabilesc cu acesta legătura necesară.

La plante la care există deja o pătrundere puternică cu astralitate, ca, de exemplu, la leguminoase, aici însuşi fructul va rămâne în regiunile inferioare, nu va voi să urce până la cap, prin aceasta însă face somnul greu şi capul confuz când omul se trezeşte. Pitagoricienii voiau să rămână gânditori, să nu ia în ajutor digestia la funcţiile capului; din această cauză ei au interzis fasolea.

În felul acesta, din ceea ce există în natură, se poate bănui relaţia cu umanul şi cu ceea ce se petrece în om. De fapt, atunci când ai ştiinţă iniţiatică spirituală, nici nu ştii cum se descurcă ştiinţa materialistă în privinţa digestiei umane – desigur la digestia vacii lucrurile stau altfel, despre asta vom mai vorbi – căci ea admite că materia vegetală este pur şi simplu preluată. Ea nu este preluată

pur şi simplu, ea este total spiritualizată, ea este în aşa fel modelată încât cel mai de jos se întoarce la cel mai de sus şi cel mai de sus se întoarce la cel mai de jos. Nu ne putem imagina o transformare mai mare. Iar omul se îmbolnăveşte imediat, când consumă şi cea mai mică cantitate dintr-o plantă la care ce este mai jos nu devine ce este mai sus şi ce este mai sus nu devine ce este mai jos.

Din aceasta vedeţi însă că omul nu poartă nimic în sine pe care nu-l face spiritul. Căci la ceea ce omul preia ca fiind material trebuie să i se dea mai întâi o formă, astfel încât spiritul să poată avea asupra acestuia o influenţă.

Dacă ne referim la animal, atunci trebuie să ne fie limpede că animalul în primul rând are digestie, că animalul preia mai întâi vegetalul. Să privim ierbivorul. Animalul preia în sine vegetalul. Acesta este la rândul lui un proces foarte complicat, căci în timp ce animalul preia în sine vegetalul, animalul nu-i poate opune vegetalului nici o formă umană. Din această cauză, în animal vegetalul nu se poate întoarce de sus în jos şi de jos în sus. Animalul are coloana sa vertebrală paralelă cu suprafaţa Pământului. Din această cauză ceea ce vrea să se întâmple la digestie în animal este adus la o dezordine totală. (Tabla 19, dreapta) Aici, ceea ce este jos vrea în sus şi ce este sus vrea în jos, şi lucrul stagnează, stagnează în sine, astfel încât digestia animală este esenţial diferită de digestia umană. În digestia animală stagnează ceea ce în plantă trăieşte. Consecinţa este că în digestia animală se face fiinţei vegetale promisiunea: îţi este permis să fii suficientă depărtărilor lumii, potrivit dorului tău – dar promisiunea nu este ţinută. Planta este aruncată înapoi la Pământ.

Prin faptul însă că în organismul animal planta este din nou aruncată la pământ, se înghesuie imediat în plantă, în loc să fie ca la om când are loc inversiunea să pătrundă

de sus spiritele lumii cu forţele lor, la animal pătrund anumite spirite elementare. Şi aceste spirite elementare sunt spirite ale fricii. Astfel încât pentru intuiţia spirituală este de urmărit acest fapt uimitor: Animalul însuşi consumă hrana, o consumă pentru plăcerea proprie; şi în timp ce curentul nutritiv merge într-o parte, un curent al fricii din spirite elementare ale fricii merge pe cealaltă parte încontinuu în direcţia digestiei curge prin canalul digestiv al animalului plăcerea preluării hranei, şi opus digestiei curge un curent înfiorător de spirite elementare ale fricii.

În timp ce animalele care nu aparţin de ordinele pe care le-am descris deja, dar şi din acelea care aparţin, de exemplu, mamiferele patrupede, când aceste animale mor, întotdeauna când mor, am putea spune, de fapt, prinde viaţă din moartea lor o fiinţă care este alcătuită numai din anxietate. Cu animalul moare frica, înseamnă că din aceasta prinde viaţă frică. La animalele de pradă lucrurile stau aşa că savurează deja această frică împreună cu consumarea hranei. Prădătorul care îşi sfâşie prada, gustă cu satisfacţie carnea. Şi acestei satisfacţii la consumul cărnii îi curge împotrivă teama, frica pe care animalul ierbivor o dă din sine abia la moarte, pe care prădătorul o radiază deja în timpul vieţii sale. Din această cauză animale cum sunt leul, tigrul au corpul astral străbătut de teamă, pe care nu o simt în timpul vieţii lor, dar pe care după moartea lor o împing înapoi tocmai pentru că este opusă satisfacţiei; astfel încât animalele carnivore chiar mai au o viaţă postumă în sufletul lor grup, o viaţă postumă care reprezintă o Kamaloka [Nota 47] mult mai înfiorătoare, s-ar putea spune, decât o pot vieţui vreodată oamenii, pur şi simplu prin aceea că animalele de pradă au această natură pe care o au.

Desigur, la astfel de lucruri trebuie să vă reprezentaţi că aceasta este vieţuit într-o altă stare de conştienţă. Aşadar, dacă imediat începeţi să gândiţi din nou în mod materialist şi începeţi să gândiţi ce trebuie să vieţuiască animalul de pradă, în timp ce vă transpuneţi în locul lui şi apoi gândiţi: Oare cum trebuie să fie pentru mine o astfel de Kamaloka? – şi începeţi apoi să judecaţi animalul de pradă, după cum ar putea să fie o astfel de Kamaloka pentru dumneavoastră, atunci sunteţi desigur materialist, de fapt animalist; atunci vă transpuneţi în natura animală. Desigur, aceste lucruri trebuie înţelese dacă vrei să înţelegi lumea, dar nu este îngăduit, să spunem aşa, să te transpui în aceste lucruri, aşa cum se transpune materialistul pentru întreaga lume în materia ne-vie.

Vedeţi dumneavoastră, aici începe un capitol despre care eu nu vorbesc altfel decât sufleteşte, căci antroposofia nu trebuie să se manifeste niciodată în mod agitatoric, să ia parte în favoarea unui aspect sau a altuia, ci numai să stabilească adevărul. Ceea ce omul trage drept consecinţe pentru viaţa sa este treaba lui, căci antroposofia nu dă prescripţii, ci exprimă adevărurile. Din această cauză eu nu voi stabili niciodată vreun fel de porunci pentru fanatici. Aşadar, din acest punct de vedere eu nu voi vorbi despre vegetarianism, despre mâncarea de carne şi altele asemănătoare în chip de porunci, căci aceste lucruri trebuie puse în întregime în sfera cumpănirii proprii şi au o valoare numai dacă sunt plasate în sfera vieţuirii proprii. Eu amintesc aceasta pentru ca să nu ia naştere părerea că antroposofia ar însemna să intervii in favoarea unui anume mod de nutriţie, când în fapt ea face să fie inteligibil fiecare mod de nutriţie.

Dar ceea ce chiar am vrut să arăt a fost că noi trebuie să ducem ceea ce este mineral până la starea de eter caloric

pentru a putea să preia spiritualul; după aceea, plecând de la ceea ce este mineral, după ce a preluat spiritualul, este construit omul. Când omul este încă foarte tânăr, am spus eu, el nu are încă forţa să ducă ceea ce este în întregime mineral până la eter caloric. Acesta este prelucrat pentru el, în timp ce el trebuie să preia în sine laptele, în care s-a produs deja o transformare care face să poată fi transformat mai uşor ceea ce trebuie transformat în eter caloric, astfel încât la copil, laptele consumat împreună cu forţele sale se revarsă repede spre cap şi poate dezvolta, plecând de la cap, impulsurile plăsmuirii de forme, aşa cum sunt necesare la copil. Căci întreaga organizare a copilului pleacă de la cap.

Când omul vrea să obţină aceste forţe plăsmuitoare de forme la o vârstă mai înaintată, atunci nu face bine să stimuleze acest lucru prin consumul de lapte; căci ceea ce la copil merge spre cap şi prin forţele capului este în stare, până la schimbarea dentiţiei, să radieze modelând în întregul corp, acestea nu mai sunt prezente la omul de mai târziu, la omul mai vârstnic. Şi aceste forţe modelatoare pentru restul organismului pot fi stimulate în impulsivitatea lor în mod cu totul special prin aceea că se ia ceva care acţionează drept forţele capului.

Vedeţi dumneavoastră, capul este închis de jur-împrejur. În acest cap există impulsurile copilăreşti pentru modelarea corpului. În restul corpului avem în interior oasele, forţele modelatoare sunt afară. (Tabla 19, stânga, galben/alb) Aici, ceea ce sunt forţele modelatoare trebuie să fie stimulate de afară. Când introducem în om laptele, aceste forţe modelatoare sunt stimulate în cap atâta timp cât suntem copii. Când nu mai suntem copii, ele nu mai există. Ce trebuie să facem de fapt, pentru a putea să stimulăm mai mult aceste forţe modelatoare de afară? Evident ar fi bine,

dacă am fi în situaţia ca ceea ce face capul aici, în timp ce este închis în cutia craniană, dacă ceea ce face în interiorul său intim, noi am putea avea în forma exterioară; dacă undeva din afară s-ar face ceea ce capul face aici în interior. Forţele care sunt aici în interior sunt bune pentru consumul de lapte; când aici laptele se află înăuntru în transformarea lui eterică, atunci se oferă o bază bună pentru dezvoltarea forţelor capului. Noi trebuie să avem, de exemplu, ceva cum este laptele, care însă nu este fabricat în interiorul omului, ci este fabricat în afara lui.

Vedeţi, există în natură ceva care este un cap fără calotă craniană în care acţionează din afară aceleaşi forţe ce acţionează în cap unde aveţi nevoie de lapte, ba chiar produc din nou laptele; căci copilul trebuie să treacă mai întâi laptele în starea de eter caloric şi apoi să-l producă din nou»

Ei bine, un cap care este deschis în toate părţile este *stupul de albine*. Ceea ce fac albinele, este de fapt acelaşi lucru, numai că în lumea exterioară, cu ceea ce face capul înăuntru – noi le dăm cel mult cutia stupului ca suport. Numai că aici nu este închis, ci acţionat din afară. Atunci avem în stup sub influenţa spirituală exterioară acelaşi lucru pe care-l avem în cap sub influenţa spirituală. Avem aici mierea în stup, şi când luăm mierea şi o consumăm ca om mai în vârstă, atunci ea ne dă, pentru ceea ce trebuie să existe ca forţe modelatoare acţionând mai mult dinafară, aceeaşi putere şi forţă, pe care laptele ni le dă pentru cap la vârsta copilăriei.

Aşadar, în timp ce suntem copii, noi stimulăm din cap forţele plastice prin consumul de lapte; dacă la o vârstă mai înaintată mai avem nevoie de forţe plastice, atunci avem nevoie să mâncăm miere şi nu trebuie s-o mâncăm în

cantităţi enorme, pentru că este vorba numai să avem forţele de la ea.

De asemenea, putem înţelege de la natura exterioară, cum putem procura vieţii umane impulsuri stimulatoare, dacă înţelegem în totalitate această natură exterioară. Şi dacă am vrea să ne imaginăm o ţară în care să existe copii frumoşi şi oameni bătrâni frumoşi ce fel de ţară ar trebui să fie aceasta? Ar trebui să fie o ţară în care să curgă „lapte şi miere”! Vedeţi, aşadar, o veche vedere instinctivă nu a spus deloc greşit despre aceste ţări de care le era dor, când au spus că acestea sunt acelea, „în care curge lapte şi miere”.

Uneori asemenea expresii simple conţin înţelepciuni extraordinar de profunde şi de fapt nu ai vieţuiri mai frumoase, decât mai întâi să cercetezi adevărul cu tot efortul posibil şi apoi să găseşti undeva o expresie sfântă străveche care este plină de înţelepciune profundă, cum este cea despre ţara în care „curge lapte şi miere”. Căci aceasta este într-adevăr o ţară ciudată: aici nu există decât copii frumoşi şi moşnegi frumoşi.

Vedeţi că a înţelege omul presupune a înţelege natura. A înţelege natura dă baza pentru înţelegerea omului. Aici materialitatea inferioară conduce în sus la spiritualitatea cea mai înaltă: regnurile naturii, mineral, animal şi vegetal, la un pol inferior, ierarhiile la celălalt pol, la cel superior.

Vezi completările în Note

VII. ACȚIUNEA ALCOOLULUI ASUPRA OMULUI
[Notă]

Dornach, 8 ianuarie 1923 (GA 348)

Dr.Steiner: Poate că cineva dintre dumneavoastră are o întrebare la inimă?

(Punerea unei întrebări privind acțiunea alcoolului, efectele lui rele etc.)

Vreți să spuneți, în ce măsură alcoolul este dăunător pentru sănătate?

Acuma, cu alcoolul lucrurile stau așa că primul efect îl vedeți foarte evident prin aceea că în om alcoolul acționează așa cum am descris mereu: asupra întregii stări sufletești. Primul lucru este acela că prin alcool, omul ajunge într-un fel de confuzie spirituală care acționează atât de puternic, încât înainte de orice omul este atunci supus unor pasiuni care altfel sunt slabe în el și care pot fi ușor reprimate prin rațiune, atunci când nu a băut alcool, el pare a fi mult mai rezonabil, decât pare atunci când a băut alcool. Apoi alcoolul acționează mai întâi în mod excitant asupra sângelui lui, și apare o circulație crescută a sângelui. Acesta este primul aspect; prin aceasta este stimulată viața pasională. El se înfurie, de exemplu, mai rău sub influența alcoolului, în timp ce altfel își domină mai ușor furia. Așadar, vedeți primul efect al alcoolului este acela care se exercită asupra omului mai ales în privința vieții sale raționale și mai ales asupra vieții sale sufletești.

După ce alcoolul a rămas un timp în organism, el reproduce un fenomen pe care-l cunoașteți foarte bine și care se numește mahmureală. Dar tocmai din apariția mahmurelii dumneavoastră recunoașteți că alcoolul acționează mai întâi în așa fel încât întregul organism se împotrivește lui. Ce înseamnă că omul este mahmur?

Aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că omul prin faptul că seara, să spunem, a fost beat – mahmureala apare de obicei dimineaţa după ce seara omul a fost beat – şi sângele său a fost într-o mişcare deosebit de puternică, a folosit foarte multe forţe pentru a-şi pune repede corpul în mişcare, în timp ce altminteri aceleaşi mişcări s-ar fi executat mult mai lent.

De asemenea, observaţi acest lucru foarte precis. Admiteţi că corpul vrea să rezolve o anumită activitate în douăzeci şi patru de ore. Dacă acum îşi bea măsura potrivită de alcool, aceeaşi activitate va fi executată poate în douăsprezece sau chiar în şase ore. Prin aceasta corpul îşi ia propria activitate interioară. Din această cauză, la persoane care sunt obişnuite să bea din când în când, este o acţiune instinctivă, ca apoi, înainte ca să apară mahmureala, să mănânce zdravăn. De ce fac aceasta? Da, când mănâncă zdravăn fie mahmureala este cu totul evitată, fie ea este mult mai slabă astfel încât după aceea, în ziua următoare, ei pot lucra.

Ce se întâmplă aşadar când cineva a băut zdravăn şi după aceea mănâncă un cârnat? Atunci el îşi aduce din nou corpul în activitate şi înlocuieşte ceea ce a pierdut prin activitate prea rapidă. Dacă omul nu face însă acest lucru, dacă el nu este încă un băutor destul de înrăit – căci cei înrăiţi fac aceasta dacă el nu face aceasta, ci uită să mănânce cârnatul, atunci el capătă mahmureala, din cauză că corpul său nu mai este capabil să exercite interior o activitate superioară. Dacă însă activitatea nu este exercitată corect, atunci peste tot se depun uraţi, şi anume compuşi ai acidului uric. Aceştia se depun mai ales în cap, pentru că acesta este cel mai greu de alimentat. Şi astfel un om care şi-a consumat noaptea activitatea corporală, activitatea sa corporală internă, prin consumul de alcool,

umblă în dimineaţa următoare în aşa fel, încât de fapt capul său este aşa cum sunt de obicei intestinele sale: în el sunt depuse excremente. Totodată, corpul se revoltă imediat, atunci când prin consumul de alcool i s-a luat prea multă activitate.

După cum v-am spus deja odată la conferinţele mele [Nota 48], omul poate îndura de fapt – acum nu mă refer la alcool, ci în general – mult mai mult, decât se presupune de obicei. Acest lucru poate fi compensat din nou, şi anume într-un timp îndelungat. Şi găsiţi chiar un antidot foarte înşelător, foarte suspect împotriva mahmurelii la unii oameni. Când în dimineaţa următoare se trezesc sau se întorc acasă cu o mahmureală uriaşă – ce fac ei atunci? Asta veţi fi vieţuit-o şi dumneavoastră: şi anume în dimineaţa următoare ei iau o masă de dimineaţă specială, apoi se îmbată din nou.

Şi ce este aceasta, că atunci beau mai departe? Da, vedeţi corpului i-a fost sustrasă activitate prin faptul că sângele a fost adus în frământări deosebite. Acum această activitate îi lipseşte dimineaţa. Dar corpul este din nou incitat prin băutul mai departe, încât ultimele resturi de activitate, pe care le mai poate avea, sunt şi ele epuizate. Pentru că ultimele resturi mai îndepărtează şi excremente, mahmureala pleacă până la un anumit grad din cap, rămâne însă totuşi prezentă în restul corpului. Aceasta oamenii o simt mai puţin. Aşa încât continuarea băutului dimineaţa duce de fapt la aceea că mahmureala trece în mod inconştient în restul organismului. Şi abia apoi, când se întâmplă aceasta, atunci începe adevărata calamitate pentru corp. Acei beţivi au cel mai mult de suferit, care alungă mahmureala prin continuarea băutului. Căci atunci încetul cu încetul, dacă aceasta se repetă, este ruinat întregul corp.

Din fericire, este aproape imposibil – pentru că omul poate suporta mult – să ruinezi corpul rapid. Din această cauză, primul – lucru la un beţiv înrăit este că el capătă un fel de delirium, delirul alcoolic. Aici încă nu merge până la ruinare. Când apare acest delirium tremens, cum este numit în medicină, atunci oamenii văd pretutindeni alergând un anumit fel de animale, şoareci etc. Ei capătă un fel de manie a persecuţiei. Delirium tremens este legat de faptul că ei se simt peste tot urmăriţi de animale mici, şi anume de şoareci. Există turnuri de şoareci. Acestea şi-au căpătat numele de cele mai multe ori pentru că în vremuri trecute aici era închis câte unul care avea delirium tremens şi care era chinuit de şoareci pe care el numai şi-i închipuia – vor mai fi fost şi în realitate câte unii – căci cel care era înăuntru vedea pretutindeni în jurul său, mii şi mii de şoareci care, de fapt, nu erau acolo.

Vedeţi, aşadar, este chiar foarte greu să poţi introduce în întregime în corp, ceea ce acţionează în om atunci când se ruinează prin alcool. Corpul se împotriveşte foarte mult timp acestei poveşti care este pregătită de alcool.

Partea interesantă este că atunci la oameni se păstrează conştiinţa. Să spunem că ei au băut un anumit timp, dimineaţa devreme iar au băut mai departe şi apoi brusc se mişcă conştiinţa şi ei încetează de a mai bea, ei şi-au mai păstrat această puţină energie, ca să se oprească acum. Ce se întâmplă atunci? Dacă mai înainte nu au avut delirium tremens, ei îl capătă atunci. Acesta este faptul interesant, că uneori cel care a băut mult timp, dacă acum se opreşte să mai bea, se îmbolnăveşte de delirium tremens.

Acesta este unul din semnele cele mai importante că omul trebuie privit în sensul că la el capul lucrează altfel –

am arătat aceasta în ultimele conferinţe [Nota 49] decât restul corpului. Atâta timp cât omul menţine delirium tremens în cap, îi merge încă acceptabil; el nu are încă problema în restul corpului. Dacă însă o are în restul corpului şi renunţă după aceea la alcool de-abia atunci se revoltă restul corpului urcând prin cap în sus, astfel încât prin renunţarea la alcool el capătă delirium tremens.

Se poate astfel spune: În sângele omului se află contrapartea pentru cele mai variate funcţionări ale sufletului. Poate că ştiţi că unele persoane suferă de mania persecuţiei prin faptul că văd tot felul de siluete care în realitate nu sunt acolo. În vremurile din trecut mai ales – şi aceasta era o cură foarte sănătoasă –, acestor persoane li se lua sânge din venă. Nu trebuie deloc crezut că mai demult oamenii erau atât de superstiţioşi cum se admite în prezent. Luarea de sânge nu este ceva care să vină de la superstiţie. Li se deschidea numai vena; adeseori, numai li se aşezau undeva lipitori care le luau sânge. Atunci sângele era mai puţin activ. Nu numai la beţivi, dar şi la alte crize de nebunie se aplica această metodă şi atunci sângele era mai puţin activ. Atunci le mergea mai bine.

Ce este mai cu seamă legat de tot ceea ce constituie baza pentru calităţile sufleteşti ale omului, sistemul nervos, eu v-am făcut cunoscut, dar aceasta este mult mai puţin important pentru voinţă; este important pentru raţiune, dar pentru voinţa omului este mult mai important decât sângele.

Acum, când vedeţi însă că alcoolul afectează sângele în modul cel mai drastic, în acest sens trebuie recunoscut că sângele, întrucât corpul se revoltă atât de tare împotriva a ceea ce provoacă alcoolul, este apărat puternic împotriva consecinţelor consumului de alcool. Şi aici trebuie să ne întrebăm: Prin ce oare, sângele din om este atât de

puternic protejat împotriva atacurilor? Apoi, mai trebuie să întrebăm: Unde iau de fapt naştere cele mai importante componente ale sângelui?

Amintiţi-vă că v-am spus: Sângele este constituit din globule roşii care conţin fier, care înoată în toate sensurile în aşa-numitul ser sangvin, şi din globule albe. V-am spus că cele mai importante componente ale sângelui sunt globulele sangvine roşii şi albe – acele globule sangvine care sunt legate de activitatea splinei, pe care în cercetările noastre de la Stuttgart le-am numit aşa-zişi regulatori nu le vom lua acum în consideraţie. Există mulţi corpusculi în sânge; acum vrem să examinăm numai globulele roşii şi pe cele albe şi vrem să ne întrebăm: Oare unde iau naştere în corp aceste globule sangvine? Da, vedeţi dumneavoastră, aceşti corpusculi sangvini iau naştere anume, într-un loc cu totul special. Dacă vă imaginaţi aici un femur de la bazin până la genunchi, dacă vă gândiţi cumva la un os, un os al braţului, la un os gol pe dinăuntru oarecare, atunci în interiorul acestui os veţi găsi pretutindeni aşa-numita măduvă osoasă. Aici înăuntru este măduva osoasă. Şi vedeţi, domnii mei, în această măduvă osoasă iau naştere globulele roşii şi globulele albe şi abia după aceea pătrund în vasele sangvine. Corpul uman este organizat în aşa fel încât sângele său, adică cel mai important lucru din el, este produs în cavităţile interioare ale oaselor sale,

Dacă acesta este cazul, atunci puteţi să vă spuneţi: Sângele este cu adevărat extraordinar de bine apărat împotriva ruinării în timpul producerii sale, căci alcoolul ar trebui să fie consumat un timp foarte îndelungat şi în cantitate mare ca să ajungă să altereze osul atât de mult încât să pătrundă până în partea sa cea mai interioară, până în măduvă, şi s-o afecteze, să ruineze măduva spinării, astfel încât să nu mai poată să producă globulele

sangvine roşii şi albe. Şi abia aici începe pentru oamenii consumatori de alcool, aspectul cu adevărat dăunător, când au ajuns atât de departe încât alcoolul a acţionat până în măduva spinării.

Lucrurile sunt aşa că în ceea ce priveşte raţiunea, calităţile sufleteşti, sunt în mare măsură la fel, dar cu privire la sângele lor oamenii se deosebesc în mare măsură ca bărbat şi femeie, ca soţ şi soţie. Este o deosebire inconştientă dar care iese foarte clară la lumină. Corpusculii sangvini mai cu seamă, care sunt produşi în interiorul cavităţii oaselor, aşadar globulele roşii şi albe, au asupra omului o asemenea influenţă, încât globulele roşii sunt mai importante la femeie, iar cele albe la bărbat. Acest fapt este foarte important: Femeia, ştiţi că are la fiecare patru săptămâni perioada sa, care constă în principal într-o activitate a corpului uman de a elimina ceva, o cantitate de globule roşii care trebuie eliminată. Bărbatul nu are perioadă şi doar, ştiţi şi faptul că sămânţa bărbatului este aşa încât nu trădează o origine în sângele roşu. Ea îşi are originea în corpusculii sangvini albi. Acestea se modifică de mai multe ori, dar în final devin ceea ce în sămânţa bărbătească este mai important. Astfel, în ceea ce are legătură cu reproducerea umană, noi trebuie să mergem până la măduva osoasă ocrotită, dacă vrem să cercetăm prin ce poate fi influenţată fizic capacitatea de reproducere umană. Şi anume, capacitatea de reproducere umană poate fi influenţată fizic tocmai prin măduva osoasă din interiorul oaselor.

Acum însă, natural, globulele roşii şi cele albe, după ce au fost produse în interiorul oaselor, ajung în sânge. Dacă acum femeia bea alcool, sunt influenţate desigur mai ales globulele roşii. Globulele roşii conţin fier, sunt oarecum grele, au în ele greutatea Pământului. Aşadar,

când femeia bea, efectul produs este că în ea există prea multă greutate. Consecinţa acestui fapt este că, dacă femeia este alcoolică, copilul care trebuie să se formeze şi să se dezvolte în timpul sarcinii devine prea greu, aşadar interior el nu poate să-şi dezvolte organele în mod corect. El nu ajunge să fie format interior, organele sale interne nu sunt în regulă. Şi pe această cale ocolită, domnii mei, se petrece la femeie influenţa dăunătoare prin alcool.

La bărbat, prin alcool sunt influenţate predominant globulele albe. Şi când apoi, sub influenţa alcoolului sau mai ales sub influenţa corpului, se consumă băuturi alcoolice, are loc fecundarea, atunci sămânţa este ruinată în aşa fel încât ea devine prea agitată, haotică. Căci fecundarea se întâmplă prin aceea că acest mic ou este eliberat de organismul matern. Acest lucru poate fi văzut numai cu microscopul în starea în care se află când are loc fecundarea. Aşadar, oul este eliberat. De bărbat este eliberată o mare cantitate de corpusculi seminali; aceştia au toţi un cil caudal. Şi prin acest cil caudal ei sunt teribil de mişcători. Ei execută cele mai complicate mişcări, şi bineînţeles unul trebuie să ajungă primul la oul femel. Cel care acum ajunge primul, este acceptat şi preluat de oul femei. El este mult mai mic decât oul femel, cu toate că şi oul femel poate fi perceput tot numai cu microscopul. Acesta este preluat. Şi din clipa în care a fost preluat în ou, se formează imediat un înveliş în jurul oului şi ceilalţi trebuie să se retragă.

Vedeţi, aşadar, acest aspect este organizat în mod deosebit de spiritual. Aceşti corpusculi seminali sunt orânduiţi a fi deosebit de mobili. Prin alcool însă devin încă mult mai mobili. Aşa încât fecundarea are loc sub influenţa fiinţei seminale masculine, care este deosebit de mobilă. Şi consecinţa acestui fapt este că prin fecundare, la om se

acţionează în mod deosebit asupra sistemului său nervos şi asupra sistemului său senzorial, când bărbatul este beţiv. Astfel că atunci când femeia este beţivă organele interne sunt ruinate prin greutate; când bărbatul este beţiv, atunci este ruinat sistemul nervos al copilului. De aceea, când există o asemenea situaţie întregul proces de formare, creştere şi dezvoltare a copilului este ruinat.

Se poate spune aşadar: prin femeie, atunci când este beţivă este ruinat pământescul din om, iar prin bărbat, atunci când este beţiv, este ruinat ceea ce este mişcător, aerian, ceea ce există în ambianţa Pământului, dar şi ce poartă omul în sine. Astfel fătul este ruinat din două direcţii diferite, atunci când ambii părinţi sunt beţivi. Natural, atunci nu există o fecundaţie în toată regula, aceasta înseamnă că fecundaţia este posibilă, dar cu adevărat nu este posibilă o creştere normală a fătului. Căci, pe de o parte, oul vrea să-şi pună atunci în valoare greutatea sa, pe de altă parte în el totul este într-o mişcare dezordonată şi una o contrazice pe cealaltă. Masculinitatea contravine femininului la o astfel de fecundaţie în care ambii părinţi sunt beţivi. De aceea, pentru cel care înţelege întregul context este clar, că la cei care beau în mod obişnuit daune deosebit de mari se produc asupra fătului. Dar dacă spui acest lucru oamenii nu te cred, pentru că consecinţele beţiei părinţilor asupra copiilor totuşi nu este relativ atât de evidentă. Acest fapt se întâmplă aşa numai datorită faptului că sângele este atât de apărat, fiind produs în interiorul măduvei osoase, astfel că oamenii trebuie să bea foarte mult pentru ca acest lucru să influenţeze mult asupra urmaşilor. Iar influenţarea slabă oamenii în prezent pur şi simplu nu o recunosc.

Nu-i aşa, când se naşte un copil cu hidrocefalie, de regulă nimeni nu verifică dacă fecundaţia a avut loc chiar

într-o noapte, după ce mama fusese la o cină şi acolo băuse vin roşu, pe când dacă s-ar cerceta s-ar constata că aici greutatea devine prea mare. Atunci copilul se naşte cu hidrocefalie. Dimpotrivă, dacă copilul se naşte cu un spasm muscular facial, nici atunci nu se verifică dacă bărbatul nu băuse cumva prea mult seara. Aş spune că lucrurile care sunt în mic nu sunt cercetate. Şi de aici vine faptul că oamenii cred că aici nu ar exista nici o influenţă. Ea există întotdeauna. Însă efectele cu totul dăunătoare se produc în cazul părinţilor beţivi în mod obişnuit. Şi aici există în prezent ceva straniu, ceva foarte curios.

Când, de exemplu, să spunem, bărbatul bea, se poate constata că şi copiii pot avea o defecţiune în sistemul lor nervos sau, de exemplu, o predispoziţie la tuberculoză. Nu este deloc necesar ca ceea ce moştenesc copiii să aibă legătură cu consumul de alcool al bărbatului. Ei nu trebuie să aibă, de exemplu, predispoziţie la dezvoltare necorespunzătoare a funcţiei legate de cap, ci la tuberculoză sau la deranjament stomacal şi alte afecţiuni. Aşadar, acesta este aspectul viclean, că ceea ce este surpat prin alcool, trece pur şi simplu la om, la cu totul alte părţi corporale.

Acum, la astfel de lucruri trebuie cu adevărat să ţii seama întotdeauna ce influenţă mare au într-adevăr cantităţi mici de substanţă asupra dezvoltării umane. Şi nu numai aceasta, ci trebuie luat pretutindeni în considerare cum sunt aduse la om aceste substanţe. Gândiţi-vă, de exemplu, la următoarele: Noi avem în oasele noastre o anumită cantitate destul de mare de fosfat de calciu. Avem în creier şi fosfor, şi veţi fi ştiind din conferinţe anterioare că fosforul este necesar, căci în lipsa fosforului creierul de fapt nu ar putea fi folosit pentru a gândi. Aşadar, noi avem fosfor în noi.

Odată chiar v-am spus: Fosforul este favorabil atunci când îl preluăm în cantitate suficientă prin hrană, pentru a fi digerat peste tot cu aceeaşi viteză care există în general în om. Dacă introducem în stomacul omului o cantitate de fosfor şi el trece repede în interior, atunci el nu este util, ci dăunător.

Dar mai trebuie luat în consideraţie şi altceva. Ştiţi că pe vremuri se făceau chibrituri cu fosfor; acum ele au devenit mai rare. Dar dacă există odată prilejul să se observe, cum, de exemplu, a fost cazul meu când eram băiat, atunci se poate vieţui următorul lucru: eu trebuia să merg zilnic de acasă până la şcoală timp de o oră şi aşa treceam la treisprezece, paisprezece, cincisprezece ani pe un drum la jumătatea căruia se afla o fabrică de produse de aprindere. Aici lucrau aşadar muncitorii care făceau chibriturile, beţişoarele cu fosfor. Da, domnii mei, atunci s-a vieţuit faptul că un număr dintre aceşti muncitori – aceasta se petrecea în anii şaptezeci ai secolului trecut – circulau mereu cu maxilare corodate, că li se corodau aşadar maxilarele, şi plecând de la maxilare li se distrugea corpul. Corodarea oaselor începea de la maxilarul superior şi de la cel inferior, dar mai ales de la maxilarul superior.

Cel care ştie ce influenţă dăunătoare poate avea fosforul asupra somnului, acela va găsi că o astfel de fabrică de produse de aprindere face parte dintre lucrurile cele mai ucigătoare pe care le poţi avea. La producerea lucrurilor care aparţin civilizaţiei umane este necesar întotdeauna să se aibă în vedere şi numeroasele daune asupra omului. Întotdeauna, în această fabrică de produse pentru aprindere intra un număr de muncitori care aveau fălcile bandajate. Aşa a început problema, dar, după aceea, ea s-a răspândit. Acum, bineînţeles fosforul fusese deja prezent şi în maxilarul superior. Dar ce fel de fosfor?

Vedeţi dumneavoastră, fosforul care a ajuns mai întâi cu alimentele în stomac, care apoi a făcut intern tot drumul de la stomac până la maxilare, acela nu este dăunător dacă nu se introduce prea mult. Dimpotrivă, chibriturile se fabrică astfel: mai întâi se formează beţişoarele lungi şi apoi cu o maşină de tăiat, ele sunt transformate în beţişoare mici. Apoi sunt prinse în rame, rămânând afară numai un vârf şi acesta este mai întâi afundat într-o baie de sulf şi apoi într-o baie de fosfor. Pe aceasta muncitorul o ţinea pur şi simplu în mână. Aşadar, pe ramă ajungeau mereu stropi. Acum gândiţi-vă, cât de des omul, care nu se poate spăla mereu, îşi trece mâna într-un mod oarecare peste faţă. Precis există cantităţi foarte mici de fosfor care ajung la om acum însă nu dinăuntru, ci din afară. Şi aceasta este taina naturii umane: Ceea ce adeseori poate fi deosebit de util atunci când omul îl preia dinăuntru şi-l prelucrează mai întâi prin corpul său, poate fi cea mai mare otravă atunci când ajunge în corp de afară. Vedeţi, din interior organismul uman este amenajat atât de înţelept, încât ceea ce este exces de fosfor este excretat din nou odată cu urina sau cu materiile fecale. El permite să ajungă la oase numai acea mică cantitate care este necesară. Ceea ce este în plus el o elimină.

Dar pentru a reelimina ceea ce vine de afară, omul nu are niciun interes. Desigur poţi ajuta la aceasta. De exemplu, s-ar putea obţine deja o mare binefacere – dar gândiţi-vă totuşi cât de puţin se gândea în anii şaptezeci la umanitate –, s-ar putea crea un ajutor instalând o baie caldă în care fiecare muncitor să fie obligat să facă o baie atunci când pleacă acasă. Printr-o astfel de instalaţie s-ar putea obţine desigur enorm de mult. Dar astfel de lucruri pur şi simplu nu se fac.

Eu am vrut să vă arăt prin aceasta cum este organizat corpul uman, astfel amenajat încât prin dăunări foarte mici din afară, chiar prin aceleaşi substanţe pe care le foloseşte la construirea sa, se poate produce ceea ce conduce la subminarea întregii sănătăţi a omului, în general a întregii organizaţii a omului.

Pentru moment, omul poate îndura multe. Dar totuşi, de la un anumit moment organismul cedează. Iar la băutorii de alcool problema este că organismul cedează din momentul în care alcoolul împiedică cumva ca activitatea vitală, activitatea vitală invizibilă să se desfăşoare în mod corect.

Când expui omul unei otrăviri cu fosfor, atunci ştii că aici pur şi simplu subminezi o activitate interioară, care altminteri prelucrează fosforul; ea este subminată din afară. La alcool lucrurile sunt, aş spune, foarte asemănătoare. La alcool problema este aşa: Când omul bea prea mult alcool, şi bea din ce în ce mai des, astfel încât, aşa cum se spune, consumul de alcool nu este pur şi simplu acut, ci devine cronic, se ajunge atât de departe încât alcoolul acţionează în om ca alcool.

Dar oare cum acţionează el ca alcool? Acum, aş dori să vă amintesc un lucru pe care vi l-am spus odată: Cantităţile de alcool de care omul are nevoie, le produce el însuşi. Eu v-am spus: în substanţele care există în intestine, este produsă întotdeauna o anumită cantitate de alcool din alimentele obişnuite, pentru că omul are nevoie de aceste mici cantităţi de alcool. La ce îi trebuie ele? Trebuie doar să vă amintiţi, dacă aţi fost vreodată într-un cabinet de anatomie oarecare şi aţi văzut preparate: Aici, ele sunt ţinute în alcool pentru că altfel ar putrezi. Alcoolul fereşte ceea ce este corp viu de putrezire. Aşa acţionează însă alcoolul care este produs în om de el însuşi, şi în

organismul uman: el împiedică putrezirea anumitor substanţe de care omul are nevoie. Astfel încât, de fapt, omul are prevăzut prin organizaţia sa internă atât cât alcool trebuie să aibă, căci el are în sine anumite substanţe care altminteri ar putrezi, dar care trebuie să existe în corpul său, şi acestea tocmai trebuie să fie conservate.

Dar acum reflectaţi: Omul bea prea mult alcool. Atunci se conservă prea mult, atunci ceea ce ar trebui să plece este conservat şi menţinut în corp! Dacă acum omul îşi expune sângele care circulă prin corpul său tot mereu alcoolului, atunci el îşi conservă acest sânge în corp. Şi care este urmarea? Urmarea este că sângele astupă canalele din oase, pentru că acţionează în mod opus. El nu este eliminat destul de repede din nou prin pori etc. El rămâne prea mult în corp. Prin aceasta măduva din oase are prea puţin prilejul de a forma sânge proaspăt şi prin aceasta slăbeşte. Ceea ce apare la aşa-numitul beţiv cronic, este faptul că activitatea măduvei osoase devine slabă cu timpul. Şi atunci nu mai produce la femeie globulele roşii normale şi la bărbat globulele albe normale.

Vedeţi, în asemenea ocazii eu trebuie să spun un lucru: nu-i aşa, este foarte frumos când oamenii elaborează reforme sociale, să spunem, de exemplu, interzicerea alcoolului ş.a.m.d. Desigur, este foarte frumos. Dar eu mă refer la următoarele: Chiar şi un om atât de învăţat cum este profesorul *Benedikt* – despre care v-am povestit odată [Nota 50], că colecţiona cranii de spărgători şi atunci spărgătorii unguri au spus că ei nu vor ca să le fie trimise craniile la Viena, pentru că atunci ele nu s-ar găsi împreună cu restul trupului lor în ziua Judecăţii de Apoi – acest om a spus pe drept: da, oamenii vorbesc împotriva alcoolului, dar mult mai mulţi oameni au pierit prin apă decât prin alcool! Acest lucru este în general adevărat şi el. Pentru că

apa când conţine impurităţi se află în cantităţi mult mai mari; astfel când privim pur statistic, putem, natural, să spunem: mult mai mulţi oameni au pierit prin intermediul apei decât al alcoolului.

Dar mai trebuie avut ceva în vedere: Şi acum aş spune: în cazul alcoolului este ca în povestea despre *Leberecht Hühnchen*; nu ştiu dacă o cunoaşteţi. Este povestea unui sărman coate-goale, care nu îşi poate cumpăra decât un ou; dar el are în jurul acestui ou o mare fantezie şi se gândeşte că dacă acest ou nu ar fi fost acum la băcan, ci ar fi fost clocit corect, din el ar fi luat naştere o găină. Aşadar, dacă eu mănânc acum acest ou, eu mănânc de fapt întreaga găină. În fantezia lui el îşi închipuie: Acum eu sunt totuşi de fapt un tip cu adevărat bogat care-şi poate mânca găina sa! – Dar, cu aceasta, fantezia sa nu era încă satisfăcută, ci el a gândit mai departe. El spunea: Da, dar găina pe care o mănânc acum ar fi putut să facă atâtea şi atâtea ouă din care ar fi putut să iasă la rândul lor găini; şi toate aceste găini eu le mănânc! Şi în final el calculează câte milioane şi milioane de găini ar fi acestea. Atunci spuse: Oare aceasta nu s-ar numi a benchetui?

Vedeţi, aşa este istoria, nu în glumă ca în această povestire, ci în serios cu alcoolul. Desigur, dacă privim statistic perioada de la 1870 la 1880 şi verificăm câţi oameni au pierit din cauza apei pe toată suprafaţa Pământului şi câţi au pierit din cauza alcoolului, atunci predomină numărul de oameni care au pierit din cauza apei. Atunci oamenii mureau de tifos etc. mult mai mulţi decât în prezent; aşadar, tifosul poate avea multe legături cu impurificarea apei. Da, domnii mei, aşa putem calcula uşor că mult mai mulţi pier din cauza apei.

Dar trebuie gândit altfel. Trebuie ştiut că alcoolul pătrunde treptat, treptat până în măduva osoasă şi

ruinează treptat, treptat sângele. Prin faptul că ruinează apoi direct urmașii, sunt ruinate toate generațiile următoare! Să spunem că un om are trei copii, atunci acești trei copii sunt la început puțin ruinați; dar cei care se nasc din aceștia trei, ei sunt puternic ruinați. Și în acest fel se ruinează oamenii prin alcool pentru mult timp. Și multe lucruri care există în prezent în omenire ca slăbiciuni, sunt prezente pur și simplu datorită alcoolului. În realitate, trebuie să ne imaginăm: Aici sunt un bărbat și o femeie. Omul este beţiv; prin aceasta ereditatea slăbește în corp. Gândiți-vă ce înseamnă aceasta deja după un secol sau chiar după mai multe secole! Atunci nu folosește la nimic când focalizăm simplu perioada de la 1870 la 1880, și spunem: în această perioadă au murit mai mulți oameni prin apă decât prin alcool. Aici trebuie să privești în decursul unor perioade îndelungate. Și acesta este un lucru pe care, în prezent, oamenii nu-l fac cu plăcere, cel mult în glumă ca autorul lui *Leberecht Hühnchen*, care și el trebuie desigur să privească peste perioade mari de timp, dacă vrea să gândească la cum benchetuiește el.

Așadar, dacă se dorește să se gândească asupra acestui lucru sub aspect social, atunci trebuie să existe asemenea gândiri care privesc dincolo de ceea ce este foarte apropiat. Și aici, trebuie să spun, părerea mea este aceasta: alcoolul poate fi interzis, dar atunci apar fenomene uimitoare. Știți, de exemplu, că în prezent, în multe regiuni ale Pământului oamenii au ajuns să limiteze sau chiar să interzică vânzarea alcoolului; dar vă atrag atenția asupra răului care și-a făcut apariția în ultimul timp: și anume consumul de cocaină care este făcut tot de oameni pentru a se droga. Și față de ceea ce va produce consumul de cocaină privitor la distrugerea capacității de reproducere umană, alcoolul este încă parfum! Unii din cei care consumă

cocaină nici măcar n-o vor considera răspunzătoare pentru aceasta. Dar chiar şi numai după simptomele exterioare puteţi vedea cu cât mai dăunător este consumul de cocaină faţă de consumul de alcool. Când un om se îmbolnăveşte de delirium tremens, acesta se exteriorizează ca un fel de manie a persecuţiei. El vede peste tot şoareci care-l urmăresc. Dar când cineva consumă cocaină, atunci din corpul său ies de peste tot şerpi! Când un astfel de om care consumă cocaină se priveşte singur, atunci el vede: mai întâi se anesteziază – acest lucru este plăcut, este un fel de voluptate –, dar apoi dacă a consumat cocaină destul de mult timp, atunci lucrurile arată astfel (se desenează): De peste tot din corpul său ies şerpi, şi el fuge repede să mai consume din nou cocaină, pentru ca pentru un timp şerpii să înceteze. Căci teama pe care o are de şerpi este mult mai mare decât cea pe care o are de şoareci în delirium tremens.

Şi astfel se pot interzice fel de fel de lucruri, dar oamenii ajung atunci la diferite alte lucruri care, de regulă, nu sunt mai bune, ci mai rele. Şi cred că explicaţiile prezentate azi privind modul cum acţionează alcoolul sunt explicaţii corecte care să-l facă pe om, treptat, să renunţe singur la alcool. Ele nu încalcă libertatea umană, dar pot avea drept efect ca omul să-şi spună: aceasta este îngrijorător! Eu sunt ruinat până în interiorul oaselor! Aceasta acţionează atunci ca sentiment, în timp ce legea acţionează numai pentru raţiune. Adevărurile corecte, cunoştinţele corecte, sunt tocmai din acelea care pătrund până în sentiment. Din această cauză, convingerea mea este: La o reformă socială adevărată – căci şi în alte domenii lucrurile sunt asemănătoare, aproape la fel ca aici – noi nu ajungem totuşi decât dacă avem grijă pentru o adevărată explicare în cercurile cele mai largi.

Însă această explicaţie adevărată poate fi realizată abia atunci când există ceva cu care să poţi explica. Căci, vedeţi dumneavoastră, când în prezent laşi undeva să se ţină o conferinţă despre nocivitatea alcoolului – *în felul acesta* nu veţi găsi prezentată problema aşa cum v-am prezentat-o eu acum dumneavoastră, cu toate că nici nu este atât de greu; căci lumea cunoaşte faptele. Numai că nu ştiu cum să gândească aceste lucruri în mod corespunzător. Ei cunosc deja faptele. Ei pleacă de cele mai multe ori de la o astfel de conferinţă ţinută de un învăţat de duzină, şi nici nu ştiu bine ce anume să facă cu cele auzite. Şi dacă sunt deosebit de binevoitori, ei spun: Ei, Doamne, nu eşti pregătit, nu ai înţeles povestea. Domnul învăţat ştie toate acestea. Ca om simplu nu poţi să înţelegi totul! – Dar motivul este că nici el însuşi nu-l înţelege. Când ai o anume ştiinţă, care merge cu adevărat la temelie, când merge la bază, atunci deja poţi s-o aduci la înţelegerea, chiar şi a oamenilor simpli.

Dacă în prezent ştiinţa este atât de puţin adevărată, cauza este tocmai aceea că ea a luat naştere, de fapt, cu excluderea umanităţii adevărate. Oamenii devin întotdeauna mai întâi conferenţiar, apoi profesor netitular, apoi profesor titular. Studenţii spun apoi: un profesor titular nu ştie nimic extraordinar, iar un profesor netitular nu ştie nimic cuminte (joc de cuvinte intraductibil; în limba germană, profesor netitular se spune *außerordentlicher* Professor, adică profesor extraordinar, şi profesor titular se spune *ordentlicher* Professor, adică profesor ordinar - n.tr.). – Studenţii au aceasta în simţire. Aşa merge mai departe nepăsarea. Şi în reformele sociale ştiinţa nu acţionează de fapt cu nimic, deşi ea ar putea acţiona în modul cel mai activ. Şi din această cauză, cineva bine intenţionat în viaţa socială trebuie să se întoarcă mereu la

acest lucru: Legi de paie, legi scrise sunt mult mai puţin importante, desigur şi ele sunt necesare, dar sunt mult mai puţin importante decât o explicaţie temeinică. Această explicaţie este lucrul de care este nevoie.

Tocmai aşa ceva cum este ceea ce putem studia despre alcool, permite să se facă înţeles. Şi apoi ajungem la ceea ce spun mereu oamenilor. Nu este aşa, oamenii vin şi întreabă: Este mai bine să beau alcool sau este mai bine să nu beau alcool? Este mai bine să fiu vegetarian sau să mănânc carne? În general eu nu spun niciodată unui om, dacă să lase alcoolul sau dacă să-l bea, dacă să mănânce vegetale sau să mănânce carne, ci îi spun omului: alcoolul acţionează aşa şi aşa. Îi prezint simplu cum acţionează el; atunci el poate să se hotărască, să bea sau să nu bea. Şi aşa fac, în fond, şi cu mâncatul de vegetale sau de carne. Eu spun: aşa acţionează carnea, aşa acţionează vegetalele. Consecinţa acestui dialog este că omul poate hotărî singur.

Aceasta este ceea ce trebuie să avem înainte de orice, în ştiinţă: respectul pentru libertatea omului. Astfel încât să nu existe niciodată sentimentul că vrem să-i impunem sau să-i interzicem ceva unui om, ci i se spun faptele. Când ştie cum acţionează alcoolul, atunci el singur ajunge la ce este corect. Prin aceasta ajungem cel mai departe. Aşa ajungem la faptul că oamenii liberi îşi pot trasa singuri direcţia. Şi spre acest lucru trebuie să năzuim. Abia atunci ajungem la reforme sociale corecte.

Dacă voi fi aici miercurea viitoare, atunci va trebui să ţinem următoarea conferinţă.

VIII. ACȚIUNEA NICOTINEI. ALIMENTAȚIE VEGETARIANĂ ȘI ALIMENTE ANIMALE

Dornach, 13 ianuarie 1923 (GA 348)

Întrebare: Se întreabă cum ar acționa dacă un om ar prelua în sine hrană vegetală sau animală, și când consumă nicotină...

Să încercăm să răspundem la aceste întrebări. Primul imbold a fost acesta de a spune ceva despre influența nicotinei, așadar a otrăvii care este introdusă în corp prin fumatul, mai ales al tabacului. Vedeți în acest aspect trebuie să fii în clar privitor la felul în care se manifestă acțiunea nicotinei. Acțiunea nicotinei se arată înainte de orice în activitatea inimii, astfel încât prin activitatea nicotinei este provocată o activitate crescută a inimii. Aceasta înseamnă însă, întrucât inima nu este o pompă, ci indică numai ce se petrece în corp – inima bate mai repede când sângele circulă mai repede – că nicotină acționează asupra circulației sângelui, făcând-o mai accelerată. Trebuie așadar să ne fie clar în această privință că prin introducerea nicotinei în corpul uman, circulația sangvină devine mai accelerată. Prin aceasta este solicitată o activitate mai crescută a inimii.

Acum trebuie urmărite în organismul uman toate aceste procese în ansamblu. Legat de acestea trebuie să se știe că tot ce se petrece în organism este de fapt strict reglat. Pentru organismul uman, de exemplu, nu se poate imagina nimic mai important decât faptul că atunci când iei pulsul unui om destul de matur, chiar și mai târziu la bătrânețe, acesta, în medie, trebuie să fie de aproximativ 72 de bătăi pe minut.

În același timp – v-am mai spus aceasta odată – omul face aproximativ 18 respirații. Așadar, acesta este cazul

raportat la un minut. Dacă înmulţiţi 18 cu 4 obţineţi 72. Aceasta înseamnă că în medie bătaia sângelui trece de patru ori mai repede prin corp decât bătaia respiraţiei. Desigur, aceasta este un raport mediu, căci pentru fiecare om el este diferit. Şi tocmai pe aceasta se bazează deosebirea dintre oameni, faptul că au acest raport diferit. Dar în medie el este de 1 la 4, aşadar, o circulaţie sangvină de patru ori mai rapidă decât ritmul respiraţiei.

Dacă acum introduc nicotină în corpul uman, eu pot avea două motive pentru a face aceasta: în primul rând, din pasiunea pentru tutun; în al doilea rând eu îl pot introduce ca remediu. Totul este, pe de o parte, otravă, pe de altă parte, remediu. S-ar putea spune că totul este otravă şi remediu totodată. Căci, desigur, dacă veţi goli bând deodată câteva găleţi de apă, aceasta este o otravă, în timp ce în cantitate corespunzătoare este un aliment şi dacă o introducem în cantităţi uimitor de mici, poate chiar un remediu. Apa este de fapt un remediu puternic prin tot felul de metode care sunt folosite în acest caz. Aşadar, chiar şi pentru substanţele cele mai obişnuite se poate spune: Ceea ce este otravă poate fi în acelaşi timp şi remediu. Şi, din această cauză trebuie cunoscută acţiunea pe care o are o astfel de substanţă şi asupra organismului uman.

Aşadar, dacă introduc tutun în organismul uman, el va stimula mai întâi circulaţia sângelui. Sângele devine vioi, circulă cu mai multă vioiciune, însă el nu stimulează în aceeaşi măsură şi respiraţia. Numărul de respiraţii rămâne acelaşi. Dar acum, nu se mai potriveşte cu respiraţia. Când omul introduce nicotină în corpul său, el ar trebui să aibă altă circulaţie decât cea pe care o are.

Aşadar, să spunem, de exemplu, că un om este acordat pe medie: aşa ceva nu există de fapt, dar să admitem că ar fi: el ar trebui să aibă 18 respiraţii şi 72

bătăi ale pulsului. El are însă, întrucât consumă nicotină, să spunem, 76 bătăi ale pulsului. Prin aceasta el nu are un raport corect între bătăile pulsului şi respiraţii. Consecinţa acestui fapt este că, în timp ce cu fiecare bătaie a pulsului ar trebui să se lege o anumită cantitate de oxigen, sângele nu obţine oxigenul suficient. Consecinţa intoxicaţiei cu tutun este, aşadar, că sângele vrea să preia cantităţi prea mari de oxigen, aceasta înseamnă că sângele pretinde prea mult oxigen. Respiraţia nu aduce atât de mult oxigen. De aici vine faptul că apare o foarte slabă nevoie respiratorie. Natural, nevoia respiratorie este atât de slabă, încât la fiecare în parte nu este observată, căci eu v-am spus deja, corpul uman poate în totalitatea sa să suporte mult. Dar ceea ce este provocat prin consumul de nicotină, este întotdeauna o anumită lipsă respiratorie, foarte mică. Această necesitate respiratorie foarte mică, cauzează la fiecare respiraţie un sentiment de teamă. Dacă acum ai teamă şi porţi cu tine această teamă, atunci o domini mai bine decât această teamă extrem de mică pe care o capeţi şi care rămâne cu totul inconştientă. Acestea sunt tocmai cauzele bolilor, faptul că sentimente ca teama sau frica rămân neobservate.

Acum, la cel care fumează încontinuu, cauza este permanent prezentă, faptul că el, fără să observe, este plin de o anumită teamă. Acum, dumneavoastră ştiţi însă că atunci când vi se face frică, inima dumneavoastră bate accelerat. Acum, acest lucru vă va conduce la cunoştinţa că la un om care se intoxică încontinuu cu tutun, inima bate întotdeauna ceva prea repede. Dar dacă bate prea repede, atunci ea se îngroaşă la fel ca bicepsul meu sau muşchiul braţului meu superior, atunci când îl încordez mereu. În unele cazuri acest lucru nu este prea grav, dacă nu se ajunge la o rupere a ţesuturilor interioare. Dar dacă

muşchiul inimii – acesta este şi el un muşchi – se îngroaşă prea tare prin activitatea sa, atunci el apasă pe toate celelalte organe. Iar consecinţa este, de regulă, faptul că circulaţia sângelui este din nou stânjenită, de această dată chiar de inimă. Circulaţia sangvină nu poate fi pornită de inimă, dar deranjată poate fi, atunci când sângele găseşte o inimă îngroşată.

Când muşchiul inimii devine îngroşat, următoarea consecinţă a acestei situaţii este aceea că se îmbolnăvesc rinichii pentru că prin armonizarea activităţii inimii şi a rinichilor întreaga organizaţie corporală umană este menţinută în ordine. Inima şi rinichii trebuie să fie întotdeauna în concordanţă. Natural, totul în om trebuie să fie în concordanţă, dar inima şi rinichii sunt în legătură directă. Se observă imediat, când la inimă ceva nu este în ordine, nici rinichiul nu mai este în ordine, şi atunci nu se mai elimină toxinele în mod normal. Atunci apar anomalii în structura urinei. Omul adoptă un tempo de viaţă mult prea rapid şi din această cauză se uzează extrem de repede. Şi astfel, cel care pentru condiţiile sale corporale primeşte prea multă nicotină în corpul său, se distruge încet prin aceasta. El se distruge încet, de fapt, din cauza a tot felul de stări de frică interioare care influenţează inima.

Propriu-zis, tocmai stările de teamă sunt uşor de judecat în privinţa acţiunii lor asupra activităţilor sufleteşti. Se va observa la acei oameni care-şi introduc prea multă nicotină în corpul lor, că treptat va fi stânjenită şi forţa gândurilor lor. Forţa gândurilor va fi stânjenită prin faptul că omul dacă umblă având în el o frică provocată de ceva, el nu mai poate gândi în mod ordonat. Astfel încât, la asemenea oameni, intoxicaţia cu nicotină poate fi recunoscută şi prin aceea că gândurile lor nu mai ajung cu totul în ordine. Ei judecă, de obicei, mult prea repede, cu o

intensificare a gândurilor până aproape de mania persecuției. Se poate spune, fără îndoială, că efectiv consumul de nicotină subminează sănătatea omului care fumează.

Dar, domnii mei, la toate aceste lucruri trebuie să luați în considerație și cealaltă parte. Nu-i așa, faptul că oamenii fumează este un aspect care a apărut în cursul evoluției omenirii. În mod primordial, oamenii nu fumau. Consumul tutunului este ceva care a apărut în decursul timpului. Acum, trebuie luată în considerație cealaltă parte.

Să admitem că ceea ce mai înainte l-am descris ca fiind un defect, a apărut la om. În loc de 72 de bătăi ale pulsului el are numai 68. Admite și acum că omul care are o circulație a sângelui insuficient de rapidă, începe acum să fumeze. Aici, trebuie mai întâi să vă fie clar faptul că acum începe să fie stimulată și circulația sângelui – dar de la 68 la 72, adică este stimulat spre valoarea normală altfel încât atunci respirația și circulația sângelui sunt armonizate. Așadar, unul ca acesta ajunge la un medic și se simte bolnav într-un anumit sens, iar medicul observă că boala vine de la o circulație sangvină prea slabă, el poate chiar să-i recomande fumatul.

Eu v-am spus: Când circulația sangvină este prea rapidă în raport cu respirația, avem de-a face cu stări anxioase înspăimântătoare, care însă nu devin conștiente. Când însă cineva are o circulație sangvină prea slabă din alt motiv, aceasta se exprimă prin aceea că el umblă de colo-colo, fără să știe ce vrea. Acesta este un fenomen patologic deosebit de caracteristic încât există oameni care merg încolo și încoace, vor ceva, dar nu știu ce vor. Gândiți-vă totuși, câți oameni există care umblă de colo până colo și nu știu ce vor! Aceștia sunt apoi oameni, așa cum se spune, nemulțumiți în viață. Există oameni care ajung într-o

profesie care însă nu le este pe plac etc. Aceasta vine de la o circulaţie sangvină prea lentă. Şi când ai de-a face cu un astfel de om, atunci poţi spune: Este chiar bine să-i administrăm puţină nicotină, să-l vindecăm cu nicotină. Şi întrucât fumatul îi este plăcut, nu este necesar să-i dai nicotină ca medicament, ci i se poate chiar da sfatul să fumeze, în cazul că mai înainte nu fusese fumător.

Realitatea este că în vremurile mai noi au devenit tot mai numeroşi oamenii care nu ştiu de fapt ce vor. Şi este şi foarte uşor în vremurile mai noi, ca oamenii să nu ştie ce vor, întrucât, în majoritate, oamenii s-au dezobişnuit, de fapt, de vreo trei, patru secole, să se preocupe de ceva în mod spiritual. Ei merg la birou, se ocupă de ceva care nu le face propriu-zis plăcere dar le aduce bani şi stau să treacă orele, sunt din partea mea foarte silitori, dar nu-i interesează propriu-zis nimic în afară de faptul că merg la teatru, citesc ziare. Atât de departe s-a ajuns treptat. Cititul de cărţi, de exemplu, este deja o raritate, în prezent.

Toate acestea vin însă de acolo că oamenii nu ştiu de fapt deloc ce vor. Trebuie mai întâi să li se prescrie ceea ce ei vor. Când citeşti ziare, când mergi la teatru, acestea stimulează de fapt simţurile şi raţiunea, dar nu şi sângele. Dar când trebuie să te aşezi şi să citeşti o carte grea, atunci este stimulat sângele. De îndată ce oamenii trebuie să facă eforturi pentru a înţelege ceva, circulaţia sângelui este stimulată. Dar, în prezent, oamenii nu mai vor acest lucru. Ei nu vor să se străduiască pentru a înţelege ceva. Aceasta este ceva care le repugnă oamenilor. Ei nu vor să înţeleagă nimic! Şi prin faptul că nu vor să înţeleagă nimic, sângele lor se îngroaşă. Apoi, sângele gros se mişcă mai încet şi consecinţa acestui fapt este că ei au nevoie permanent de un mijloc pentru a menţine în mişcare acest sânge ce devine tot mai gros. El este pus în mişcare când bagi în

gură bara luminescentă, bara de nicotină; dar de subţiat nu se subţiază, numai circulaţia sângelui devine tot mai grea. Consecinţa poate fi atunci faptul că la o vârstă la care nu ar trebui apar tot felul de fenomene de îmbătrânire.

Din aceasta se vede cum corpul uman este extrem de fin în activitatea sa. Nu numai atunci când cercetezi sângele iese la iveală ceva, ci obţii ceva şi când cercetezi modul cum se comportă un om, dacă el gândeşte încet sau repede.

Aşadar, vedeţi domnii mei: Acela care vrea să ştie ceva privitor la acţiunea nicotinei, trebuie să cunoască totul despre circulaţia sângelui şi respiraţie.

Acum amintiţi-vă ce v-am spus în detaliu de curând: Sângele este format în oase, de acolo iese el de fapt. Cum sângele este produs de măduva osoasă şi sângele este adus la o mişcare prea mare, atunci şi măduva osoasă trebuie să lucreze mai repede decât ar trebui. Consecinţa acestui fapt este că oasele nu mai ţin pasul în munca lor, şi atunci în interiorul oaselor se formează acele animale, acele animale mici care ne mănâncă în viaţă fiind. Au existat medici ca, de exemplu, *Metschnikow*, care credeau că mai ales aceşti osteofagi [Nota 51] – aşa se numesc aceşti mici flăcăi – sunt cauza morţii umane. Dacă n-ar exista osteofagi, spunea Metschnikow, noi am trăi veşnic. El vroia să spună că ei ne mănâncă efectiv. Acum, fapt este că pe măsură ce îmbătrânim, numărul osteofagilor este tot mai mare. Aşadar, este chiar adevărat că oasele noastre sunt încetul cu încetul mâncate de osteofagi. Dar, pe de altă parte, este exact ca atunci când îngraşi bine un ogor: atunci pe acesta este o recoltă mai mare decât dacă-l îngraşi puţin. Cam aşa ceva este introducerea de nicotină în corp, întrucât facem oasele rele pentru noi, dar pentru osteofagi, pentru aceşti mâncători de oameni, mâncători de oase, oasele sunt făcute efectiv bune. Ceea ce pentru noi oamenii este un rău,

pentru aceste mici animale este lucrul cel mai bun care se poate face.

Aşa stau lucrurile în lume. Dacă unul vrea să gândească comod, el gândeşte că lumea este făcută de un Dumnezeu şi atunci totul trebuie să fie bun. Putem spune în acest caz: Da, de ce a lăsat Dumnezeu să crească pe lângă oase şi osteofagii? Dacă El nu ar fi lăsat să crească osteofagii, noi nu am fi mâncaţi în viaţă fiind, atunci am putea trata oasele noastre atât de rău încât ele s-ar putea distruge numai din altă cauză; ele ar putea dura însă în orice caz timp de secole dacă aceste mici animăluţe nu s-ar afla înăuntru.

Dar nu foloseşte nimănui să gândească numai aşa, comod. Este util cuiva numai dacă înţelege cu adevărat faptele şi când se ştie că acele forţe fine care sunt implicate în formarea oaselor, îşi au duşmanii lor, care sunt chiar aceşti osteofagi pe care-i avem cu milioanele în noi. Da, cu cât îmbătrâniţi mai mult, cu atât aveţi mai mulţi osteofagi în dumneavoastră. Întotdeauna aveţi mâncători de oameni în dumneavoastră, chiar dacă sunt foarte mici. Marii mâncători de oameni nu sunt cei mai deştepţi; cei mai deştepţi sunt aceia pe care îi purtăm în acest mod în noi şi care obţin efectiv un substrat favorabil atunci când introducem în noi nicotină.

Din aceasta puteţi însă recunoaşte că este extrem de important ca omul să fie înţeles temeinic, mai ales când vrem să spunem în ce fel acţionează o substanţă oarecare în corpul uman.

Omul mănâncă mereu. El mănâncă produse animale, produse vegetale. Eu v-am mai spus odată: nici nu-mi trece prin minte să fac cumva propagandă pentru un mod de nutriţie sau altul, ci eu spun numai cum acţionează acesta. Şi s-a întâmplat de multe ori ca să vină la mine vegetarieni

şi să-mi spună că uneori simt un uşor leşin etc. şi atunci le-am spus: da, asta vine de la faptul că nu mâncaţi carne. – Nu-i aşa, lucrurile trebuie să fie considerate cu totul obiectiv. Nu trebuie să vrei să impui ceva. Dar „a vrea să consideri obiectiv" – ce înseamnă asta referitor la regimul bazat pe carne sau vegetarian? Vedeţi, domnii mei, observaţi o plantă. O plantă duce lucrurile atât de departe încât dezvoltă germenele ei care a fost coborât în pământ, până la frunzele verzi şi la petalele colorate. Şi acum compараţi acest lucru pe care-l obţineţi de la plantă – aşadar, să spunem, fie culegeţi direct spice sau varză şi gătiţi o mâncare de legume etc., prin faptul că o fierbeţi –, compараţi asta cu carnea, cu muşchii animalelor, nu-i aşa este o cu totul altă substanţă. Dar în ce raport se află aceste două substanţe?

Dumneavoastră ştiţi că există animale care sunt pur şi simplu fiinţe bune, vegetariene, care nu mănâncă alte animale. Să luăm ca exemplu, vacile noastre. Ele nu mănâncă carne. Nici caii nu sunt amatori de carne. Şi aceştia mănâncă numai plante. Trebuie să vă fie clar: animalul nu îndeasă pur şi simplu întotdeauna hrana în sine, ci permanent împinge spre afară ceea ce este în corpul său. La păsări ştiţi bine că există fenomenul de năpârlire. În acest proces păsările îşi pierd penele şi trebuie să le înlocuiască cu altele noi. Ştiţi că cerbii îşi schimbă coarnele. Şi dumneavoastră vă tăiaţi unghiile; ulterior ele cresc din nou. Dar ceea ce aici apare exterior, atât de vizibil este prezent în permanenţă! Noi desprindem tot timpul piele. V-am explicat deja odată aceasta. Şi într-un interval de aproximativ 7-8 ani noi am desprins-o de pe întregul corp şi am înlocuit-o cu una nouă. Acesta este cazul şi la animale.

Observaţi o vacă sau un bou: dacă-l observaţi din nou peste ani, carnea care este în interiorul lui este o cu totul alta. La bou este diferit decât la om; schimbul se produce chiar mai repede. Din ce însă s-a format carnea? Trebuie să vă puneţi această întrebare. Ea a prevenit numai din materii vegetale! Boul el însuşi a format carnea din corpul său din materii vegetale. Acesta este lucrul cel mai important la care trebuie să reflectăm. Aşadar, corpul animal este în stare să facă din plante carnea.

Acum, domnii mei, dumneavoastră puteţi să fierbeţi varza oricât de mult timp, dar nu veţi obţine carne din ea! Nu există să obţineţi carne în tigaia sau crăticioara dumneavoastră! Tot aşa este cu neputinţă ca cineva să fi copt vreodată cozonac şi din acesta să fi ieşit carne. Aşadar, acest lucru nu se poate obţine prin artă exterioară. Dar în fond, în corpul animal se face ceea ce exterior nu se poate face. Pur şi simplu, în corpul animal se produce carne. Pentru aceasta, trebuie să preexiste forţele necesare în corpul animal. Între forţele noastre tehnice nu dispunem de forţe prin care să facem pur şi simplu carne din plante. Acestea noi nu le avem. Aşadar, în corpul nostru şi în corpul animalelor există forţe care din substanţă vegetală, din materii vegetale pot să realizeze carne.

Acum observaţi o plantă. Aceasta să fie planta (se desenează. Aici, ea este încă pe pajişte sau pe câmpie. Până aici au acţionat forţele, ele au produs frunze verzi, flori etc. Acum gândiţi-vă că o vacă mănâncă această plantă. Când o vacă sau un bou mănâncă planta, în el ea devine carne. Aceasta înseamnă că el are în sine forţele prin care poate face carne din această plantă.

Acum gândiţi-vă că acestui bou i s-ar năzări deodată să spună: este prea plictisitor să umblu pe câmp şi abia să pot muşca această plantă. Aceasta o poate face pentru mine

o altă vită. Iar eu mănânc imediat această vită! Frumos, boul ar începe să mănânce carne. Dar totuşi el poate să producă singur carnea! El are în sine forţele necesare pentru aceasta. Ce se întâmplă când în loc de plante el mănâncă direct carnea? El lasă neutilizate în sine toate forţele care pot produce carnea în el! Dacă vă imaginaţi undeva o fabrică în care trebuie produs ceva, şi nu produceţi nimic, dar puneţi totuşi toată fabrica în activitate – gândiţi-vă numai câtă forţă se pierde aici! Se pierde o cantitate enormă de forţe. Dar, domnii mei, forţa care se pierde în corpul animal, aceasta nu poate fi pur şi simplu pierdută. În final, boul este burdușit în întregime cu această forţă; aceasta face în el altceva decât să facă din substanţe vegetale, substanţe animale. Această forţă rămâne în el, ea este prezentă aici. Ea face altceva în el. Şi ceea ce face în el sunt tot felul de gunoaie. În loc să fie produsă carne se produc substanţe dăunătoare. Dacă boul ar deveni brusc un carnivor el ar începe prin a se umple cu tot felul de materii dăunătoare. Şi anume, cu acid uric şi cu săruri ale acidului uric.

Asemenea săruri ale acidului uric au şi ele acţiunile lor speciale. Acţiunile speciale ale sărurilor acidului uric sunt faptul că dau o slăbiciune tocmai pentru sistemul nervos şi pentru creier. Şi consecinţa acestui fapt ar fi că, dacă boul ar mânca direct carnea, în el s-ar separa cantităţi imense de săruri ale acidului uric; acestea ar merge în creier, iar boul ar înnebuni. Dacă am putea face o experienţă în care să hrănim brusc o cireadă de boi cu porumbei, am obţine o cireadă de boi nebuni. Aşa este cazul. Deşi porumbeii sunt atât de blânzi, boii ar înnebuni.

Vedeţi un astfel de lucru vorbeşte desigur împotriva materialismului, căci dacă boii ar mânca numai porumbei ei ar trebui să devină blânzi ca porumbeii, dacă ar acţiona

numai partea materială –, dar în mod sigur nu devin aşa, ci devin nişte tăuraşi teribil de pătimaşi şi furioşi. Gândiţi-vă numai că acest lucru este confirmat deja prin pasionalitatea pe care o manifestă armăsarii dacă li se dă o cantitate foarte mică de carne. Imediat ei încep să devină sălbatici, tocmai pentru că nici ei nu sunt obişnuiţi cu hrănirea carnivoră.

Acum, domnii mei, acest lucru trece normal şi la om. Este foarte interesant în istorie:

O parte din populaţia Asiei este strict vegetariană. Aceştia sunt persoane blânde, care duc puţine războaie. Abia în Asia de Sud-Vest a început să se mănânce carne şi aici a început şi furia războiului. Şi problema este aceasta, că pur şi simplu acele popoare asiatice care nu consumă carne folosesc acele forţe care altfel sunt lăsate neutilizate, la transformarea materiilor vegetale în materie animală. Consecinţa acestui fapt este că rămân blânde, în timp ce alte popoare care mănâncă carne, nu rămân chiar atât de blânde.

Acum, desigur, trebuie să fie clar că oamenii au ajuns maturi pentru asemenea reflecţii cum le facem acum, abia încetul cu încetul. Când oamenii au început să mănânce carne acest lucru nu putea face obiect al reflecţiilor aşa cum am făcut-o chiar acum. Toate acestea au ieşit din sentiment şi din instinct.

Vedeţi dumneavoastră, leul mănâncă mereu carne; el nu este ierbivor. Leul are un intestin foarte scurt. Iar animalele care sunt ierbivore au un intestin foarte lung. La acestea intestinul este foarte lung Dar aşa este şi la om. Când un om s-a născut într-o rasă sau un popor oarecare şi toţi strămoşii lui au mâncat carne, atunci intestinul său a devenit deja mai scurt, deja prea scurt pentru vegetarianism. Şi atunci omul trebuie să parcurgă, în ciuda

faptului că sănătatea sa este ţinută în stare bună, tot ceea ce îl face apt să mănânce numai plante.

Desigur, în prezent, este întru totul posibil să fii vegetarian. Şi multe pledează pentru aceasta. Şi anume, ai un anumit folos de la regimul vegetarian, nu şi de la cel carnivor: nu oboseşti atât de repede. Din interior spre exterior nu oboseşti atât de repede, pentru că nu se separă asemenea uraţi şi acizi urici. Nu oboseşti atât de repede şi îţi menţii un cap mai limpede, din această cauză poţi gândi mai uşor, dacă înainte de toate gândeşti. Celui care nu poate gândi desigur nu-i este de nici un folos când capul i se liberează de uraţi, pentru că este necesar ca întreaga organizaţie umană să fie în concordanţă. Aşadar, acum omul poate deveni, printr-o hotărâre, un vegetarian. Atunci el foloseşte forţele care la majoritatea oamenilor ce mănâncă în prezent carne, pur şi simplu nu sunt folosite.

Vreau să vă atrag atenţia asupra unui fenomen curios. Este vorba de următoarele. Dacă faceţi în prezent un tur de orizont în lume, veţi găsi: există o boală care subminează grabnic sănătatea umană; este aşa-numitul diabet, boala zahărului. Aici se va găsi mai întâi zahăr în urină şi omul va fi doborât foarte curând de nimicirea corpului prin producerea de prea mult zahăr. Boala este de fapt cu adevărat fatală. Zahărul este totodată ceea ce îl menţine pe om puternic interior, atunci când zahărul este trecut în organism într-un mod corect..

Acest lucru îl puteţi verifica exterior chiar şi statistic. În Rusia se mănâncă mult mai puţin zahăr decât în Anglia şi aceasta face întreaga diferenţă dintre poporul rus şi poporul englez. Englezii sunt conştienţi de sine şi egoişti; ruşii sunt debili, de fapt neegoişti, dar debili. Acest lucru este legat de faptul că în Rusia se mănâncă foarte puţin zahăr, în Anglia se mănâncă foarte mult zahăr în alimente.

Dar corpul uman are nevoie de o cantitate de zahăr pe care trebuie s-o prelucreze. Aşa cum sprijină oasele, tot aşa îl sprijină pe om permanent cantităţile de zahăr pe care le plimbăm prin corp. Dacă însă prea mult zahăr pătrunde în urină, prea puţin zahăr intră în corp şi sănătatea este subminată. Aceasta este boala zahărului.

Acum lucrurile stau aşa că în prezent boala zahărului apare mai des la evrei decât la neevrei. Desigur şi alţii au boala zahărului, dar în prezent o au mai ales evreii. Acest popor are o predispoziţie anume la diabet. Evreul preia oarecum greu zahărul, dar pe de altă parte are nevoie de el. Aşadar, dieta evreilor ar trebui să se îndrepte spre a uşura cât mai mult posibil corpului uman utilizarea zahărului în sine şi nu eliminarea sa imediată.

Dacă citiţi Vechiul Testament, veţi găsi acolo multe prescripţii pentru felurile de mâncare. Care sunt respectate în prezent în acele restaurante care le aplică numele de „koscher". Veţi cunoaşte astfel de restaurante desemnate prin cuvântul „koscher". Aici se găteşte aşadar, koscher. Acestea se fac după vechile prescripţii mozaice de mâncăruri [Nota 52]. Şi dacă testaţi să vedeţi ce se află de fapt la bază, atunci veţi găsi că evreul trebuie să mănânce pe cât se poate de mult în aşa fel încât să poată prelucra zahărul, pentru că acest popor poate prelucra greu zahărul. De aceea interdicţia consumului cărnii de porc – carnea de porc îngreuiază enorm prelucrarea zahărului în om – era socotită necesară pentru a împiedica producerea bolii zahărului, a diabetului. Vechiul Testament trebuie să-l poţi citi chiar şi din perspectivă medicală; atunci devine teribil de interesant. Este deosebit de interesant să urmăreşti ce miză se aşteaptă prin diferitele interdicţii şi prin prelucrarea koscher unei mâncări sau alteia. Chiar aşa-numita sacrificare, modul special, de exemplu, de a tăia

păsările, sacrificarea animalelor, în general, este calculată pentru a rămâne încă atâta sânge în carnea pe care o consumă evreul, încât să aibă în folosul său prelucrarea corectă a zahărului.

Acum veţi fi ştiind că, în ultimul timp treptat evreii nu-şi mai respectă întocmai interdicţiile alimentare, dar totuşi rămân în tradiţia poporului lor. Şi din această cauză ei fac mai uşor diabetul decât alte popoare. Aceasta este istoria.

De asemenea, putem spune deja, se vede că în om hrănirea cu carne produce forţe neutilizate care încep să acţioneze în mod nedorit şi generează în el gunoi. Lucrurile stau în aşa fel, în acest gunoi poate fi eliminat. Dar uneori este o poveste foarte complicată. Se poate spune chiar: Unele lucruri exprimate corect, se practică cu totul uimitor. Faci cunoştinţă cu oameni care lucrează în maniera lor toată iarna, dar şi mănâncă în felul lor în tot acest anotimp, mâncând chiar cu chef, încât mai fac în fiecare zi şi câte un deranjament stomacal, pe care apoi îl ţin în frâu prin tăriile pe care le beau. Dar abia vine luna aprilie sau mai că ei sunt copţi pentru Karlsbad sau alte băi oarecare. Şi dumneavoastră ştiţi cum acţionează apa de la Karlsbad; ea cauzează o diaree foarte severă. În mod corespunzător se elimină şi mult gunoi. Acum ei elimină gunoiul, şi apoi după ce se întorc, pot s-o ia de la capăt. Dar ei nu realizează de regulă nimic altceva decât că trebuie să meargă în fiecare an la Karlsbad. Căci dacă odată sunt împiedicaţi să meargă la Karlsbad, ei capătă o boală ca diabetul, boala zahărului şi ceva asemănător.

Când te exprimi în plan social aşa, pare suportabil când spui: ăla merge la Karlsbad. Dar în realitate aceasta înseamnă că-l pui pe unul la adăpost care-şi readuce corpul în ordine cu găleţi de gunoi. Şi asta o fac înghiţiturile de

apă de Karlsbad şi efectele băilor. Acestea au drept efect de a elimina serios gunoiul. Apoi se mai poate continua din nou un timp.

Da, domnii mei, în acest mod, sigur nu se poate tocmai întări sănătatea poporului. Ceea ce mănâncă cineva care poate merge la Karlsbad sau la băi asemănătoare, toate sunt produse aduse la piaţă. Celălalt, care nu se duce la Karlsbad, trebuie să mănânce şi el. La acesta nu se va scoate gunoiul, dacă nu are bani să meargă la Karlsbad. El nu primeşte nimic altceva de mâncat. Din această cauză trebuie să se înceapă prin medicină pentru a aduce viaţa socială pe căile corecte.

Despre aceste lucruri s-ar mai putea vorbi mult timp! Ceea ce a trebuit să mai uit azi, vreau să vă mai spun în decursul timpului.

Cu absinthul (băutură făcută din pelin – *n.tr.)*, lucrurile stau aşa – vreau să mai adaug aceasta – el acţionează foarte asemănător, de exemplu, cu alcoolul din vin, iar deosebirea constă în aceea că în cazul vinului este ruinat direct materialul – somnul mai reechilibrează ceva – , în timp ce în cazul absinthului mai este ruinat şi somnul. La absinth, mahmureala se instalează în timp ce doarme şi aceasta îi împiedică somnul. Şi când bei alcool trebuie să dormi. De obicei trebuie – aceasta o dovedeşte şi modul vorbirii – să dormi după o mică cherchelează. Aşadar, asupra consumului de alcool somnul acţionează favorabil; el echilibrează. Şi prin aceasta, absinthul este mai dăunător decât alcoolul obişnuit.

Acum, ar trebui să observaţi cum în timpul somnului, de exemplu, părul creşte mai repede. De exemplu, cel care se rade, ştie că dacă într-o zi a dormit foarte mult, el trebuie să se radă cât se poate de repede. Nu aţi observat acest fapt şi dumneavoastră? (– Totuşi! –) Când activitatea

sufletească nu este prezentă aici, în corp, somnul există, tocmai pentru ca el să stimuleze forţele de creştere din corpul fizic. Acum, absinthul acţionează însă şi în somn. Şi la băutorii de absinth se întâmplă că nici măcar în somn nu se creează o echilibrare. Astfel încât pentru femei, chiar şi în somn, atunci când beau absinth, sângele este ruinat, sunt ruinate globulele roşii, iar la bărbaţi – globulele albe.

Dar la acestea se mai adaugă acum şi altceva. În cazul băutului de absinth, prin faptul că acesta acţionează până în somn, perioada lunară este influenţată extrem de puternic. Şi atunci apar dereglări la femeile ce beau absinth, dar încă şi mai mult la urmaşi. Consecinţa acestui fapt este că eliminarea care ar trebui să aibă loc mereu la fiecare patru săptămâni, are loc neregulat.

Aşadar, lucrul esenţial care se poate spune despre absinth, este că el acţionează în mod asemănător cu alcoolul obişnuit din vin, bere sau rachiu, dar că el mai ruinează şi somnul.

POSTFAŢĂ CU PRIVIRE LA ISTORIA EVOLUŢIEI SPIRITUALE A NUTRIŢIEI UMANE.

I

Regula de aur a nutriţiei individuale, Rudolf Steiner a enunţat-o în 1920 în faţa medicilor pentru domeniul terapeutic, în modul următor: „Vedeţi, eu pot să apreciez ca utilă pentru mine o anumită dietă. Aceasta poate fi foarte bună pentru mine. Dar este o mare deosebire dacă ajung la această dietă prin încercare proprie, că eu însumi ajung la una sau la alta, sau dacă pur şi simplu îl las pe medic să mi-o prescrie. Vă rog să nu-mi luaţi în nume de rău că spun acest lucru aşa foarte sec. Mentalităţi materialiste arată ca şi cum ar fi acelaşi lucru dacă dieta care este bună pentru

mine este găsită de mine însumi instinctiv, dacă mi-am elaborat-o eu, poate sub îndrumarea medicului, dacă eu însumi am avut inițiative sau dacă l-am lăsat pe medic să mi-o prescrie. Efectele de stabilire ale acestor modalităţi se arată în aceea că dieta prescrisă mie de către medic va fi benefică la început, dar din păcate are acest aspect dăunător că la bătrâneţe mă conduce mai uşor spre ramolire, decât ar surveni aceasta altminteri, în timp ce colaborarea activă la dietă mă ţine până la bătrâneţe spiritual mai uşor mobil."

Încă mai înainte, în cea de a 16-a conferinţă a cursului ***Știința spiritului și medicina*** s-a făcut trimitere în mod amănunţit la o „interacţionare temporală" a vârstelor de viaţă ale omului [Nota 53]: „Omul este aşa, că deja în tinereţe el dezvoltă anumite forţe care apoi îi modelează organismul. Dar nu tot ce este modelat în tinereţe în organism, îşi găseşte deja în tinereţe folosirea corectă. Noi modelăm organismul în tinereţe pentru a-şi păstra ceva care apoi ajunge la activitate abia la bătrâneţe..." Aşadar, educaţia dietetică corectă a copilului capătă o importanţă profundă cu influenţă pentru sănătatea omului până la mobilitatea spirituală la adânci bătrâneţe: „Un bun remediu este deja educaţia adecvată".

Acum, acesteia i se asociază o altă calitate moral-socială a fiinţei dieteticii: „Aceste probleme ale dietei sunt atât de importante pentru că ele nu au numai o semnificaţie medicală, ci şi una socială. Se poate discuta mult despre chestiunea dacă dieta Mazdaznană sau alte asemenea forme de dietă speciale au o importanţă şi o justificare. Acest lucru se poate face. Dar la toate acestea se ia totuşi în consideraţie că omul în tot cel se recomandă este făcut să fie o fiinţă nesocială. Aici aspectul social intră în conflict cu aspectul medical. Cu cât suntem mai mult

instruiţi că trebuie să avem pentru noi ceva special cu privire la hrănirea noastră, în general cu privire la influenţa lumii exterioare, cu atât mai mult noi devenim fiinţe asociale. Importanţa Cinei nu se bazează pe faptul că aici Christos ar fi dat fiecărui apostol separat ceva, ci că El a dat tuturor acelaşi lucru. Crearea posibilităţii ca oamenii să poată fi împreună la mâncat şi la băut, aceasta are o mare importanţă socială. Şi tot ce are drept rezultat suspendarea acestei naturi sociale sănătoase a omului, trebuie să fie tratat totuşi cu oarecare prudenţă."

Vedem în acest pas al independenţei libere, individuale faţă de simţul social-moral acea dinamică spirituală care poate conduce nemijlocit în sfera autoeducării individuale, a disciplinei şi a autodepăşirii: „Căci atunci când omul este lăsat în voia lui, înţeleg acum nu numai în legătură cu ceea ce îi este conştient, ci în legătură cu tot ce acţionează organic în el, el capătă de fapt toate poftele şi antipoftele posibile. Nu este deloc atât de important pentru om ca să privim la aceste pofte şi antipofte în sensul în care se face aceasta de obicei. Căci atunci când omul este adus la aceea ca să înveţe să suporte ceea ce el, de obicei, nu suportă, aşadar, dacă el învinge o antipoftă în sensul cel mai larg, atunci el a câştigat pentru organizaţia sa mai mult decât atunci când ţineţi oricât de mult timp departe de el ceea ce corespunde antipoftei sale. În depăşirea a ceva ce nu este suportat şi în a fi depăşit se află tocmai construirea unui organ fie distrus sau chiar... a unui organ nou. – Dacă se încearcă obişnuirea unui om încetul cu încetul cu ceea ce lui nu i se pare potrivit, este întărită întotdeauna propria organizare a corpului?"

Aici, noi atingem deja motivele noastre de a prelua această serie de conferinţe despre nutriţie şi conferinţele extrem de importante ale lui Rudolf Steiner referitoare la

efectele alcoolului, ale nicotinei, ale absinthului etc. [Nota 54]: „Întocmai cum poate fi studiat la alcool, poate fi făcut inteligibil la toate. Şi apoi se ajunge la ceea ce spun mereu. Desigur, oamenii vin şi spun: Este mai bine să nu bei deloc alcool sau este mai bine să bei alcool? Este mai bine să fii vegetarian sau să mănânci carne? Eu nu spun efectiv niciodată unui om că trebuie să renunţe la alcool sau dacă trebuie să bea alcool, dacă trebuie să mănânce vegetale sau dacă trebuie să mănânce carne, ci eu spun omului: Alcoolul acţionează aşa şi aşa. Eu îi expun pur şi simplu cum acţionează, atunci el poate hotărî să bea sau să nu bea. Şi, de fapt, aşa fac şi la consumul de vegetale sau de carne. Eu spun: Aşa acţionează carnea, aşa acţionează vegetalele. Consecinţa este că omul se poate decide singur. Acesta este faptul pe care trebuie să-l avem înainte de orice în ştiinţă: respect pentru libertatea omului. Aşa încât să nu ai deloc sentimentul că vrei să-i impui sau să-i interzici ceva anume unui om, ci i se spun faptele. Ce vrea să facă cu acesta, când ştie cum acţionează alcoolul, este propria sa problemă. El ajunge atunci singur la ceea ce este corect. Aşa ajungem cel mai departe. Ajungem la faptul că oamenii liberi îşi pot stabili direcţia ei înşişi. Şi spre acest lucru trebuie să tindem. Abia atunci ajungem la reforme sociale corecte."

Putem recunoaşte în elementul fundamental pentru orientarea spirituală a nutriţiei omului, prezentat în acest fel mai înainte, trei reguli de aur ale libertăţii. Din forţa lor individuală se va deschide înţelegerea cunoaşterii necesare şi izvorul adevăratei compasiuni din omenie frăţească, pentru adevăratele baze cosmic-telurice ale fertilităţii Pământului.

Totodată însă poate fi găsit aici şi accesul spre o şcolire spirituală care prin studiul independent mai

pătrunzător al ştiinţei spiritului poate să aducă propriul mod de păşire pe calea autoeducaţiei.

De aceea, contribuţiile antroposofice la problema nutriţiei se dezvăluie un domeniu cu mult mai cuprinzător al antropologiei şi al observării lumii decât poate fi recunoscut prin rezultatele social-igienice ale pedagogiei populare generale pentru dietetică în acţiunea antroposofiei.

În orice caz, sarcina social-igienică a omenirii (1918, GA 186, ***Cerința socială fundamentală a timpului nostru***) [Nota 55] este ea însăşi caracterizată de Rudolf Steiner drept „cerinţă socială de bază a timpului nostru", în sensul de amenajamente profund spirituale (oculte) din organismul omenirii: „Trebuie să vă vorbesc de o a treia aptitudine care în prezent este latentă, dar care se va dezvolta. Este cea pe care aş dori s-o numesc aptitudinea igienic-ocultă. Această aptitudine igienic-ocultă se află pe drumul cel bun şi nu se va lăsa aşteptată prea mult timp. Această aptitudine se va maturiza simplu prin înţelegerea că viaţa omului în timp ce se desfăşoară de la naştere până la moarte, se desfăşoară potrivit unui proces care este perfect identic cu un proces de îmbolnăvire. Procesele de îmbolnăvire sunt de fapt numai reformări speciale şi radicale ale procesului de viaţă care se desfăşoară între naştere şi moarte, numai că noi nu purtăm în noi doar forţele care produc îmbolnăvire, ci şi forţele de însănătoşire. Iar aceste forţe de însănătoşire, aceasta o ştie orice ocultist, sunt exact aceleaşi pe care le folosim atunci când obţinem aptitudini oculte în timp ce transformăm aceste forţe în cunoaştere. Forţa vindecătoare care sălăşluieşte în organismul uman, transformată în cunoaştere dă naştere tocmai cunoştinţelor oculte..."

„Pentru aptitudinile igienic-oculte sunt predispuşi în mod deosebit oamenii ţărilor mediteraneene. Situaţia se prezintă astfel încât populaţia vorbitoare de limba engleză nu poate obţine aptitudinile igienic-oculte prin predispoziţia de la naştere, dar în cursul dezvoltării dintre naştere şi moarte poate dobândi aceste aptitudini. Atunci ele pot deveni calităţi dobândite. Şi la popoarele începând de la est de Rin până spre interiorul Asiei aceste aptitudini sunt prezente prin naştere. Ocultismul igienic se va dezvolta în mod preferenţial în ţările mediteraneene...

Trebuie să-şi facă apariţia încrederea între oameni în sensul cel mai profund interior. Aceasta o arată chiar uimitoarea evoluţie umană a viitorului. Aceste aptitudini apar diferenţiat repartizate în omenirea Pământului, dar în aşa fel încât se împletesc. Şi tocmai prin împletiri va fi condiţionată legătura socială comunitară viitoare pe întregul Pământ."

În felul acesta nici nu ne poate mira când pentru omul contemporan al Occidentului, în lucrarea de bază a lui Rudolf Steiner, ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***, condiţiile şcolirii oculte sunt caracterizate după cum urmează:

„Prima condiţie este să ne îndreptăm atenţia spre promovarea sănătăţii corporale şi spirituale. Firește, cât de sănătos este un om, nu depinde în primul rând de el. A aspira la aceasta, a se strădui în această direcţie, aceasta o poate face oricine. Numai dintr-un om sănătos poate izvorî o cunoaştere sănătoasă. Disciplina ocultă nu respinge pe omul bolnav: dar fiecare trebuie să ceară ca discipolul să aibă voinţa de a trăi sănătos.

În această privinţă omul trebuie să ajungă la cea mai mare independenţă. Sfaturile bune ale altora – de obicei necerute – de care are fiecare parte, de regulă sunt cu totul

de prisos. Fiecare trebuie să se străduiască să aibă grijă de el însuși. [...] Omul trebuie să înțeleagă că în anumite cazuri trebuie să pună datoria mai presus de grija pentru sănătate. Dar câte lucruri nu pot fi evitate cu o oarecare bunăvoință! [...] În acest scop trebuie ca tocmai în situația în care te afli să faci pentru sănătatea noastră trupească și sufletească atât cât e posibil în situația în care ne găsim. Fiecare lucrare în parte poate sluji întregului umanități. Deosebit de importantă pentru discipolul ocult este străduința pentru o deplină [...] spirituală. [...] El trebuie să-și însușească o privire sănătoasă pentru împrejurările vieții, să se orienteze sigur în viață."

Așa se întrepătrund principiile spirituale ale străduinței umane generale cu pașii foarte individuali pe cărările spre dezvoltarea cunoașterii superioare. În orice caz, indicațiile date individual pentru elevii „Școlii esoterice" cu privire la modul de nutriție, sunt de așa natură încât nu por fi implicate și generalizate într-o lucrare generală pentru igiena nutriției. Lucrarea lui Rudolf Steiner *Westliche und östliche Weltgegensätzlichkeit* (***Antagonismul dintre lumea occidentală și cea orientală*** [Nota 56]) caracterizează clar diferențierea necesară față de metodele vechi orientale Yoga și de calea ascezei după cum urmează: „Era pur și simplu o viețuire a vechilor asceți, faptul că prin reducerea funcțiilor corporale se putea intra conștient în lumile spirituale. Aceasta nu mai este o cale pentru prezent. Cel care își reduce în felul acesta activitatea organismului, se face inapt pentru activarea printre oameni, se face inapt și față de el însuși. Viața actuală impulsionează oamenii care nu se retrag din ea, care își păstrează sănătatea sau, dacă aceasta este slăbită, o întăresc, nu însă și oamenii care se retrag din viață. Din această cauză, calea ascezei, care în vremuri de demult

conducea la cunoaştere, nu poate fi o cale actuală... Calea actuală a cunoaşterii trebuie să fie o cu totul alta!" [Nota 57]

II

În lucrarea sa ***Concepţii despre lume şi despre viaţă în secolul al nouăsprezecelea*** [Nota 58], scrisă la trecerea dintre secole şi dedicată lui Ernst Haeckel, Rudolf Steiner realizează un arc al cunoaşterii de la enigmele lumii lui Goethe până la enigmele lumii lui Haeckel, peste perioada ştiinţei naturii, în lupta pentru o concepţie socială despre lume. Prin aceasta îi reuşeşte în acelaşi timp să asigure progresul unei idei evoluţioniste fundamentate pe ştiinţele naturii, prin care devine intuibil spiritul ca principiu activ cauzal-creator al evoluţiei superioare a Cosmosului, Pământului şi Omului. De aici, Rudolf Steiner a pătruns în contextul concepţiei contemporane despre lume la fundamentarea antroposofiei sale, prin care a ridicat şi istoria omenirii într-o lumină superioară a posibilităţii ei de a fi explorată.

Lucrările ***Teosofia***, ***Din Cronica Akasha*** şi ***Ştiinţa ocultă*** [Nota 59] prezintă planul de bază oficializat al unei ştiinţe a evoluţiei omenirii pentru care piatra de temelie a fost pusă deja începând cu studiul ştiinţelor la Viena, cu 21 de ani înainte de schimbarea secolului, în expunerea privind *Teoria ştiinţei* a lui J.G.Fichte: „În acest timp a căzut claritatea deplină din reprezentarea timpului. A fost recunoaşterea că există o evoluţie regresivă care interacţionează cu evoluţia progresivă. [...] Această recunoaştere este condiţia pentru vederea spirituală..." Şi din această vedere, prin antroposofie devin reprezentabile şi liniile de bază ale istoriei omenirii, în armonie cosmică cu epocile evoluţiei Universului şi prin aceasta treptele

modului de nutriţie, în concordanţă cu dezvoltarea treptată a regnurilor naturii şi a acelor forţe ale fiinţelor naturale care toate alcătuiesc elemente de bază ale nutriţiei şi ale evoluţiei lor superioare.

Aşa se reunesc în volumul de faţă seria de conferinţe din ***Elemente de bază ale esoterismului*** (GA93a)(Evoluţia diferitelor forme de nutriţie, 1905); ***Ce importanţă are dezvoltarea ocultă a omului pentru învelişurile sale şi pentru Sinea sa?*** (GA 145) (1913); ***Omul ca armonie a Cuvântului creator, formator şi modelator al lumii*** (GA 230) (1923). Această selecţie vrea să fie un exemplu pentru a înălţa caracterul mai profund şi originea problemei nutriţiei din opera întreagă privind „contemplarea esoterică prin antroposofie" deasupra orizontului concepţiei evoluţiei regnurilor naturii în câmpul cunoaşterii spiritului umanităţii.

În fond însă aceste rezultate îşi au rădăcinile deja în ideea goetheanistă a „rocii primordiale", a „plantei primordiale", a „animalului primordial" şi alcătuiesc evoluţia ulterioară de la dezbaterile şcolii darwiniste, weissmaniste, vriessiste din secolul al XIX-lea despre *transformarea fiinţelor vii, atotputernicia fiinţelor vii, neputinţa fiinţelor vii*, despre „transformarea în salturi a fiinţelor vii" (mutaţie) ş.a.m.d. pentru depăşirea teoriilor despre lupta pentru existenţă, despre „selecţia naturală" şi despre limitele materialismului ştiinţelor naturii (Du Bois-Reymond 1876) până când s-a păşit în vremea noastră pe planul luptei spirituale.

În lucrarea ***Din Cronica Akasha***, cap. „Precursorii noştri atlanţi", „Rasa lemuriană", este schiţată o imagine umană spirituală istoric evolutivă într-o nouă consonanţă cu evoluţia naturală: „Motivele transformării s-au aflat în parte în schimbarea întârzierilor, a modului de viaţă.

Animalele aveau o capacitate de adaptare extraordinar de rapidă. Corpul plastic modifica relativ repede organele astfel încât după un timp mai mult sau mai puţin îndelungat, urmaşii unei specii animale semănau numai foarte puţin cu strămoşii. Acelaşi lucru era valabil, dar în măsură mai mare, pentru plante. Cea mai mare influenţă asupra remodelării omului şi animalelor o avea însuşi omul, fie că aducea în mod instinctiv fiinţele vii într-o astfel de ambianţă încât ele căpătau anumite forme, fie că determina asemenea modificări prin încercările de creştere a lor. Influenţa remodelatoare a omului asupra naturii era, în comparaţie cu condiţiile actuale, infinit mai mare... Căci în acel timp conducătorii călăuzeau această remodelare într-un mod necunoscut oamenilor. Acest lucru era posibil într-o mare măsură, deoarece oamenii atunci când migrau pentru a pune bazele celor mai diferite rase atlanteene, puteau lua cu ei cunoştinţe foarte dezvoltate privind creşterea animalelor şi cultivarea plantelor.

Munca culturală în Atlantida era atunci în principal o urmare a acestor cunoştinţe aduse.

Asemenea însuşiri intime ale unor rase umane timpurii reapar, din dezvoltarea continuată a aptitudinilor sufleteşti-spirituale în perioade lungi de timp, în istoria mai târzie a epocilor moderne în cu totul alte domenii culturale, modificate în planuri superioare ale existenţei. „Simţul frumosului la greci este construit pe baza unor forţe nemijlocite, care se vieţuiesc la atlanteeni într-o creştere extraordinară a plantelor şi animalelor, în fantezia lui Phidias trăia ceva pe care atlanteanul îl folosea nemijlocit la remodelarea de fiinţe vii adevărate."

Aici, privirea noastră se poate muta spre *Arta spirituală a lui Goethe*. Se poate exprima aşa: Sufletul de cercetător treaz modern al lui Goethe a suferit o asemenea

fecundare, când a fost în stare, prin călătoria în Italia, la privirea directă a marilor capodopere de artă grecească, să conceapă în mod mereu spiritual-viu, gândul creator al *Organizării şi reorganizării naturilor organice*, să scrie *Metamorfoza plantei*. *Metamorfozele animalelor*, şi prin aceasta, să devină, aşa cum îl caracterizează Rudolf Steiner „Kepler şi Copernic ai lumii organice" [Nota 60].

Rudolf Steiner nu sesizează acest pas evoluţionist numai în anii de tinereţe în operele sale despre Goethe, ci continuă în anii 1923/1924 şi dezvoltă mai departe tema: ***Evoluţia din punct de vedere al veridicităţii*** [Nota 61], ***Cunoaşterea iniţiatică***. *Evoluţia spirituală şi fizică a lumii şi umanităţii în trecut, prezent şi viitor, din punctul de vedere al antroposofiei*. [Nota 62].

Ceea ce reprezintă conferinţele acestea despre problema nutriţiei până la analiza în toate aspectele a acţiunilor diferitelor materii ale substanţialităţii mixte a Pământului, în fond, aceste roade de viaţă ale antroposofiei îşi au rădăcinile în fundamentele atotcuprinzătoare ale luptei spirituale a întregii contemporaneităţi în favoarea ideii de evoluţie a lumii, Pământului şi Omului, concepută fizic-sufleteşte-spiritual [Nota 63].

III

Cine vrea să fundamenteze rădăcinile impulsurilor de cultură şi civilizaţie moderne, va trebui să focalizeze întotdeauna forţele de întrepătrundere a două curente ale umanităţii. Ceea ce s-a maturizat în decursul mileniilor culturilor Indiei, Persiei, Egiptului, Greciei pentru finisarea forţelor de gândire, a logicii gândirii şi pentru afirmarea forţelor fanteziei prin arte (în arhitectură, plastică şi pictură, arta teatrului şi a poeziei), este cuprins în întrepătrundere şi fecundare reciprocă de bogăţia forţei

tinereşti naturale şi de natura liberală a Eului popoarelor din Europa de Nord dus în sus în evoluţia sufletelor conştienţei a prezentului.

Conţinuturi străvechi de înţelepciune a Orientului se umplu cu impulsuri tinere de voinţă de viaţă ale forţelor popoarelor celtic-germanice. În această întrepătrundere se revarsă evenimentele centrale ale omenirii care continuă să curgă prin Misteriul de pe Golgotha şi prin evoluţia creştinismului timpuriu. Ceea ce pătrunde prin istoria romanilor ca misterii ale lui Mithras din Orientul Apropiat spre nord-vest, ceea ce pătrunde prin extinderea culturii celţilor ca misterii ale druizilor din nord-vest spre sud, ambele curente sunt umplute în acelaşi mod de conţinuturile învăţăturii străvechi despre Zei, a mitologiei: amintiri grandioase despre originea divină a universului şi a omenirii, despre tragica necesitate a unei coborâri în lumile materiei, ale morţii: trepte ale unei naşteri a Eului din amurgul zeilor, moartea zeilor – acolo în Imnul lui Demeter şi în jeluirea lui Demeter pentru Persephona, în misteriile tainice ale lui Dionysos, aici în creaţia zeilor lui Odin, în moartea lui Baldur şi în moartea zeilor. [Nota 64]

Cu prilejul unei reprezentaţii a *Dramei sacre din Eleusis* [Nota 65] la München, Rudolf Steiner a spus: „Vom vedea cum Demeter este regenta celor mai mari minuni ale naturii, o figură primordială a simţirii, gândirii şi voinţei umane, al cărei copil veridic este Persephona. Acea figură străveche, care face trimitere la timpuri în care viaţa creierului uman încă nu era despărţită de viaţa generală a corpului, în care, să spunem aşa, nutriţia şi substanţele exterioare şi gândirea nu erau amenajări umane despărţite prin instrumentul creierului. Atunci se simţea încă, cum gândul trăieşte acolo afară când semănătura creşte pe câmpuri, cum speranţa se extinde

afară peste câmpuri şi impregnează acţiunea minunilor naturii asemănător cu cântecul ciocârliei. Se mai simţea încă şi că odată cu ceea ce este material pătrunde şi viaţa spirituală, că se afundă în corpul uman, se purifică, devine spirit în calitate de mamă primordială din care este născută elementar Persephona în însăşi entitatea umană.

În acele vremuri primordiale ale evoluţiei umane, în care natura umană acţiona atât de unitar încât orice viaţă corporală era totodată ceva spiritual, încât orice prelucrare corporală era intim unită cu prelucrarea spirituală a gândului la aceasta trimite acum numele Demeter... Şi tot astfel va reieşi că în figura care apare îndată în creaţia nouă a Misteriului de la Eleusis, în Eros, este dat, în fapt potrivit cu simţirea veche grecească, ceva prin care forţele lui Demeter au devenit, în umanitate, prin evoluţie treptată, ceea ce ele sunt în prezent."

„Şi forţele lui Demeter se infiltrează în întreaga cultură modernă care se leagă de numele Agamemnon, Menelaos, Odysseus... Persephona, reprezentanta vechilor forţe, putem spune, clarvăzătoare ale sufletului uman este răpită de Pluto, zeul lumii subterane... Da, putem spune că această răpire a Persephonei s-a petrecut din cele mai vechi timpuri până în vremurile noastre. Vechea cultură clarvăzătoare a dispărut... În vreme ce în timpurile primordiale ele acţionau în sufletul uman în aşa fel încât acest suflet putea privi în mod clarvăzător în lumile spirituale, aceste forţe, în prezent în străfundurile sufletului uman, coacţionează la desăvârşirea şi formarea Eului nostru, fac ca acest Eu să fie din ce în ce mai puternic.

Aşadar, dacă în vremuri primordiale ele şi-au dedicat activitatea în scopul de a da omului forţe clarvăzătoare, ele se dedică în prezent finisării, consolidării Eului nostru, au coborât deci cu adevărat într-o lume umană subterană a

sufletului, forţele Persephonei sunt înghiţite de ceea ce se află în profunzimile sufletului uman. Într-o anumită privinţă, ele sunt răpite de profunzimile sufletului uman. Şi în felul acesta, în decursul devenirii istorice a omenirii, această răpire a Persphonei s-a împlinit prin acele forţe ale sufletului omenesc care sălăşluiesc adânc în străfundurile acestuia şi sunt reprezentate exterior în natură de Pluto. Potrivit mitologiei greceşti, acest Pluto stăpâneşte partea subterană a Pământului. Dar grecul stăpâneşte partea subterană a Pământului. Dar grecul este conştient că aceleaşi forţe care acţionează în adâncurile Pământului, acţionează şi în adâncurile sufletului uman. Aşa cum Persephona este răpită de Pluto, tot aşa, în cursul devenirii omului, vechea capacitate clarvăzătoare a fost răpită de Pluto în propriul inteior al sufletului. Acum, Persephona este fiica lui Demeter şi prin aceasta suntem îndrumaţi spre concepţia că în Demeter noi trebuie să vedem o suverană încă mai veche atât asupra forţelor exterioare ale naturii, cât şi asupra forţelor sufletului uman, că Demeter este o figură a mitologiei greceşti, care ne indică spre acea concepţie clarvăzătoare a vechii Atlantide – căci acolo ea poate fi găsită cu adevărat, ca aparţinând de vechea înţelepciune a omenirii atlanteene."

„Omul era conştient când îşi îndrepta privirea afară în lume, în ambianţa existenţei şi, totodată, vedea spiritualul cu senzorialul: eu preiau în mine materiile lumii înconjurătoare din regnul vegetal, care pe atunci era încă altfel, eu preiau tot ce creşte afară, cu acestea eu preiau şi forţele care acţionează aici în exterior. O, omul acelui timp nu era atât de limitat, încât să creadă că ceea ce el prelua ca fiind parcă hrana sa, ar fi numai materii exterioare, ar fi numai obiecte care se cercetează cu ajutorul chimiei, ci el ştia că prelua configuraţia interioară a forţelor care

acţionează aici în toate materiile şi că în aceste forţe se afla ceea ce îl alcătuia, care îi construiau, pe de altă parte, trupul. Ce îşi spunea un astfel de om: Afară în natură acţionează forţe: ele pătrund în mine prin hrană, prin respiraţie. Ceea ce ele sunt afară este dirijat de marea Demeter. – Dar marea Demeter trimite forţe aici în sufletul uman. Aici, ele sunt prelucrate – prin digestie, care era spirituală, şi sunt remodelate devenind aptitudine clarvăzătoare. În om, în organizaţia umană, prin forţele pe care Demeter le acţionează ca zeiţa fecundatoare în orice ambianţă se naşte aptitudinea clarvăzătoare care este reprezentată prin Persephona... Vedeţi deja din aceasta că organismul uman, întreaga organizaţie umană, s-a modificat din acele timpuri vechi. Corpul nostru actual aşa cum este organizat în muşchii şi oasele sale este constitutiv mai dens, consolidat în sine, faţă de cum era corpul acelor oameni care mai puteau da naştere în ei Persephonei, care mai aveau în ei vechea aptitudine clarvăzătoare. Şi acest corp, pentru că organizaţia noastră a devenit mai densă, poate să reţină forţele clarvăzătoare în partea subterană a sufletului.

De la densificarea corpului uman provine şi arestata forţelor clarvăzătoare în interiorul naturii umane. Şi în timp ce în vechea Grecie încă se simte – să spunem simbolic – că vechiul corp uman moale devine mai dens în sine, că el preia forţele care sunt active în interiorul Pământului în timp ce mai înainte era dominat mai mult de forţele care acţionează în atmosferă şi care îl făceau mai moale.

Şi din ce în ce mai influent asupra corpului uman devine ceea ce acţionează în partea subterană a Pământului, ceea ce este dirijat de Pluto, astfel încât putem spune: în interiorul omului, Pluto a devenit tot mai activ, a

densificat corpul uman şi prin aceasta a răpit-o pe Persephona".

„În mod asemănător au acţionat în vremuri vechi alţi zei. Ei acţionau concomitent cu forţele naturii şi cu miracolele naturii. Cum acţionau oare ei?

Acum, omul mânca, respira şi ştia: marea Demeter este cea care bagă în aer, în plante, forţele pe care el le preia în sine. Demeter este cea care îi dă conştienţa lui clarvăzătoare, care îi dă însă şi ceea ce îl face să ştie cum să se comporte în lume. Nu existau atunci legi în sensul de mai târziu, nu existau interdicţii exprimate exterior, ci, în măsura în care omul era clarvăzător, i se dezvăluia, tot în mod clarvăzător, ce are de făcut, care este lucrul corect, ce este binele. Astfel, în timpurile cele mai vechi, el vedea în Demeter care-i oferea hrana, şi forţa lumii care, în timp ce alimentele pătrundeau în el, îi remodela forţele în aşa fel încât ele îi dădeau datinile sale, regulile de procedare.

Şi omul vechi îşi spunea: Eu privesc în sus la marea Demeter. Când eu săvârşesc un lucru sau altul în lume, eu îl săvârşesc prin aceea că în creierul meu sunt trimise forţe care există afară în lumea plantelor... Şi aşa era şi cu ceilalţi zei. În timp ce ei hrăneau omul, îl lăsau să respire, îi îmboldeau impulsurile spre mers şi spre oprire, îi dădeau în acelaşi timp şi impulsurile pentru morală şi orice alt comportament exterior... În timp ce Demeter, să spunem aşa, s-a retras din acea dare nemijlocită de legi morale ale timpurilor vechi, ce este ea aici?"

Activitatea lărgită cosmic-eterică a sferelor creatoare ale lui Zeus, Poseidon, Pluto şi Demeter în „imperiul zeilor superiori", „răpirea" Persephonei în „imperiul lumii subterane, jelirea îndoliată a lui Demeter şi figura ei în proces de îmbătrânire şi ofilire...în toate acestea se iveşte din fundamente enigmatice mai profunde figura „mai

vechiului Dionysos-Zagreus", renașterea sa în „Mai tânărul Dionysos", întemeietorul inițiat al culturilor agricole și nutriționale post-atlanteene, a prevestitorului Cuvântului: „Eu sunt pâinea vieții", „Eu sunt vița de vie, voi sunteți lăstarii" și „A ieșit un semănător, să semene..."

În Dionysos-Zagreus, fiul lui Zeus și al Persephonei, fiica lui Demeter, în Dionysos cel mai tânăr, fiul lui Zeus și al Semelei mama-Pământului, se dezleagă taina adevăraților „Zei inferiori": în aspectul macrocosmic și Pluto, ca reprezentant al corpului fizic, aparține la început împărăției zeilor superiori.

„Și am vorbit astăzi despre corpul fizic uman ca fiind membrul cel mai dens al entității umane. Corpul fizic este tot ceea ce ridică simplul gând sau și simplul afect la impulsul volițional, care stă mai întâi la baza faptei în lumea fizică... Corpul fizic este expresia impulsurilor voliționale, așa cum corpul astral este expresia simplelor gânduri și corpul eteric al afectelor și al obiceiurilor care dăinuie. Pentru ca voința să poată acționa prin om aici în lumea fizică, omul trebuie să posede corpul fizic... Astfel noi avem din nou, microcosmic, în noi forțele sufletești care acționează în mod preferențial impulsuri de voință, care sunt necesare omului să se poată adresa Eului în general, ca fiind puterea centrală a forțelor sale sufletești. Căci dacă omul nu ar avea o voință el nu ar ajunge niciodată la o conștiență a Eului... Ce se află acolo afară extins în macrocosmos decât aceleași forțe care scot la iveală în noi impulsul volițional, întreaga lume a voinței? Ce se află acolo afară? Atunci el a răspuns cu numele Pluto."

Pluto în calitate de forță centrală afară în spațiul cosmic, strâns legat de planetele consolidate, acesta era pentru greci contraimaginea macroscopică a impulsurilor voliționale... „La forțele corpului fizic se poate spune că ele

sunt transpuse afară în spaţiul lumii şi atunci ele sunt dirijate de puterea centrală a lui Pluto; şi în mod asemănător pentru forţele corpului eteric: Poseidon, pentru cele ale corpului astral: Zeus. Dacă însă observăm noi înşine Eul nostru, găsim că acest Eu se află în viaţa noastră într-un contact intim cu tot ceea ce se întâmplă în jurul nostru: Doar, noi suntem plasaţi în lume împreună cu Eul nostru... Gândiţi-vă numai la cât suntem de înrudiţi, privind vieţuirile Eului nostru, cu ceea ce ne înconjoară. Cu cât se simte Eul nostru altfel, când deschidem ochii şi îl lăsăm să se afunde în cerul presărat cu stele sau în roşeaţa serii şi a dimineţii, în Soarele care apune sau care răsare... Cât de intim suntem legaţi afară cu macrocosmosul. Noi suntem revărsaţi cu Eul în ambianţa noastră. Ceea ce se infiltrează de afară, raza aurie a Soarelui, lumea maiestuoasă a stelelor, este o dată afară ca obiect, şi o dată ca reprezentare în sufletul uman, în microcosmos. În viaţa adevărată noi abia putem deosebi aceste două lucruri. Ele se revarsă unul în celălalt...

Din această cauză noi găsim o figură de zeu, ca reprezentant al forţelor Eului, afară în lume care, putem spune, are o anumită intimitate cu însăşi natura umană şi care în destinele sale, în întregul curs al vieţii sale se prezintă foarte omeneşte, şi acesta este Dyonisos... Aşa trebuie să-l privim pe Dyonisos, ca fiind reprezentantul macrocosmic al forţelor sufleteşti, care se desfăşoară în Eul nostru."

Vechea mitologie greacă ne informează acum, cum în cursul evoluţiei acea figură cosmic tipică, cuprinzătoare a lui „Dyonisos cel vechi" a fost îmbucătăţită de către Titani prin forţele de gelozie, adică forţele individualizării ale Herei.

„Aceasta este în fapt ceea ce a vrut Hera: să separe de tot oamenii între ei în individualitatea lor. Oare ce a salvat oamenii de această izolare, încât – cu toate că Eul lor a adoptat forma intelectuală – acest Eu a devenit de aşa natură, încât acum această conştienţă mai târzie, care nu mai este o conştienţă clarvăzătoare, ci una intelectuală, îşi poate forma prin ştiinţă, prin cunoaştere intelectuală, o imagine despre lume astfel încât poate ieşi în afară, poate relaţiona lucrurile?

Acţiunea Herei nu a fost singura care a continuat să se dezvolte, ci intelectualitatea Eului a fost condusă în afară şi omul, cu toate că el însuşi nu mai poate trăi înăuntru cu clarvederea sa, îşi poate face în lucruri ca şi Dyonisos-Zagreus cel puţin imagini raţionale asupra lumii, o imagine totală a lumii. Grecul îşi imagina forţa centrală pentru această imagine generală, pe care noi ne-o facem pentru gânduri şi pentru imaginile fanteziei, cu care noi cuprindem lumea, reprezentată prin entitatea divină a Athenei-Pallas.

De aici se trage legenda lui Dyonisos, că Pallas Athena a salvat inima lui Dyonisos, dintre toate bucăţile în care îi fusese tăiat corpul de titani la instigarea Herei, şi a adus-o lui Zeus...

Acum ni se povesteşte cum a continuat să se dezvolte mai departe vechea conştienţă clarvăzătoare, reprezentată de vechiul Dyonisos, la mai tânărul Dyonisos, la conştienţa mai târzie, la conştienţa noastră actuală a Eului, forţa mai târzie a lui Dyonisos. Căci conştienţa actuală a Eului cu cultura sa intelectuală, cu tot ceea ce derivă din raţiunea noastră, în general din Eul nostru, îşi are contraimaginea macrocosmică în cel de al doilea Dyonisos care ia naştere din inima salvată a lui Dyonisos măcelărit, elixirul dragostei pentru Semele prin care s-a înfăptuit legătura

Semelei, adică a unei femei muritoare, cu Zeus, cu forţele corpului astral, şi din aceasta ia naştere omul prezentului nostru, care-şi are contraimaginea sa macrocosmică în mai tânărul Dyonisos, fiul lui Zeus şi al lui Semele.

Iar despre acest Dyonisos, ce ni se povesteşte despre el? Vechea conştienţă greacă ne povesteşte în admirabila legendă despre cel d-al doilea Dyonisos, că acesta a plecat din Europa în India, peste tot i-a învăţat pe oameni ştiinţa, agricultura, cultivarea viţei de vie etc., a trecut în Arabia, apoi s-a întors trecând prin Egipt. Tot ce este cultură intelectuală se leagă de călătoria tânărului Dyonisos... Şi când mai tânărul Dyonisos şi-a găsit moartea terestră, sufletul lui s-a revărsat în cultura intelectuală a omenirii... Mai profund decât tot ce se leagă, să spunem aşa, de cercul superior al zeilor, de Zeus, de Poseidon, de Pluto, de Apollo, de Marte etc., grecii resimţeau ca fiind mai semnificativ decât toate acestea, ceea ce ei au ascuns în misteriile lor în legătură cu figura lui Dyonisos."

Prin aceasta este atins domeniul spiritual al problemelor de bază pentru hrănirea omului, pentru hrănirea sănătoasă şi evoluţia spirituală. Cerinţa pentru antroposofie apare în omul prezentului ca o necesitate spirituală precum foamea şi setea în existenţa fizic-corporală. Prin forţele de cunoaştere, care dormitează în fiecare om, în fiecare suflet uman, poate fi trezită în gândire o voinţă de cunoaştere, pas cu pas, prin studiul rezultatelor cercetării ale ştiinţei spiritului pentru a prelucra elementele de bază ale antroposofiei şi pentru a edifica astfel organe proprii ale cunoaşterii în a căror lumină interioară vor putea fi decriptate practic problemele enigmatice ale existenţei până la viaţa de toate zilele a Vitae-Sophiei.

Problema nutriţiei poate conduce prin calea de cunoaştere spirituală a antroposofiei la o adevărată artă a cunoaşterii şi prin aceasta la o adevărată artă a alimentării. Căci substanţele nutritive cărora omul le datorează vitalitatea, sănătatea şi menţinerea naturii sale corporale, sunt tot atât de puţin numai de natură fizic-materială pe cât de puţin este omul în entitatea sa numai corporal-substanţial, ci este de natură fiinţială corporală, viu-eterică, sufletească şi spirituală.

Şi în special pentru oricine este un căutător al unui mod de nutriţie demn de om, care se străduieşte să aibă nu o înţelegere general valabilă, ci una individuală, adecvată individualităţii sale, fiinţa Eului, taina Eului propriu ca natură fiinţială sufletesc-spirituală este principiul cel mai intim pentru sănătate proprie, libertate sufletesc-spirituală şi evoluţie în continuare. Modul de nutriţie devine prin aceasta o treaptă a autoeducării. Ea devine prin „fantezia morală", în sensul ***Filosofiei libertăţii*** [Nota 66] responsabilitate social-morală a umanităţii.

În orice caz, aceasta se poate dezvolta, pe de altă parte, numai dintr-o orientare nouă fundamentală a agriculturii. Ea a fost inaugurată de Rudolf Steiner de la începutul activităţii sale până în ultimul său an de viaţă şi de activitate (1924) şi acţionează de atunci în mod fecund, cu succes şi vindecător în toate părţile Pământului (*Geisteswissenschaftliche Grundlagen zum Gedeihen der Landwirtschaft* – ***Bazele sociale pentru dezvoltarea agriculturii***, 7-16 iunie, 1924, GA 327).

Bazele agriculturii nou orientate în toate domeniile: în silvicultură şi pomicultură, în exploatarea fâneţelor, a trifoiului şi a păşunilor, în configurarea terenurilor (în sensul protecţiei şi conservării naturii), în cultivarea pământului şi grădinărit până în domeniile zootehniei şi

fitotehniei timpurilor actuale sănătoase, vitale şi potrivite spiritual.

În calitate de pământ arabil, Pământul este „Pământ-mamă", „suprafaţa Pământului" şi totodată organism integral viu. El este baza pentru viaţa evolutivă fizic-substanţială şi sufletesc-spirituală a omenirii. Acest Pământ, în calitate de „Stea între stele", prin omul creator-producător, prin producerea hranei şi a rodniciei, devine totodată locul cosmic al Eului.

SCHIMBAREA NUTRIŢIEI OMENIRII ÎN SECOLUL AL XX-LEA ŞI ŢELURI PENTRU VIITOR

I

Cine călătorea prin Europa la începutul secolului, nu vieţuia numai oraşe de pe uscat şi oraşe-port, ci pătrundea mai adânc în peisaje pe căi terestre şi pe căi fluviale, putea afla în fiecare bordei, în casa ţărănească a oamenilor de la munte, la pescari sau în colibe de pe păşunile alpine, sub fiecare cort sau acoperiş multitudinea de moduri de viaţă naturală şi culturală. Tot aşa, în toate ţinuturile Europei modul de viaţă era foarte diferenţiat privind cultura nutriţiei. La fiecare masă mai trăia încă, în detalii, pulsul, ritmul orelor din zi şi al succesiunii anotimpurilor.

Caracterul regional al tipului de peisaj şi de climă era impregnat în toate muncile şi modurile de viaţă personală. El împletea specificul limbajului şi al istoriei poporului într-o armonie modestă cu elementele marii naturi. Cărările de mers de la o gospodărie la alta, drumul câmpenesc de la sat la sat, luncile râurilor de la oraş la oraş, încă nu erau străbătute şi înlocuite de reţelele de căi

ferate rapide, de sisteme de şosele, de canalizări de fluvii limitate de betoane.

Trebuie numai să ne gândim cum locurile de găzduire organizate de ordine călugăreşti, de cavaleri şi de hanseaţi erau numite: Vultur, Leu, Taur, Miel, Lebădă, Stea, Înger, după constelaţiile de pe cer pentru a impregna imagistic oricărei circulaţii a negustorilor ambulanţi şi a cărăuşilor, ca şi vieţii ţărăneşti-naturale, mersul ordonat cosmic al Soarelui, Lunii şi planetelor.

Alternativei nevoie şi exces, economisire şi grijă pentru aprovizionare căutau să le pună limitele bunului-simţ şi ale respectului faţă de cel mai mic. Trebuie gândit la succesul artei de a trăi a tuturor ţărilor europene pe care au putut să-l recucerească mereu, de pe vremea popoarelor migratoare, chiar şi în timpul năvălirii hunilor şi a mongolilor, până la Războiul de Treizeci de Ani.

Echilibrele dintre silvicultură, gospodărirea pajiştilor, păşunilor, creşterea animalelor, lucrarea ogoarelor, îngrijirea grădinilor şi livezilor erau răspândite în întreaga Europă şi au fost menţinute în pofida unor condiţii defavorabile, climatice sau istorice, nu în ultimul rând prin experienţele variat dezvoltate în raportul cu natura a culturii popoarelor celtice, germanice, slave, romano-italice. Toate acestea au conferit de-a lungul secolelor şi stilului de nutriţie trăsăturile stabile ale unui mod de viaţă modestă, sănătoasă.

Importul de tutun, de cafea, de alcool, cultivarea cartofului, a sfeclei de zahăr, a porumbului nu au putut să modifice, la început, structura nutriţională bazată pe produse lactate, pâine, fructe, legume, miere şi mirodenii naturale. În ciuda unor sărăcii şi a unor lipsuri la sate sau şi a luxului orăşenesc, în ciuda unor recolte zonale slabe sau a unor vremuri de nevoi provocate de catastrofe naturale,

legate de incendii sau de războaie, cultura modelului de a trăi a progresat prin grija înţeleaptă a unor mâini omeneşti.

Comerţul colonial, mijlocind circulaţia de fructe şi comori ale regiunilor Pământului, s-a desfăşurat încă mult timp pe căile culturilor antice, legând ţările pe calea mărilor. Toate strădaniile comerciale cu vaporul, caravane şi maşini s-au aflat în mâinile unei experienţe de viaţă şi „asistenţe" personal-individuale.

Nu există nici un dubiu că de la începutul epocii moderne, începând cu secolul al XV-lea, de la „descoperirea Lumii Noi", încă timp de secole a continuat impulsul culturilor antice. În predeterminarea spirituală a forţelor popoarelor germanice, anglo-saxone, se află, în orice caz, înclinaţia de a-şi îndrepta inteligenţa raţională şi forţele voliţionale asupra lumii senzoriale anorganice exterioare, de a perfecţiona imaginea lumii material-mecanică, fizico-chimică şi aplicarea acesteia în tehnică, în industria maşinilor şi în civilizaţia circulaţiei, a transportului.

În toate domeniile ştiinţelor naturii mai ales în biologie şi fiziologie, au pătruns axiomele cercetării anorganice în botanică, zoologie, antropologie. Matematica, experimentul, legile naturale determină progresul, dinamica tehnică a maşinilor străbate structura tuturor contextelor vii. Evoluţia, ca dezvoltare naturală a tot ce este viaţă, este în aşa fel cuprinsă în lanţuri de cauzalităţi sau în voia întâmplării încât şi genetica spiritual-sufletescului-viu intră în schemele abstracte ale unui mecanism molecular.

Deja prin începuturile minelor de sare, de cărbuni şi de minereuri, ca şi prin dezvoltarea de oraşe şi construcţia vapoarelor, a avut loc o primă încălcare a potenţialului economic al rezervelor de păduri. Lemnul a devenit

„materie primă” pentru o producţie nemeşteşugărească, ci tot mai mult industrială nou-apărută, aceasta înseamnă nu pentru o producţie născută din viaţa meseriaşilor, ci din industria urbană maşinală născândă. Mari regiuni cu fond forestier, de exemplu, Saxonia (datorită folosirii lemnului pentru minele de sare, pentru construcţia de vapoare şi de căi ferate pentru trenuri) au fost transformate în ultimele secole din structura lor de păduri de amestec natural-ecologice în „fonduri forestiere” „repede crescătoare”, monotone, de pini, molizi şi brazi cu toate consecinţele care apar în mod evident abia acum, prin ruperi cauzate de furtuni, de greutatea zăpezii, daune extinse prin ciuperci şi insecte.

Prin extinderea noilor culturi (cartofi, sfeclă de zahăr, porumb), s-a desfiinţat repede structura vechii „culturi alternative din trei în trei ani a unui teren arabil” (cereale de toamnă, cereale de primăvară, pârloagă), în marşul pentru „comasare”, desecare, înlăturarea de gropi şi mărăcinişuri. La urmă, semănătoarea şi secerătoarea, de dimensiuni uriaşe, devin măsura de bază pentru „desfiinţarea” peisajelor ţărăneşti în toate ţările Europei. În răsăritul Germaniei structura peisagistică este în mare parte victima sistemului de colhoz comunal mecanizat. Noi forme de crescătorii de mare productivitate determină schimbări în creşterea vitelor. Creşterea mixtă de animale domestice – vite de lapte, de carne sau păsări – se destramă în masă, fiind înlocuite de ferme de dimensiuni mari, unilaterale.

Odată cu introducerea de tehnici de îngrăşăminte chimic- anorganice în toate ramurile agriculturii (culturi pe teren arabil, în grădini şi în livezi), dispar procedee proprii agriculturii, verificate din vechime, de cultivarea plantelor.

Tipuri standard, limitate după măsură tehnică, număr şi greutate, determină piaţa internaţională.

Aşa cum prin industria de lactate toate produsele de prelucrare a laptelui s-au desprins de nemijlocita „sursă a producţiei primordiale" în munca ţăranului, în cultivarea cerealelor se manifestă o intensificare a monoculturilor: cultura orzului pentru fabricile de bere, grâul pentru fabricarea pâinii (fabrici mari), porumbul pentru industria de furaje pentru vite de carne, pentru industria amidonului şi a prelucrării proteinelor. Industria de ulei de in, de rapiţă, de floarea-soarelui şi de măsline conduce la noi produse grase (margarina), valorificarea paielor şi a celulozei din lemn duce la fabricarea industrială a hârtiei şi a textilelor. „Denaturarea" produselor naturale străbate toate domeniile de necesităţi umane: lână, piele, fibre de in, bumbac, mătase. O descompunere tehnică puternică a materiei prime minerale: cărbune, minereuri, cuarţ, calcar, argilă, sare, mai ales creşterea folosirii petrolului şi a gazului metan, conduc la grandiosul progres în construcţiile subterane şi de suprafaţă, în traficul internaţional, prin acesta la sistemul comerţului internaţional care cuprinde întregul Pământ. Şi în acest proces de transformare se proiectează pas cu pas, într-un final, cu o accelerare furtunoasă forţele tehnice: ale vidului, ale electricităţii, ale magnetismului, ale energiei nucleare.

Treptat, noţiunile de bază ale ştiinţelor naturii se răsfrâng în domeniile de viaţă umană. Analiza experimentală a substanţelor, abstractizat molecular-atomist în sistemul elementelor chimice, produce noi sinteze de substanţe „sintetice" şi „calităţi de substanţe", care se desprind din ecosistemul superior al regnurilor naturale, aşa cum maşina însăşi nu acţionează ca produs natural, ci ca produs al inteligenţei omului. Din domenii de

forţă subsensibile (electromagnetism, energie nucleară) sunt aduse pentru folosinţă, în toate sferele lumii de fenomene şi de forţe fizic-sensibile, puteri neperceptibile prin simţuri, ci sunt active nu numai în câmpul de forţe mecanic-fizice al substanţelor lumii, ci întotdeauna mai mult în forţa umană fizic-corporală, delasată de voinţa umană.

II

Dacă se ia în considerare amploarea operei literare a lui Rudolf Steiner şi tematica sa variată poate să apară deosebit de demn semnificativ faptul că în 1882, la vârsta de 21 de ani, el şi-a dedicat prima publicaţie temei: *Singura critică posibilă a noţiunilor atomiste* (operă de început, apoi: *Atomismul şi combaterea acestuia*). El a scris în 1924 în autobiografia sa [Nota 67]: „Întotdeauna nu-mi spunea mare lucru că atomii sunt consideraţi a fi prinşi într-o activitate pur mecanică sau de alt fel. Pentru mine era inacceptabil ca observarea gânditoare să plece de la atomism – cele mai mici formaţiuni ale lumii – şi să caute trecerea la organic, la spiritual. Vedeam necesitatea de a se pleca de la întreg."

Acest aspect al plecării de la întreg conduce în orice caz la o disciplină a pătrunderii procesului gândirii şi a intuiţiei, adică a procesului de observare în experimentul ştiinţific aşa cum o dezvoltase deja Goethe în studiul său Experimentul ca mijlocitor între obiect şi subiect. În 1920, Rudolf Steiner poate rosti în prezenţa unor fizicieni, chimişti, matematicieni, în ciclul de conferinţe ***Impulsurile ştiinţei spiritului pentru dezvoltarea fizicii*** (GA 321) înaltul postulat [Nota 68] pentru un sistem universal al cercetării moderne a naturii: „Salvarea va consta numai în găsirea unui anumit număr de oameni care să se

familiarizeze cu consecinţele metodologice ale unei înţelegeri adevărate a esenţei fenomenelor fizice şi ca acest număr de oameni să creeze experimente şi să amenajeze aceste experimente în aşa fel încât treptat să se pătrundă în esenţă. Efectiv, noi nu avem nevoie numai de o transformare a concepţiei noastre despre lume în noţiuni, în prezent avem nevoie noi înşine întru totul de institute de cercetări izvorâte din criteriile noastre. Noi nu vom putea orienta atât de repede cât ar fi necesar oamenii din punct de vedere antroposofic, dacă, pe de altă parte, nu putem să scoatem modurile de gândire obişnuite actuale de pe căile lor stabilite, astfel încât să putem arăta simplu oamenilor prin experiment: «este corect ceea ce vă spunem despre lucruri», aşa cum în prezent fizicianul este în stare să arate, aparent, oamenilor prin ceea ce îi realizează deja fabricile, că ceea ce el le spune este valabil. Pentru aceasta, desigur, este necesar cu adevărat să putem pătrunde mai întâi în gândirea fizică adevărată."

Ar fi cu totul greşită acceptarea presupunerii că într-un anumit sens progresul tehnicii în contemporaneitate ar putea suferi o respingere datorită antroposofiei. Dimpotrivă, tocmai prin cercetarea spiritului efectuată de Rudolf Steiner devine clar: [Nota 69] „Reprezentările mecaniciste au învăţat omenirea să gândească în contururi nete, clare. A gândi în contururi clare, omul a putut să se educe în acest sens prin aceea că el a căzut pradă unilateralităţii de a-şi face reprezentări mecaniciste despre lume. Reprezentările mecaniciste unilaterale ale lumii sunt extrem de sărace în conţinut. În fond, ele conţin ceva ce este mort. Dar ele sunt un mijloc educativ excepţional. Acest lucru poate fi observat şi în prezent. Propriu-zis a gândi în mod pătrunzător, în prezent, pot s-o facă numai acei oameni care şi-au însuşit anumite reprezentări care

ţin de ştiinţele naturii. Ceilalţi gândesc mai mult sau mai puţin estompat, neclar. Acum, revine însă acestei educaţii pe care şi-a însuşit-o omenirea printr-o gândire net conturată, să se orienteze după noua revelare a spiritului şi să conceapă, cu o astfel de claritate cu care s-a obişnuit, lumea ştiinţelor naturii. Aceasta este ceea ce pretinde conştiinţa intelectualistă modernă, fără de care omenirea nu o va scoate la capăt şi nu va putea rezolva problemele ei cele mai importante care vor apărea în prezent şi în viitorul apropiat. Gândirea clară antrenată prin reprezentările ştiinţelor naturii moderne, aplicate însă lumii spirituale care se revelează, în fond, aceasta este şi configuraţia ştiinţei spiritului orientate antroposofic, care ţine seama de cerinţele cele mai importante ale prezentului. Din această cauză ea este aptă să coboare de la anumite înălţimi spirituale până la cuprinderea necesarului cotidian al omului. Trebuie evidenţiat mereu faptul că, în acest sens, ştiinţa spiritului vrea cu adevărat să fie un nou ajutor pentru munca şi viaţa omului!”

Aceeaşi reorientare o are judecata din cadrul ştiinţei spiritului privind evoluţia necesară: din economia naturală condiţionată şi orientată cosmic spre economia industrială a epocii moderne. Aceasta creează chiar bazele pentru conştienţa umană a timpului nou, pentru o nouă conştienţă privind impulsurile sociale fin spirituale, creatoare ale forţelor voinţei umane, ale forţelor spiritului uman.

Să vedem cum s-a reîntipărit această reorientare a timpului nou în imaginea, în adevărul nutriţiei umane? Apar oare ţeluri pentru o imagine primordială în economia nutriţiei umane şi a unei culturi a nutriţiei, marcate de om şi nu de maşină? Fără îndoială, se pune de îndată şi întrebarea, dacă rezultatele cercetării ştiinţei spiritului din primele trei decenii ale secolului nostru au în sine

valabilitate şi pentru evoluţia ce continui spre sfârşitul secolului? Din această cauză, din conferinţele lui Rudolf Steiner privind problema nutriţiei prezentate aici, au fost alese acele conţinuturi în care devine clară o structurare cuprinzătoare a modurilor de nutriţie ale omului raportată la regnurile naturale: substanţe ale regnului mineral, ale regnului vegetal, ale regnului animal, ale omului însuşi în tripartiţia organizaţiei sale: nervi-simţuri, inimă-plămâni ritmic, metabolism-membre.

Găsim chiar şi pentru dezvoltarea omului individual însuşi, expuse clar, aspectele vârstei omului şi mai ales felul în care modul de nutriţie devine activ nemijlocit în fiinţa spiritual-sufletească a omului. Prin aceasta este clar pus în evidenţă aspectul de sănătate şi educativ cultural-uman în general. Da, vom recunoaşte uşor unde poate fi găsită în special acţiunea libertăţii individuale pentru nutriţia umană. Acestui fapt îi stă împotrivă tocmai acele situaţii coercitive înfiorătoare cărora le-a fost expusă timp de mulţi ani populaţia unor întregi continente prin catastrofa războiului şi prin consecinţele sale. În timpul Primului Război Mondial şi în anii grei care au urmat, Rudolf Steiner a dat infinit de multe sfaturi pentru reconstrucţia structurii omului greu afectate de foame, a copiilor, a bolnavilor, a adulţilor. Conferinţe ca, de exemplu, cele referitoare la gripă şi la paralizii infantile. [Nota 70] Sfaturi privind măsurile ce trebuie luate pentru folosirea de substanţe şi de aşa-numitele întăritoare dietetic-terapeutice, variatele seminare de instruire pentru colegiul profesorilor şcolii libere Waldorf, de asemenea şi toate conferinţele privind esenţa bolii şi a sănătăţii din acel timp conţin aspecte fundamentale pentru o antropologie potrivită prezentului pentru toate domeniile culturii popoarelor moderne.

Oare nu se suprapun cele mai mari contraste în dinamica economiei mondiale?: pe de o parte o înflorire maximă a economiei maşinal-industriale, chiar şi în domeniile producerii de alimente; sistemul navigaţiei maritime, al circulaţiei aeriene, al trenurilor rapide trecând peste toate ţările determină ca în toate continentele circulaţia mărfurilor să ajungă în centrele consumului. De acest lucru sunt legate în orice caz două condiţii revoluţionare pentru modul general de nutriţie al umanităţii. Prin comerţul mondial şi prin circulaţia mondială, întreaga bogăţie de oferte din toate continentele apare concomitent ca marfă de cumpărat. Acest aflux este stocat ca provizie în depozite uriaşe de alimente, ca rezervă independentă de anotimp. Sunt însă necesare toate tehnicile imaginabile de conservare pentru a exclude perisabilitatea prin ofilire, putrezire, fermentare etc., în cadrul variatelor schimbări climatice. Mai ales tehnica răcirii denaturează prin îngheţ (sau răcire de lungă durată), depăşind în timp cicluri de anotimpuri, prospeţimea sau calitatea naturală nemijlocită a maturităţii produselor, de exemplu, a fructelor coapte. În final, hipertrofia forţată a produselor vegetale sau animale în timpul culturii pe soluri sau în corpul matern (manipularea calităţii cărnii de viţel, de vită, de taur de prăsilă, de porc, de pasăre) împinge marfa sterilizată pe numeroasele pieţe mari: supraabundenţă a producţiei, supraabundenţa ofertei de mărfuri, conservarea până la porţionarea în planificarea meniului! Industria hotelieră şi a pensiunilor continuă industria conservării, a coacerii pâinii, a zahărului, a sării şi a condimentelor: omul se află neajutorat în faţă cu muntele de oferte economice în „ţara huzurului" (unde curge lapte şi miere) – dacă nu se atinge o stare cu adevărat mai cuprinzătoare a substanţei şi a

calităţii şi de asemenea o lărgire geografică şi o aprofundare interioară a cunoştinţelor. Cum trebuie să ia naştere individualizarea descrisă mai sus a „gospodăririi naturii", cum poate fi ea menţinută fără ca în exploatarea naturii să se deschidă toate stăvilarele spre distrugerea Creaţiunii? Rezervele vechi de milenii ale vitalităţii şi ale fertilităţii solului sunt epuizate într-un timp scurt. Eroziunea prin apă, vânt şi căldură, inundarea prin curgerea puternică a torenţilor (prin „defrişarea" totală a munţilor) ameninţă centrele fertilităţii pământului.

De partea cealaltă, unei industrii tehnicizate forţate astfel, îi stau în opoziţie populaţii de milioane de oameni având forme de cultură primitivă: „lumea a treia" a unei „planete înfometate".

Aici intervin impulsurile fundamentale ale cercetării spiritului pentru o nouă ordine a dreptului Pământului, pentru o individualizare a tuturor domeniilor producţiei agricole originare [Nota 71].

O „întoarcere la natură" ar fi un eşec. Desigur, eficienţa diviziunii muncii este recunoscută într-un anumit mod ca şi în producţia tehnică, la fel şi în domeniul viu al cultivării bunurilor alimentare; este de la sine înţeles că forţele maşinilor intervin în multe ramuri, de la semănat până la recoltare în mod diferit; tot astfel, se înţelege prelucrarea variată mai departe a produselor prin industrie, maşinile acţionează în transportul şi circulaţia mărfurilor în curenţii de aprovizionare a omenirii. Se poate justifica însă, fără alte criterii, îngrăşarea chimic-anorganică a solului şi a plantelor în vederea creşterii cantitative a producţiei dacă ţinem seama de creşterea continuă a sensibilităţii plantelor la atacul dăunătorilor?

III

În timp ce Rudolf Steiner pătrundea prin aspecte cu totul noi ale coeziunii ecologice a organismului de producţie şi de viaţă în interacţiunile extrem de bogate, până atunci cu totul necunoscute, dintre regnurile naturale şi în sistemele lor de forţe dinamic active, a devenit posibilă şi reorientarea străduinţei pentru calitatea hranei umane prin metode noi de fertilizare şi îngrijire a regnurilor, solului, plantelor şi animalelor. Rezultatele modului biodinamic de gospodărire a „mişcării Demeter", practicat din anul 1924 în regiunile lumii justifică aşteptările care au putut lua naştere de la începutul secolului al XX-lea prin cercetarea în spiritul mediului antroposofic. Lucrarea ogoarelor, zootehnia, legumicultura şi pomicultura, silvicultura şi ocrotirea peisajului şi-au găsit integrarea potrivită în „creşterea naturii" în totalitate. Da, abia din aceasta pot fi dezvoltate unităţi de măsură realiste cu totul noi pentru o fundamentare macroeconomică sănătoasă a producţiei alimentare supervizabilă regional: individualitatea agriculturii ea însăşi dă din sine bazele sănătoase, adică bazele practice armonios-stabile pentru economia totală şi pentru formarea de valori. Totodată însă, se iau în considerare diferitele feluri de necesităţi ale omului într-un mod de „egală îndreptăţire": vegetarianism, adică alimentaţia cea mai variată, cu vegetale, alimentaţia cu lactate şi alimentaţia cu carne pot fi dezvoltate în mod echilibrat din integrarea armonioasă a tuturor ramurilor în fiecare domeniu agricol. Tocmai din eficienţa corespondenţei asociative în cadrul unor domenii care pot fi supervizate regional va lua naştere o planificată economică, atât a repartiţiei culturilor, cât şi a consumului mergând până la

formarea preţurilor raţionale şi realiste care vor tinde să aibă o stabilitate sănătoasă, chiar în cazul unor fluctuaţii în esenţă justificate; acest fapt ţine de natura solului şi de alte condiţii ale agriculturii ordonate, ca şi ale consumului de alimente, care în fond prezintă propria sa stabilitate prin aspecte igienico-terapeutice.

Dacă reflectăm în special în ce contrast se răspândeşte mai nou, de exemplu, un vegetarianism ideologic unilateral, consumul de crudităţi fără lactate, iar în sens opus, în mari straturi ale populaţiei, a crescut tot mai mult consumul de carne, în acelaşi timp cu o creştere enormă a consumului de alcool, de tutun şi de droguri – atunci, într-un anumit sens, prăpastia dintre o risipă fără limite a alimentelor şi a delicateselor şi o foamete şi o lipsă abisală de produse strict necesare pentru starea de conştienţă corporal-sufletească a omului în toate zonele Pământului se cere în mod imperios o nouă imagine fundamentală a fiinţei umane. Nu plecând de la ideea abstractă a unei „lupte pentru existenţă", ci plecând de la intuirea tripartiţiei organismului social, de la tripartiţia entităţii umane întregi în corp, suflet şi spirit ca aparţinând unei fiinţe înzestrate cu raţiune şi morală, poate lua naştere o nouă imagine a omului!

Cât de mult înalţă aici antroposofia omul, nu ca produs al economiei, ci ca pe un modelator al oricărei administraţii potrivit importanţei Eului şi a conştienţei despre Eu, care dă atât gospodăririi înseşi, cât şi întregii modelări sociale în viaţa economică, în viaţa juridică şi viaţa spiritului, care pot acţiona într-o continuă întrepătrundere interioară, libertatea în viaţa spiritului, egalitatea în viaţa juridică şi fraternitatea în viaţa economică.

Distribuirea şi primirea hranei pot rezulta dintr-o aspiraţie liberă spre cunoaştere şi cercetarea ştiinţifică serioasă devine fundamentul pentru forţele cele mai intime de manifestare a iubirii şi a compasiunii cu toate creaturile terestre şi a veneraţiei faţă de acea ordine superioară cosmică a lumii din ale cărei izvoare se scurg pentru omenire viaţa spiritual-sufletesc-corporală şi continuarea existenţei.

NOTE

I. PROBLEME ALE NUTRIȚIEI ÎN LUMINA ȘTIINȚEI SPIRITULUI

(München, 8 ianuarie 1909, GA 68)

„Exprimat din punctul de vedere al ştiinţei spirituale, trebuie să privim totuşi chiar în desfăşurarea activităţii interioare, activitatea propriu-zisă a vieţii interioare."

„Vorbesc cu referire la natura umană în general; ea trebuie să fie tratată însă întru totul individual."

„Omul are posibilitatea să-şi construiască organismul în mod înţelept; el poate contribui la desfăşurarea de forţe interioare libere, independente."

Această conferinţă despre dieta individuală a libertăţii formează, în comparaţie cu cea nemijlocit premergătoare (conf. a 9-a, volumul I) un frumos exemplu pentru cât de variat şi de suveran modelează Rudolf Steiner rezultatele de tip nou ale cercetării spiritului. Din această cauză ar fi trebuit să se afle la începutul volumului al II-lea.

1. Ludwig Feuerbach (1803-1872), filosof, unul dintre fondatorii concepţiei materialiste despre lume. Vezi conferinţa lui R. Steiner, din 17 decembrie 1908, vol. I, prima conferinţă.

2. În cursul despre agricultură, ***Baze spiritual-ştiinţifice pentru prosperitatea agriculturii***, Rudolf Steiner (1924) a comunicat o ştiinţă privind nutriţia animalelor şi furajarea acestora (vezi conferinţele a 2-a, a 7-a şi a 8-a, precum şi adăugirile la aceasta, GA 327).

3. Privitor la structura fiinţei umane, vezi lucrarea fundamentală a lui Rudolf Steiner ***Teosofia****. Introducere în*

cunoaşterea lumii suprasensibile şi în determinarea omului (GA 9).

4. Vezi nota 2: Cursul de agricultură, sfârşitul conferinţei a 7-a despre plantă şi animal.

5. Vezi vol. II, conferinţa a 7-a: Acţiunea alcoolului asupra omului.

6. Goethe: *Luare în consideraţie*: „Un lucru nu se potriveşte tuturor!/ Vezi cum îl face fiecare,/ Vezi pe fiecare unde rămâne el/ Şi aşteaptă, ca el să nu cadă!"

II. DEZVOLTAREA FORMELOR DE NUTRIȚIE

(Berlin, 4 noiembrie 1905, GA 93a)

Pentru următoarele însemnări ale conţinutului conferinţei au o valoare crescută acele limitări, care trebuie să preocupe în general pe cel ce interpretează, împotriva reproducerilor, prin indicaţia: „După o copie nerevăzută de conferenţiar... Cine citeşte scrierile pentru uz intern poate să le ia în cel mai deplin înţeles al cuvântului drept ceea ce are de spus antroposofia. Numai că trebuie să ţină seama de faptul că în scrierile tipărite şi nerevizuite de mine există erori." (***Cursul vieţii mele***, cap. 35, GA 28.) În cuprinsul volumului GA 93a: ***Elemente de bază ale esoterismului***, din care a fost extrasă conferinţa este inclusă cu titlul de „Notiţe la un curs esoteric din 31 de conferinţe". Cea aleasă aici este penultima conferinţă din acest curs. Totuşi, ea trebuie preluată aici în succesiunea contextului volumelor I şi II, întrucât conţinutul ei are cea mai mare importanţă pentru cunoaşterea antroposofică a nutriţiei pământeşti şi cosmice a oamenilor precis determinată.

În legătură cu folosirea noţiunii de „rasă" de către Rudolf Steiner, vezi Hans-Jürgen Bader şi Lorenzo Ravagli,

Idealurile rasiste sunt opusul umanităţii. Antroposofie şi ideea de rasism, Stuttgart, 2002.

7. Conferinţa, 3 noiembrie 1905, în: ***Elemente de bază ale esoterismului*** (GA 93a).

8. Acesta este textul post-scriptumului după Mathilde Scholl. Mărie Steiner von Sievers a notat dimpotrivă în acest loc, că vechii vindecători „trezesc în sine remedii psihice, anume pentru boli psihice".

9. Prin cercetarea făcută de ştiinţa spiritului, conştienţa clarvăzătoare poate pătrunde în tainele evoluţiei preistorice a Pământului şi a omenirii. În antroposofie, această aptitudine spirituală a iniţiaţilor este desemnată drept „Citirea din Cronica Akasha". Vezi Rudolf Steiner: ***Din Cronica Akasha*** (GA 11) şi ***Ştiinţa ocultă*** (GA 13). Cea e a treia rasă-rădăcină a evoluţiei omenirii este desemnată drept „perioada lemuriană". „Acest continent (lemurian) se afla în Sudul Asiei, se întindea aproximativ din Ceylon până în Madagascar. Şi actuala Asie de Sud şi părţi ale Africii aparţineau de acest continent" (Cap. „Rasa lemuriană", GA 11). Rasei lemuriene i-a urmat cea de a patra rasă-rădăcină, atlanteană, iar aceasta a fost urmată de cea de a cincea rasă-rădăcină postatlanteană. Epoca noastră reprezintă cea de a cincea sub-rasă, adică epoca culturală a celei de a cincea rase-rădăcină.

10. Vezi: ***Din Cronica Akasha*** (GA 11), cap.: „Retragerea Lunii".

11. Vezi tot în GA 11, capitolul: „Începutul Pământului actual. Retragerea Soarelui".

12. Vezi tot în GA 11: „Strămoşii noştri atlanţi".

13. Pentru a cincea rasă umană = rasă-rădăcină, vezi tot în GA 11: „Evoluţia postatlanteană a Pământului şi a omenirii".

14. Vezi în postfaţa volumului: Dionysos cel vechi, Dyonisos cel nou.

15. Cea de a patra subrasă postatlanteană este cea greco-romană, cea de a treia este cea egipteano-chaldeano-babiloniană, cea de a doua rasă protopersană, prima cea protohindusă.

16. Cele trei entităţi fiinţiale spirituale superioare ale omului: Atma, Buddhi, Manas. Vezi ***Teosofia****. Introducere în cunoaşterea lumii suprasensibile şi în determinarea omului* (GA 9).

17. În sensul de alchimie spiritual-vie, sintetică a viitorului, nu al chimiei materiale anorganice-analitice actuale.

18. Vezi Rudolf Steiner: ***Antropologia ştiinţei spiritului*** (GA 107), Conferinţa: „Esenţa şi importanţa celor zece legi (Decalogul)".

19. „Saturn": este rasa-rădăcină aşa-numită polară, prima rasă-rădăcină din evoluţia Pământului. Cea de a doua este numită rasa-rădăcină hiperboreeană, vezi: ***Din Cronica Akasha*** (GA 11), cap.: „Epoca hiperboreană şi cea polară".

20. Vezi, tot în GA 11, capitolul: „Strămoşii noştri atlanteeni".

21. Popoarele slave, adică cele care aparţin de-a şasea sub-rasă nord-atlanteană a rasei-rădăcină.

22. Ferdinand Lasalle (1825-1864), publicist german şi lider al muncitorilor. Karl Marx (1818-1883).

23. Ernst Haeckel (1834-1919) fundamentează originea omului din strămoşi asemănători maimuţelor. Vezi Rudolf Steiner: „Haeckel. Enigmele lumii şi teosofia", în ***Enigmele lumii şi antroposofia*** (GA 54).

24. Principele P. A. Kropotkin (1842-1921), M.A. Bakunin (1814-1876), A.I. Herzen (1812-1870): revoluționari ruși.

III. NUTRIȚIA ŞI DEZVOLTAREA OCULTĂ

(Haga, 20 martie 1913, GA 145)

„Vor fi discutate în ordine modificările pe care aceste învelişuri umane le suferă sub influenţa esoterismului sau prin practicarea serioasă a antroposofiei."

„În antroposofie nu este important numai ca adevărurile să fie comunicate prin cărţi şi prin expuneri orale, ci problema este *cum* sunt ele comunicate şi cum sunt scrise."

IV. VIEȚUIREA INTERIOARĂ A ALIMENTELOR ŞI DELICATESELOR

(Haga, 21 martie 1913, GA 145)

„Acesta este un lucru pe care, într-un anumit sens, sufletul care se dezvoltă antroposofie sau esoteric îl poate vieţui în sine, şi anume faptul că odată cu hrănirea cu plante preia în sine nu ce este greu terestru, ci ceva propriu Soarelui, adică corpului central al întregului sistem planetar."

„Nutriţia cu plante este de aşa natură încât animă în organism acele forţe care aduc omul la un fel de legătură cosmică cu întregul sistem planetar."

„Aşadar, este interesant de văzut în orice privinţă, cum aceste lucruri sunt corelate cu taine cosmice şi cum prin cunoaşterea acestor taine cosmice se poate urmări efectul propriu-zis al materiilor nutritive în organismul uman."

„Omul este prin creierul său un apartenent al întregului cer înstelat, prin inima sa cu tot ce ţine de aceasta, un apartenent al Soarelui, prin sistemul său digestiv şi tot ce ţine de acesta, într-un alt sens, o fiinţă pământeană."

25. Vezi Rudolf Steiner: ***Acţionarea entităţilor spirituale în om*** (GA 102); ***Ştiinţa ocultă*** (GA 13); ***Ştiinţa spiritului şi medicina*** (GA 312); Lothar Vogel: *Omul tripartit*, cap.: „Organismul ritmic. Circulaţie. Circulaţia eterică."

26. ***Conducerea spirituală a omului şi a omenirii*** (GA 15).

27. Vezi Rudolf Steiner: ***Omul în lumina ocultismului, teosofiei şi filosofiei*** (GA 137), Conferinţa a 7-a.

28. Legat de această conferinţă, vezi conferinţele din 22-29 martie 1913, acelaşi ciclu ***Ce importanţă are dezvoltarea ocultă a omului pentru învelişurile sale – corp fizic, corp eteric, corp astral – şi Sinea sa***, (GA 145).

V. NUTRIŢIE, VINDECARE ŞI DEZVOLTARE SPIRITUALĂ

(Dornach, 9 noiembrie 1923, GA 230)

Conferinţele ***Omul ca o consonanţă a Cuvântului lumii creator, formator şi modelator*** (GA 230), apărute sub titlul *Contemplări esoterice*, conţin în prima parte: Relaţia situaţiei lumii, a situaţiei Pământului şi a lumii animale cu omul; în partea a doua: Legătura interioară între aspectul lumii şi esenţa lumii; în partea a treia: Lumea plantelor şi spiritele elementare ale naturii; în partea a patra: Tainele organizaţiei umane. Acesteia îi aparţin conţinuturile următoarelor două conferinţe din 9 şi

10 noiembrie 1923. Conferința de la 11 noiembrie 1923 (Originile moral-spiritualului în omenire, în rațiunea umană și în iubire) constituie apogeul acestui ciclu și anunță, prin ciclul care i-a urmat ***Formele Misteriilor*** (13 noiembrie – 13 decembrie 1923, GA 232) evenimentele Congresului de Crăciun (Înființarea Societății Antroposofice Generale și constituirea Școlii Superioare Libere de la Goetheanum la Dornach).

29. Vezi conferința din același ciclu (GA 230) de la 11 noiembrie 1923.

30. Vezi ***Cunoașterea inițiatică*** (GA 227), conferința a 5-a.

31. Vezi: ***Viețuirea cursului anului în patru imaginațiuni cosmice*** (GA 229), conferința 1, 13 octombrie 1923.

32. Vezi: ***Știința spiritului și medicina*** (GA 312). ***Impulsurile științei spiritului pentru dezvoltarea fizicii*** (GA 321). Căldura la granița materialității pozitive și negative. Conferințele 6-8 și 10.

33. Vezi conferința din 10 noiembrie 1923 (GA 230).

34. Vezi: *Eterizarea sângelui*. Conferința din 1 octombrie 1911, în ***Creștinismul esoteric și conducerea spirituală a omenirii*** (GA 130).

35. Aici Rudolf Steiner expune ceea ce a dezvoltat pentru prima oară în mod detaliat la Penmaenmawr/Wales despre procesele nutriției cosmice în concepția științei spiritului. Vezi: ***Cunoașterea inițiatică*** (GA 227), conferința a 5-a.

36. Această propoziție constituie coloana vertebrală pentru conținutul celui de al doilea volum al nostru care tratează nutriția pământeano-cosmică.

37. Vezi volumul I, conferința a 3-a din 16 septembrie 1922.

38. Vezi conferința următoare.

39. Ierarhiile spirituale superioare sunt „entitățile spirituale superioare" aflate deasupra omului. Învățătura despre ierarhii a marelui inițiat Dionysie Aeropagitul din școala lui Pavel a fost refundamentată prin știința spiritului a lui Rudolf Steiner, antroposofia. Numele creștine ale primei ierarhii: Serafimi, Heruvimi, Tronuri sunt numite ca fiind „Spirite-forțe": Spirite ale iubirii, ale armoniei, ale voinței; cele ale ierarhiei a doua: Kyriotetes, Dynamis, Exusiai ca fiind „Spirite ale luminii": Spirite ale înțelepciunii, ale mișcării, ale formei, iar cele ale ierarhiei a 3-a ca fiind „Spirite ale sufletului": Arhai (începătorii) sau Spirite ale timpului, Spirite ale Personalității – ca Spirite ale focului sau Spirite ale poporului – ca Spirite ale amurgului. Fii ai vieții. Vezi și: ***Ierarhiile spirituale și reflectarea lor în lumea fizică*** (GA 110); ***Entitățile spirituale în corpurile cerești și în regnurile naturii*** (GA 136) ; ***Știința ocultă*** (GA 13).

40. Trimitere la ***Istoria lumii în lumina antroposofiei și baza cunoașterii spiritului uman*** (GA 233). Conferința a 7-a: „Prin examenul numai al corpului fizic, este imposibil să găsești chiar și cel mai mic remediu."

41. Vezi ***Dezvoltarea sănătoasă a ființei umane*** (23 decembrie 1921-7 ianuarie 1922; GA 303).

42. Vezi ***O fiziologie ocultă*** (GA 128).

43. ***Aspecte fundamentale pentru o lărgire a terapiei*** (GA 27), cap. VI: „Sânge și nerv"; cap. VII: „Esența efectului curativ".

VI. SPIRITUALIZAREA SUBSTANȚEI

(Dornach, 10 noiembrie 1923, GA 230)

„Aici este mineralul, acest mineral intră în om. În om, el este transformat în fluid şi aşa mai depărate până la eterul caloric; aici el este eter caloric. Acest eter caloric are cea mai mare înclinaţie de a prelua în sine ceea ce iradiază ca forţe venind din Cosmos şi care-l pătrund. Aşadar, el preia forţele Universului. Şi aceste forţe ale Universului se formează acum ca fiind forţe spirituale care spiritualizează aici materia terestră devenită eter caloric..."

„Poţi privi în natura umană abia atunci când ştii că tot ce este preluat din afară, trebuie să fie preluat în mod radical. Pentru aceasta luaţi o substanţă exterioară şi dacă vreţi să-i testaţi valoarea pentru viaţa umană, mai întâi nu veţi putea face acest lucru cu chimia obişnuită, pentru că trebuie să ştiţi câtă forţă trebuie să folosească organismul uman pentru a aduce o substanţă minerală exterioară până la volatilitatea eterului caloric. Dacă ea nu poate realiza acest lucru, atunci această substanţă minerală exterioară se depune în el, devine substanţă pământească grea, înainte de a fi trecut în căldură."

„Orice astfel de depunere în om înseamnă că omul nu găseşte în sine legătura cu spiritualul din Cosmos pentru substanţa prezentă în el."

44. Vezi ***Aspecte fundamentale pentru o lărgire a terapiei*** (GA 27), capitolul VIII: „Activităţi din organismul uman. Diabetes mellitus".

45. ***Ştiinţa ocultă*** (GA 13), capitolul: „Evoluţia lumii şi omul".

46. Vezi p. 83.

47. „Kamaloka" – Locul poftelor. Vezi: ***Teosofia****. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi în*

determinarea omului (GA 9), capitolul: Cele trei lumi. II. Sufletul în lumea sufletelor după moarte. Cele şapte trepte ale purificării sufletului.

Când Rudolf Steiner prezintă procesele nutriţiei umane între 7 şi 16 iunie 1924 la Koberwitz lângă Breslau în faţa unor gazde antroposofice în cursul celor opt conferinţe şi a patru ore de discuţii explicative ale ***Cursului despre agricultură***, în conferinţa a 4-a (Forţe şi substanţe care pătrund în spiritual: problema îngrăşării solului), această temă apare mai întâi într-o formă cât se poate de concentrată în următoarele faze:

„Vedeţi dumneavoastră: se crede anume că lucrul cel mai important în nutriţie – să nu-mi luaţi în nume de rău că spun lucrurile atât de degajat – este ceea ce mâncăm zilnic. Dar cea mai mare parte din ceea ce mâncăm zilnic, nu există pentru a fi preluat ca substanţă în corp şi pentru a fi depus în corp. Ci, cea mai mare parte există pentru ca ea să cedeze corpului forţele pe care le conţine, de a aduce corpul în stare de activitate. Şi cea mai mare parte din ceea ce se ia astfel în sine este de fapt eliminat din nou, aşa încât trebuie să spunem că nu este vorba de o aranjare în metabolism potrivit greutăţii, ci mai ales în principal este vorba de aceea dacă odată cu alimentele putem prelua în noi în mod just vitalitatea forţelor. Căci avem nevoie de această vitalitate, de exemplu, când umblăm sau când lucrăm, mai ales atunci când lucrăm cu braţele. Dimpotrivă, ceea ce este necesar corpului pentru a depune substanţele în sine, pentru a se îmbogăţi, să spunem aşa, cu substanţe, acele substanţe pe care apoi le respingem din nou, când la fiecare 7-8 ani ne înnoim substanţa corpului, acestea sunt preluate în cea mai mare parte prin organele de simţ, prin piele, prin respiraţie, astfel încât ceea ce corpul preia de fapt substanţial în sine, ceea ce el trebuie să depună, el îl

preia încontinuu într-o dozare extrem de fină, densificând-o abia în organism. El le preia din aer, apoi le durifică, le densifică atât de mult încât trebuie să le tăiem ca unghii, păr etc. Este cu totul eronat să se stabilească formule: hrana preluată, trecerea prin corp, unghii, descuamarea unghiilor şi a pielii şi alte aspecte asemănătoare, ci trebuie formulat: respiraţie, preluare extrem de fină prin organele de simţ, chiar şi prin ochi, trecerea prin organism, excreţie. În timp ce în fapt ceea ce noi preluăm prin stomac este important prin aceea că posedă activitate ca un combustibil care introduce în corp forţele pentru voinţa care acţionează în corp. Ajungi de-a dreptul la disperare atunci când de aceste lucruri care sunt adevărul vezi apropiindu-se părerile ştiinţei actuale care împarte greşit această înşirare a etapelor, ajungând la inversarea lor. Ajungi la disperare pentru că îţi spui că este atât de greu să ajungi la o înţelegere cu această ştiinţă actuală în problemele cele mai importante. Şi la o astfel de înţelegere trebuie să se ajungă; căci ştiinţa actuală ar conduce absolut într-o fundătură, tocmai privind viaţa practică. Şi ea nu poate pur şi simplu înţelege pe căile ei unele lucruri spre care este împinsă cu nasul. Eu nu mă refer deloc la experimentări. Ceea ce spune ştiinţa în această privinţă este de regulă adevărat. Experimentele pot fi foarte bine folosite; ceea ce se teoretizează apoi, este grav. Din păcate de la aceasta pleacă indicaţiile practice pentru diferitele domenii ale vieţii. Când priveşti la toate aceste aspecte, vezi dificultatea înţelegerii. Dar, pe de altă parte, această înţelegere trebuie să ajungă la toate domeniile cele mai practice ale vieţii la care aparţine agricultura. Vedeţi dumneavoastră: dacă vrei să tratezi în mod just lucrurile trebuie să ai deja înţelegeri în cele mai diferite domenii ale

vieţii agricole privind modul de acţiune a substanţialului, a forţelor şi, de asemenea, a spiritualului."

Aşa cum Rudolf Steiner la 20 iunie 1924 a prezentat, la Dornach, un raport în faţa colaboratorilor şi membrilor privitor la ***Cursul despre agricultură*** şi la scopurile unei înnoiri a agriculturii, acest aspect este prezentat încă o dată cu o forţă de înţelegere inconfundabilă (în noua ediţie, Dornach, 1979, a ***Cursului despre agricultură*** [GA 327], drept Cuvânt introductiv):

„Ceea ce este necesar pentru o îngrijire pe mai departe a naturii, a intrat cu totul în necunoaştere în cursul perioadei materialiste. Lucrurile cele mai importante nu se ştiu. Şi lucrurile se manipulează în continuare, desigur dintr-un instinct foarte bun, dar acesta dispare treptat. Tradiţia dispare. Oamenii vor îngrăşa ogoarele cu ştiinţă. Cartofii, cerealele devin tot mai rele.

Acest fapt îl ştiu şi oamenii, că lucrurile se înrăutăţesc şi îl constată statistic. În prezent există mai întâi numai împotrivirea la măsurile practice care emană de la ceea ce poate fi obţinut în concepţie spirituală.

Este de o importanţă extraordinară faptul de a se privi odată corect aceste lucruri, de a le vedea corect. Am spus de mai multe ori şi aici că dacă cineva are un ac magnetic care se opreşte pe o anumită direcţie, un vârf spre polul magnetic nord, celălalt vârf spre polul magnetic sud, atunci s-ar considera că este copilăros dacă el ar spune că în interiorul acului magnetic se află motivele pentru care un vârf arată mereu nordul, iar celălalt vârf arată mereu sudul. Se spune: aici este Pământul, aici este acul magnetic. De ce arată acul mereu cu un vârf spre nord, cu celălalt vârf spre sud? Pentru că aici există un pol nord magnetic şi aici un pol sud magnetic; acesta dispune orientarea acului magnetic într-o parte şi în cealaltă parte.

Este luat în ajutor tot Pământul pentru a explica orientarea acului magnetic. Se iese din acul magnetic. Ar fi considerat copilăros cel care ar susține că pentru aceasta cauza se află în acul magnetic.

La fel de copilăros este însă să crezi că de ceea ce știința actuală constată în apropierea nemijlocită a plantelor sau în ambianța imediată, ar depinde tot ce privești. În creșterea plantelor este implicat întregul cer împreună cu stelele sale! Acest lucru trebuie știut. Acest lucru ar trebui cu adevărat să intre odată în capete. Trebuie să-ți poți spune că este tot atât de copilăros să lucrezi în prezent în domeniul botanicii, cum ar fi de copilăros să se vorbească despre acul magnetic așa cum am făcut eu azi.

Și anumite lucruri poate să-și însușească orice om instruit, dacă are un simț pentru cele mai simple condiții ale vieții antroposofice.

Ceea ce am arătat anul trecut pentru prima dată la Penmaenmawr, este deosebit de important. Oamenii nu știu în prezent nici măcar cum se hrănește un om sau un animal, fără să mai vorbim de o plantă. Lumea crede că hrănirea constă în aceea că omul mănâncă substanțele din mediul său înconjurător. El le introduce în gură; apoi ele ajung în stomac. Aici o parte se depune, altă parte merge mai departe. Apoi este folosită partea care s-a depus. Apoi și aceasta merge mai departe. Apoi aceasta este din nou înlocuită. În prezent nutriția este imaginată într-un mod cu totul exterior. Dar lucrurile nu se prezintă astfel – că odată cu alimentele pe care omul le preia prin stomacul său se construiesc oase, mușchi, celelalte mase tisulare – aceasta este literalmente valabil numai pentru ceea ce privește capul uman. Iar tot ceea ce se extinde în om prin organele digestive, prin prelucrare mai departe, alcătuiește numai

materialul substanţial necesar pentru capul său şi pentru tot ce se depune în sistemul său nervi-simţuri şi în ceea ce ţine de acesta, în timp ce, de exemplu, pentru membre sau pentru organele metabolismului înseşi substanţele de care avem nevoie, să spunem, pentru modelarea oaselor tubulare pentru picioare şi pentru braţe sau pentru modelarea intestinului pentru metabolism, pentru digestie nu sunt deloc alcătuite din hrana preluată prin gură şi stomac, ci ele sunt preluate prin respiraţie şi chiar prin organele de simţ din mediul înconjurător. În om are loc încontinuu un astfel de proces prin care ceea ce a fost preluat de stomac, curge în sus şi este folosit în cap, însă ceea ce este preluat în cap, respectiv în sistemul nervi-simţuri din aer şi în general din mediu, curge la rândul său în jos şi din aceasta devin organele sistemului digestiv sau membrele.

Dacă vreţi aşadar să ştiţi din ce substanţă este făcut degetul mare de la picior, nu trebuie să vă uitaţi la alimente. Dacă vă întrebaţi în legătură cu creierul: de unde vine substanţa? Atunci trebuie să vă uitaţi la hrană. Dacă însă vreţi să aflaţi substanţa degetului dumneavoastră mare de la picior, în măsura în care nu este substanţă senzorială, aşadar prevăzută cu dădură etc., în aceeaşi măsură el este hrănit tot prin stomac –, dar ceea ce are el este în afară de aceasta ca substanţă de schelet, este prelată prin respiraţie, prin organele de simţ, o parte chiar prin ochi. Şi toate acestea, aşa cum am amintit aici de mai multe ori, intră în organe într-un ciclu de şapte ani, astfel încât omul este substanţial construit, în privinţa sistemului său metabolism-membre, din substanţă cosmică. Numai în sistemul nervi-simţuri este construit din substanţă telurică, pământească. Acum, vedeţi dumneavoastră, aceasta este o problemă de o semnificaţie fundamentală,

încât viaţa fizică a omului şi animalului mai cu seamă nu poate fi judecată când se ştie acest lucru. Şi nimic, nici măcar mijloacele şi căile pentru a şti aşa ceva, nimic nu este dat în ştiinţa actuală. Nu se poate şti deloc cu ştiinţa actuală. Nu se poate şti deloc pentru că atunci când ştiinţa actuală lucrează cu mijloacele ei, nici nu poate ajunge la aşa ceva. Este imposibil, este lipsit de perspective.

Acestea sunt lucrurile la care trebuie reflectat în întregime. Din această cauză avem în prezent această separare dintre teorie şi practică. Practica actuală este lipsită de spirit, ea este pur şi simplu o rutină.

Dar ceea ce vine din spirit încetează să fie nepractic, tocmai dacă vine efectiv din spirit. Atunci devine în sensul cel mai profund practic."

Conţinutul întregului ***Curs despre agricultură*** slujeşte în definitiv acestei înţelegeri şi confirmarea îndrumărilor lui practice prin rezultatele obţinute timp de 50 de ani de practicare a mişcării agricole bio-dinamice sunt pietrele de temelie ale acestei înţelegeri din practica vieţii în toate părţile Pământului.

Aici pot să fie date încă o dată referirile la aceste aspecte din ciclul ***Cunoaşterea iniţiatică*** (Penmaenmawr, 19-31 august 1923, GA 227), în măsura în care ele privesc nemijlocit aspectul „cosmic-terestru" al nutriţiei omului şi tema centrală a unei agriculturi viitoare. Deja în volumul 1, prin notele 33, 34, 35 am făcut trimitere la momentele elaborării acestor cunoştinţe fundamentale de un tip nou în anul 1923.

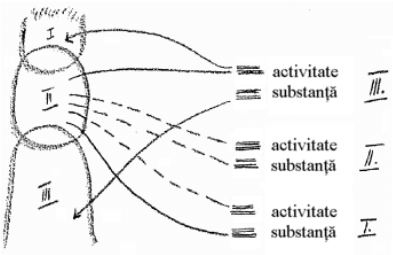
Următorul text este extras din conferinţa de la 23 august 1923 (*Relaţiile omului cu cele trei lumi*) (GA 227):

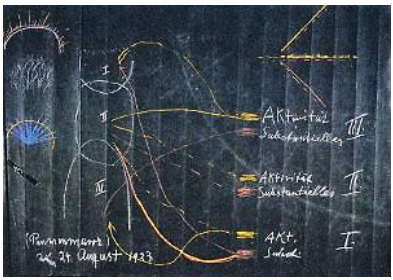
„Dacă acum, trecem de la caracteristica tripartiţiei omului şi a tripartiţiei lumii la relaţiile dintre cele două, atunci este bine să deosebim în fiecare din cele trei lumi

aspectul substanţial şi activitatea. Eu voi face deosebirea, aşadar, privitor la lumea spirituală, ca şi la lumea sufletească şi cea substanţială, fizic-sensibilă, între substanţial şi activitate. În realitate, substanţa şi activitatea sunt una; dar în funcţie de lume ele produc efecte în mod diferit. Vă puteţi clarifica aceasta cu ajutorul substanţialităţii propriei dumneavoastră fiinţe umane.

Aveţi în braţul dumneavoastră substanţa dumneavoastră. Dacă ceva nu este în ordine în această substanţă, dumneavoastră veţi simţi o anumită durere în braţul dumneavoastră. În acest caz se arată, se dezvăluie spre interior, ceea ce nu este în ordine în substanţă. Dacă activitatea braţului nu este în ordine, atunci poate daţi unui semen o lovitură. Acest lucru provoacă o durere celuilalt. Aici activitatea nu este în ordine. Cu toate acestea, acea substanţă şi activitatea sunt în braţul dumneavoastră una; dar ele se exteriorizează în afară în mod diferit.

Aşa trebuie să deosebim în fiecare din cele trei lumi un substanţial şi o activitate. Vreau să deosebesc acest lucru în aşa fel (în desen), încât substanţialul să fie marcat pretutindeni ca fiind roşul, activitatea pretutindeni ca fiind galbenul. Astfel încât avem în lumea spirituală activitate (galben), substanţă (roşu), în lumea sufletească activitate (galben), substanţă (roşu).

Acum, dacă contemplăm capul, acest cap uman este, potrivit substanţei sale, în întregime alcătuit din lumea fizică. Substanţa capului este mai întâi alcătuită, în perioada formării embrionare, din substanţa care provine de la părinţi; şi desăvârşirea ulterioară a capului are loc prin aceea că la baza întregului cap uman şi a sistemului nervi-simţuri se află substanţa acestei lumi material-pământene. Capul este alcătuit din substanţa lumii fizic-sensibile. Dimpotrivă, întreaga activitate care plăsmuieşte plastic aceste forme ale capului uman, tot ceea ce dă formă capului uman plecând de la substanţă prin activitate, derivă în totalitate din lumea spirituală. Astfel încât capul, în ceea ce priveşte activitatea, este în întregime format din lumea spirituală. Din această cauză, capul trebuie să fie deschis în partea de sus – sub raport spiritual – pentru ca activitatea spirituală să poată intra în el. Astfel încât dumneavoastră să vă puteţi spune, în toate clipele vieţii dumneavoastră: în capul meu am ceva care ca substanţă, ca materie, este preluat în întregime din Pământ, dar este format plastic în aşa fel încât niciodată forţele terestre nu pot alcătui acest cap. Formele acestui cap uman sunt alcătuite întru totul din lumea spirituală, sunt, să spunem aşa, creaţia cerului. Pentru cel ce vede spiritual el poate să contemple foarte profund acest cap în legătură cu lumea spirituală.

Când observă spiritual, omul îşi orientează privirea spre o plantă oarecare. El îşi spune: planta are o anumită formă. Ea şi-a luat substanţa din Pământ. Dar forma este din lumea eterică, aşadar încă din lumea spaţiului.

Dacă omul contemplă un animal, el îşi spune: acest animal are substanţa capului său în întregime din lumea spaţiului. Dar în activitatea sa a fost prins deja ceva spiritual. Spiritualitatea supremă, care poate fi numită de

fapt cerească, intervine însă abia în structurarea capului uman. Acest cap uman nu ar putea lua naştere niciodată prin nişte forţe terestre, deşi substanţa sa este preluată din materiile Pământului. Astfel, în capul uman, care el însuşi este un fel de mic Cosmos, lumea spirituală construieşte o formaţiune din materii ale Pământului.

Exact opusul este cazul la sisteme metabolism-membre al omului, la acel om care are aşadar organele pentru mişcarea exterioară, picioare, braţe, ce se continuă spre interior, la organele digestive.

Eu las la mijloc deoparte organizaţia ritmică, organizaţia respiraţiei şi a circulaţiei sangvine şi iau acum ceea ce este alcătuit din tot ceea ce digeră, hrăneşte şi ceea ce rezultă din digestie, din hrănire, aşadar din arderea interioară a omului, ca mişcări ale acestuia.

Aceasta, referitor la substanţa sa nu este nicicum construit din Pământ. Oricât de neverosimil v-ar suna aceasta la început, aveţi tocmai în sistemul metabolism-membre al dumneavoastră ceva care, în ceea ce priveşte substanţa sa, nu este deloc construit plecând de la Pământ, ci este alcătuit în întregime din substanţa celei de a treia lumi, substanţa spirituală din lumea spirituală. Veţi spune: dar eu totuşi văd picioarele, ele sunt fizic-sensibil vizibile. Dacă ar fi alcătuite din substanţă spirituală, ele nu ar fi totuşi fizic-sensibil vizibile. Este o obiecţie întru totul justificată, dar aici trebuie luate în consideraţie următoarele.

Adevăratele dumneavoastră picioare sunt, de fapt, în întregime spirituale. Braţele dumneavoastră şi ele sunt în întregime spirituale şi materia este trimisă în ele din cap. Capul este acel organ care umple cu materie braţele spirituale şi mâinile spirituale, picioarele spirituale şi labele picioarelor spirituale. Materia pătrunde în

spiritualul membrelor şi al organelor digestive. Astfel încât ceea ce provine în întregime din lumea spirituală este infiltrat, saturat cu substanţă fizică, dar plecând de la cap. Din această cauză, lucrurile stau aşa că mai întâi se poate foarte greu înţelege prin ştiinţa fizică faptul că omul este alcătuit din organe ale capului, ale toracelui şi ale membrelor, ale digestiei. Oamenii îşi reprezintă aici: capul este sus şi de fapt omul are capul numai aici, acolo unde cel decapitat nu-l mai are. Dar nu acesta este cazul, ci capul omului, substanţial este prezent pretutindeni. Şi în degetul mare al piciorului este prezent capul, pentru că el, capul, trimite substanţa în acesta. Dar originar, primar, numai substanţa capului este terestră. Capul remite apoi materialitatea terestră celorlalte substanţe; în timp ce substanţa proprie a organelor din sistemul metabolism-membre este preluată din lumea spirituală.

Dacă printr-o autosugestie negativă puternică ajungi să sugerezi lipsa capului unui om aşa încât nu numai în gând, ci printr-o sugestie negativă puternică să faci să apară omul lipsit de cap, atunci dispare şi restul organizaţiei şi odată cu capul a plecat şi ceea ce este întregul om ca fiinţă vizibilă în mod sensibil. Atunci trebuie privit restul spiritual-sufletesc, dacă mai ales trebuie să fie prezent, pentru că noi în realitate umblăm, determinaţi din lumile superioare, cu picioare ale spiritului, cu braţe ale spiritului şi numai capul le saturează, le umple întrucâtva cu materii fizice.

Dimpotrivă, forţele, activitatea pentru tot ce constituie sistemul metabolism-membre al omului sunt luate din lumea fizică. Astfel încât, atunci când puneţi un picior înainte sau când ridicaţi braţul conform cu ordinea mecanică, această ordine mecanică, ba şi procesele chimice care au loc în braţe şi în picioare atunci când le mişcăm,

sau procesele chimice care au loc în organele digestive, toate acestea aparţin de activitatea terestră. Aşadar, în membrele dumneavoastră purtaţi substanţă invizibilă, dar altfel de forţe care sunt preluate de la existenţa pământeană.

Deci, ca oameni, suntem construiţi în ceea ce priveşte capul nostru, plecând de la Pământ, dar prin capul nostru noi suntem străbătuţi de forţe ale cerului. Membrele noastre sunt construite întru totul dintr-o substanţă care a coborât din cer. Dar forţele care sunt active în substanţa cerească în timpul vieţii noastre pământeşti de la naştere până la moarte sunt forţe ale Pământului, gravitaţia, forţe fizice şi forţele chimice ale Pământului.

Vedeţi, aşadar, opoziţia este cazul la cap şi la membre. Capul este constituit din materie pământească şi este alcătuit conform cu formele sale plastice din activitatea cerului. Membrele omului şi împreună cu organizaţia sa digestivă sunt întru totul formate din substanţă cerească. Ele nu ar fi văzute dacă nu ar fi saturate de către cap cu substanţă pământească. Dar în timp ce omul umblă, în timp ce omul apucă, în timp ce omul digeră, substanţa cerească se foloseşte de forţele pământeşti, pentru a conduce această viaţă pe Pământ de la naştere până la moarte.

În acest mod complicat se află omul în relaţie, în raport cu cele trei lumi. Aşadar, lumea spirituală participă, prin activitatea ei, la capul omului, iar prin substanţa ei participă la cel de al treilea sistem al organizaţiei omului, la sistemul metabolism-membre. Lumea cea mai de jos, lumea cea mai sensibilă are, prin activitatea ei, o participare la metabolism şi la mişcările membrelor. Prin substanţa ei participă la cap; dimpotrivă, substanţialul celui de al treilea sistem uman este în întregime spiritual.

În sistemul median, care cuprinde respiraţia şi circulaţia sangvină, se întrepătrund alandala activitatea spirituală, substanţialitatea materială. Dar activitatea spirituală, care curge prin mişcările noastre respiratorii, prin mişcările inimii noastre, aceasta este din nou însoţită de substanţialitate. Şi de asemenea, substanţialitatea fiinţei terestre, în măsura în care pătrunde prin oxigen în respiraţie, este însoţită de ceva activitate terestră. Vedeţi, aşadar, în omul median, în cel de-al doilea sistem al omului, totul confluează. Aici se revar¬să substanţialitatea şi activitatea cerească, aici se revarsă activitatea şi substanţialitatea pământeană. Prin aceasta, omul devine sensibil să preîntâmpine şi să preia aici activitatea şi substanţialitatea lumii mediane.

Aşadar, în omul median multe lucruri ajung să se amestece Din această cauză trebuie să avem în omul median acest sistem ritmic admirabil de complet, ritmul cardiac, ritmul pulmonar din respiraţie, pentru ca tot ceea ce aici s-a amestecat în dezordine ca activitate şi substanţialitate, să se echilibreze prin ritm, să se armonizeze, să vrea şi să poată să se compună, pentru că omul este astfel structurat.

Aşadar, în timp ce activitatea şi substanţialitatea din surse foarte diferite ajung în sistemul cap şi în sistemul membre, în sistemul median fluează din cele trei lumi şi interacţionează în mod diferit (se desemnează), aici activitatea însoţită de substanţialitate, aici substanţialitatea însoţită de activitate, aici activitatea pură, aici substanţialitatea pură; aceasta afluează în omul median. Şi când, ca medic, observaţi pulsaţia unui om, atunci, de fapt simţiţi în bătaia pulsului, echilibrarea dintre sufletul ceresc şi activitatea şi substanţialitatea terestră. Şi atunci când observaţi respiraţiile, atunci simţiţi această

străduinţă a omului din interiorul său, pentru echilibrarea acestor agenţi din lumea mediană care se află în legătură cu el. Vedeţi, aceasta este relaţia omului cu cele trei lumi."

Toate măsurile care au fost prezentate de Rudolf Steiner pentru o extindere a îngrăşării solului în vederea sporirii fertilităţii, pentru dezvoltarea plantelor se bazează în fond pe această învăţătură de bază privind relaţia tripartită a omului cu cele „trei lumi" şi au devenit prin urmare piatra de temelie pentru înţelegerea raportului dintre ştiinţă şi practica vieţii, pentru nutriţia adecvată trupului-sufletului-spiritului omenirii şi fertilităţii organismului Pământ viu.

Cât de puţin permite concepţia spirituală să se ajungă la concluzii vagi plecând de la judecăţi raţionale abstracte, o arată frumosul exemplu din conferinţa a 8-a din ***Cursul de agricultură***, unde au fost expuse probleme de bază ale furajării corespunzătoare a animalelor. Rudolf Steiner se referă în pasajul din conferinţa a 8-a la acest aspect:

„Am atins deja acest aspect, dar aici unde trebuie create baze pentru procesele furajării, el trebuie evidenţiat în mod special încă o dată. Vedeţi dumneavoastră: pentru că este vorba despre furajare să plecăm de la animal. La animal nu există o tripartiţie atât de netă a organismului ca la om. Şi la animal avem sistemul nervi-simţuri şi sistemul metabolism-membre. Acestea sunt clar separate între ele, dar sistemul median, ritmic, este, la diferite animale, estompat, neclar. În sistemul ritmic pătrunde ceva care mai provine încă din sistemul simţuri, şi încă ceva care provine din organismul metabolismului; astfel încât la animale ar trebui vorbit altfel decât la om. La om se vorbeşte foarte exact despre" această tripartiţie a organismului. Dar la animal ar trebui vorbit despre organizarea nervi-simţuri localizată de preferinţă în cap şi la organizarea

metabolism-membre organizată în partea posterioară a corpului şi în membre, dar la rândul ei parcurgând întregul organism; iar în mijloc, aici la animal metabolismul devine mai ritmic decât la om şi de asemenea sistemul nervi-simţuri devine mai ritmic şi ambele se varsă unul în celălalt, astfel încât ritmicul nu apare drept ceva atât de independent la animal. Este mai mult o rezonanţă reciprocă a celor doi poli extremi. Aşadar, la animal ar trebui vorbit de fapt de o bipartiţie a organismului însă în aşa fel încât cele două sisteme să se amestece în mijloc şi prin aceasta ia naştere aşa-numita organizaţie animală. Acum, tot ceea ce există ca substanţă în organizaţia cap la animale – acest lucru este la fel şi la om – este din materie terestră. Deja în embrion materia terestră este condusă în organizaţia capului. Organizaţia embrionului trebuie să fie amenajată în aşa fel, încât capul să-şi obţină materiile plecând de la Pământ. Deci în acesta avem material pământesc. Dimpotrivă, tot ce avem ca material în organizaţia metabolism-membre, tot ce umple infiltrându-le ca materie intestinele, membrele, muşchii, oasele etc., aceasta nu provine de la Pământ, ci îşi are originea în ceea ce este preluat din aer şi din căldura de deasupra Pământului. Aceasta este substanţialitatea cosmică. Este important să nu priviţi o gheară ca şi cum ea s-ar forma prin aceea că materia fizică pe care o mănâncă animalul ar ajunge până la gheară şi s-ar depune acolo. Acest lucru nu este adevărat, ci prin simţuri şi respiraţie este preluată materia cosmică. Iar ceea ce animalul mănâncă este prezent numai pentru a dezvolta în animal forţele mişcării pentru ca în felul acesta Cosmosul să fie introdus în sistemul metabolism-membre, aşadar până la gheară, astfel încât pretutindeni aici să fie substanţialitate cosmică. Cu forţele, lucrurile stau exact invers. În cap, tocmai pentru că

aici sunt plasate în mod preferenţial simţurile şi simţurile percep Cosmosul, avem de-a face cu forţe cosmice. În organizaţia metabolism-simţuri, – gândiţi-vă la faptul că, atunci când umbli, te supui gravităţii terestre şi tot ce faci cu membrele este legat de terestru – aici avem de-a face cu forţe terestre, pământeşti. Cu adevărat, nu este indiferent ca vaca cu membrele ei de care are nevoie când este să devină animal de muncă, sau un bou când trebuie să devină un animal de muncă, să fie furajaţi în aşa fel încât hrana care trece prin stomac să fie astfel alcătuită încât să primească prin ea cât se poate de multă materialitate cosmică peste tot, în membre, în muşchi, în oase; să fie furajate în aşa fel încât animalele să primească în ele cât se poate de multă substanţialitate cosmică şi, totodată, hrana care trece prin stomac trebuie să fie astfel structurată încât să se dezvolte multe forţe pentru a conduce această substanţialitate cosmică peste tot, în membre, în muşchi şi oase. De asemenea, trebuie ştiut că ceea ce poate fi folosit ca substanţe în cap trebuie să fie preluat tocmai prin hrană şi că în cap trebuie să fie conduse alimentele prelucrate trecute prin stomac. În această privinţă capul este cel dependent de stomac, şi trebuie să fie clar că această hrană obţinută din corp, capul o poate prelucra numai dacă obţine într-un mod corespunzător forţele din Cosmos. Aceasta înseamnă ca animalele să nu fie închise pur şi simplu în grajduri cu aer greu, unde nu pot aflua spre ele forţe cosmice, ci ca ele să fie duse pe păşune unde mai ales li se dă prilejul să intre în relaţie cu mediul înconjurător, perceptibil şi în mod sensibil."

Felul în care Rudolf Steiner ajunge să vorbească în raportul său de la Dornach din 20 iunie 1924 despre aceste baze „pentru prosperarea agriculturii" şi cum raportează, pe lângă aceasta, premiera acestei tematici la cursul de

vară din 1923 de la Penmaenmawr –, dă un exemplu insistent cu ce precizie prețuiește știința spiritului momentul apariţiei cuceririi ei şi cum subliniază în mod exemplar această revendicare de inviolabilitate a autenticităţii şi a paternităţii cuvintelor scrise, ca şi a celor rostite. Dacă această lege este valabilă pentru toate descoperirile din domeniile de cercetare ale ştiinţelor naturii şi ale tehnicii, cu atât mai mult pentru rezultatele cercetării spirituale, antroposofice.

Cât de mult timp a trebuit dedicat acestei metode de cercetare a ştiinţei spiritului, recunoaşte Rudolf Steiner cu ocazia primei prezentări a ideii tripartiţiei funcţionale a organizaţiei umane, în cartea ***Despre enigmele sufletului***, capitolul IV: „Dependenţele fizice şi spirituale ale entităţii umane" (GA 21): „îmi permit să spun că prin aceasta eu consemnez rezultatele unei cercetări antroposofice care au durat treizeci de ani. Abia în ultimii ani mi-a devenit posibil să cuprind aspectele de care este vorba în gânduri exprimate în cuvinte în aşa fel, încât am putut aduce ceea ce a fost obiectul strădaniilor mele la un fel de încheiere provizorie. Şi despre aceasta aş dori să-mi permit să prezint aici rezultatele doar în mod aluziv. Fundamentarea lor poate fi dată întru totul cu mijloacele ştiinţifice existente în prezent. Aceasta ar fi obiectul unei cărţi voluminoase."

Să mai adăugăm două conferinţe pentru muncitori ţinute în ianuarie 1923. Ele se referă prin două exemple la deteriorarea în ultimul timp a consumului de delicatese, care prevestesc prin claritatea lor sinceră metodele tratamentului liberal al acelor domenii de graniţă ale unei dependenţe toxicomane a omului, care între timp s-a accentuat de la începutul secolului datorită consumului crescut de droguri şi de delicatese, a crescut inte-resul nu

numai pentru terapia de prevenire şi tratament, ci şi faţă de criminalitatea socială, în special cea juvenilă, fapte care suprasolicită preocuparea psihologiei oficiale, a psihiatriei şi a pedagogiei sociale.

Aici se arată şi recunoaşterea fără reticenţe a libertăţii fiecărui om prin cercetarea spiritului, precum şi încrederea că numai prin simţul faptelor şi al adevărului este posibilă salvarea prin forţele interioare ale eului omului din depravare şi mizerie.

VII. ACŢIUNEA ALCOOLULUI ASUPRA OMULUI/ EFECTUL NICOTINEI ALIMENTAŢIA VEGETARIANĂ ŞI ALIMENTE ANIMALE

(Dornach, 8 şi 13 ianuarie 1923, GA 348)

„Din această cauză trebuie început deja în medicină să se aducă în limitele corecte viaţa socială."

Cele două conferinţe despre efectul alcoolului, nicotinei şi al absintului alcătuiesc o anumită unitate şi explică cât de aproape ne conduce consumul alimentelor şi cu atât mai mult cel al delicateselor de domeniul medicinei sociale. În postfaţa de mai sus au fost tratate amănunţit legăturile ocultismului igienic mai ales pentru societatea Europei Centrale. Din perspectiva ştiinţei spiritului este important modul în care Rudolf Steiner a aşezat, în vederea acestei dezvoltări în viitor, aceste pietre de construcţie în importantele sale conferinţe prezentate pentru muncitorii de la Goetheanum. Şi va fi de cel mai mare interes şi pentru cititorii atenţi la modul ştiinţific modern de prezentare, cu câtă cordialitate, prospeţime şi precizie nemijlocite au putut fi tratate fundamental problemele cele mai dificile ale sănătăţii în general a popoarelor din contemporaneitate pentru sănătatea raţiunii umane,

pornind de la acelaşi spirit care este apt să stăpânească cele mai cuprinzătoare domenii ale filosofici, ale evoluţiei, ale cosmologiei.

48. Vezi vol. I, conferinţa a 3-a (16 septembrie 1922): Formarea de alcool în digestie; şi aici, conferinţa a 2-a (4 noiembrie 1905): vinificatorii.

49. În conferinţele anterioare ale aceluiaşi ciclu (GA 348, 23 decembrie 1922-5 ianuarie 1923).

50. În conferinţa din 16 decembrie 1922 a acestui ciclu (GA 348).

51. Osteoclaste: celule gigant mobile care degradează din nou, enzimatic, ţesuturile osoase.

52. Vezi: ***Antropologia în concepţia ştiinţei spiritului*** (GA 107). Conferinţa de la 16 noiembrie 1908: „Esenţa şi importanţa celor Zece Porunci".

POSTFAŢA ÎNGRIJITORULUI DE EDIŢIE

53. ***Ştiinţa spiritului şi medicina***, GA 312.

54. Vezi ultimele două conferinţe de la 8 şi 13 ianuarie 1923.

55. Conferinţe. Dornach, 29 noiembrie-8 decembrie 1918, în ***Cerinţa socială fundamentală a timpului nostru***, GA 186.

56. Ciclu Viena, 1-11 iunie 1922, GA 83.

57. Vezi Postfaţa privind Regulile nutriţiei (v. 159 şi urm.).

58. ***Enigmele filosofiei***, GA 18.

59. R. Steiner: ***Teosofia****. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi a determinării omului* (1904), GA 9; ***Din Cronica Akasha*** (1904), GA 11; ***Ştiinţa ocultă*** (1910), GA 13.

60. R. Steiner: ***Scrierile de ştiinţele naturii ale lui Goethe*** (1883), GA 1, cap. IV.

61. Ciclul de conferinţe, Berlin, 31 octombrie-5 decembrie 1911, ***Evoluţia în lumina adevărului***, GA 132.

62. Ciclul de conferinţe Penmaenmawr, 19-31 august 1929, ***Cunoaşterea iniţiatică,*** GA 227.

63. Vezi ciclul de conferinţe ***Antroposofia, rădăcinile sale de cunoaştere şi roadele sale pentru viaţă***, Stuttgart, 29 august-6 septembrie 1921, GA 78.

64. Din ciclul ***Minuni ale lumii, încercări ale sufletului şi revelaţii ale spiritului***, München, 18-28 august 1911, GA 129.

65. *Drama Sacră de la Eleusis* de Edouard Schuré, traducere în germană de Marie von Sievers, prima reprezentaţie în 1907 cu prilejul Congresului de la München al Societăţii Teosofice (vezi Rudolf Steiner: ***Imagini ale peceţilor şi coloanelor oculte***, GA 284/285).

66. Rudolf Steiner: ***Filosofia libertăţii****. Baza unei concepţii moderne despre lume* (1894), GA 4.

67. ***Cursul vieţii mele***, GA 28.

68. ***Impulsurile ştiinţei spiritului pentru dezvoltarea fizicii. Al doilea curs de ştiinţele naturii***, Stuttgart, 1-14 martie 1920, GA 321, conferinţa a 7-a.

69. R. Steiner: ***Cerinţa socială fundamentală a timpului nostru***, GA 186, conferinţa a 7-a.

70. „Despre cauzele paraliziei infantile": în ***Omul şi lumea***, GA 351, conferinţa din 31 octombrie 1923.

71. *Agricultură şi industrie. Noua ordonare a dreptului funciar ca cerinţă socială a prezentului*. Texte ale lui R. Steiner (München, 8 ianuarie 1909), editate de Roman Boos, Stuttgart, 1957.

BIBLIOGRAFIE

Probleme ale nutriției în lumina științei spiritului, München, 8 ianuarie 1909; apărută în Das Goetheanum, an. 14, nr. 47 (24 noiembrie 1935), inclusă în ***Despre esența creștinismului***, GA 68.

Dezvoltarea formelor de nutriție. Berlin, 4 noiembrie 1905, în ***Elemente de bază ale esoterismului***, GA 93a, Dornach, 1987.

Nutriția și dezvoltarea ocultă, Haga, 20 martie 1913, în ***Ce importanță are dezvoltarea ocultă a omului pentru învelișurile sale – corp fizic, corp eteric, corp astral – și Sinea sa***, în GA 145, Dornach, 1986.

Viețuirea interioară a alimentelor și delicateselor, Haga, 21 martie 1913, în GA 145.

Nutriție, vindecare, dezvoltare spirituală: Dornach, 9 noiembrie 1923, în ***Omul ca consonanță a Cuvântului Cosmic creator, formator și modelator***, GA 230, Dornach, 1993.

Spiritualizarea substanței, Dornach, 10 noiembrie 1923, în GA 230.

Acțiunea alcoolului asupra omului, Dornach, 8 ianuarie 1923, în ***Despre sănătate și boală***, GA 348, Dornach, 1997.

Acțiunea nicotinei. Alimentația vegetariană și alimente animale, Dornach, 13 ianuarie 1923, în GA 348.

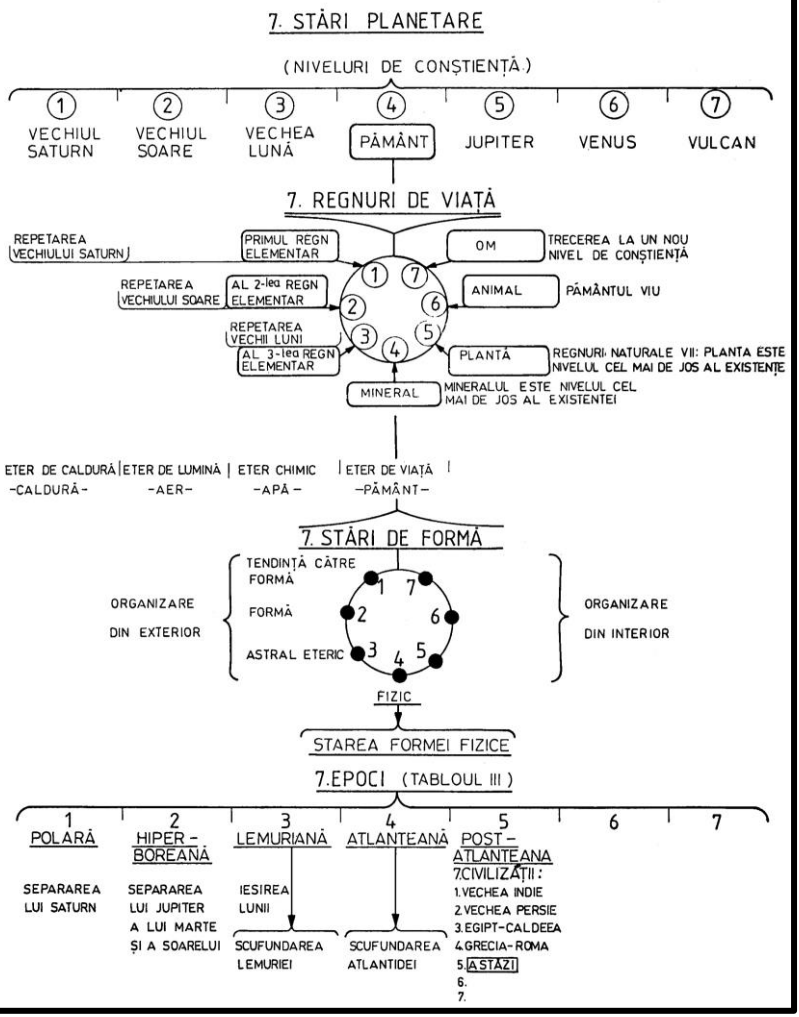
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

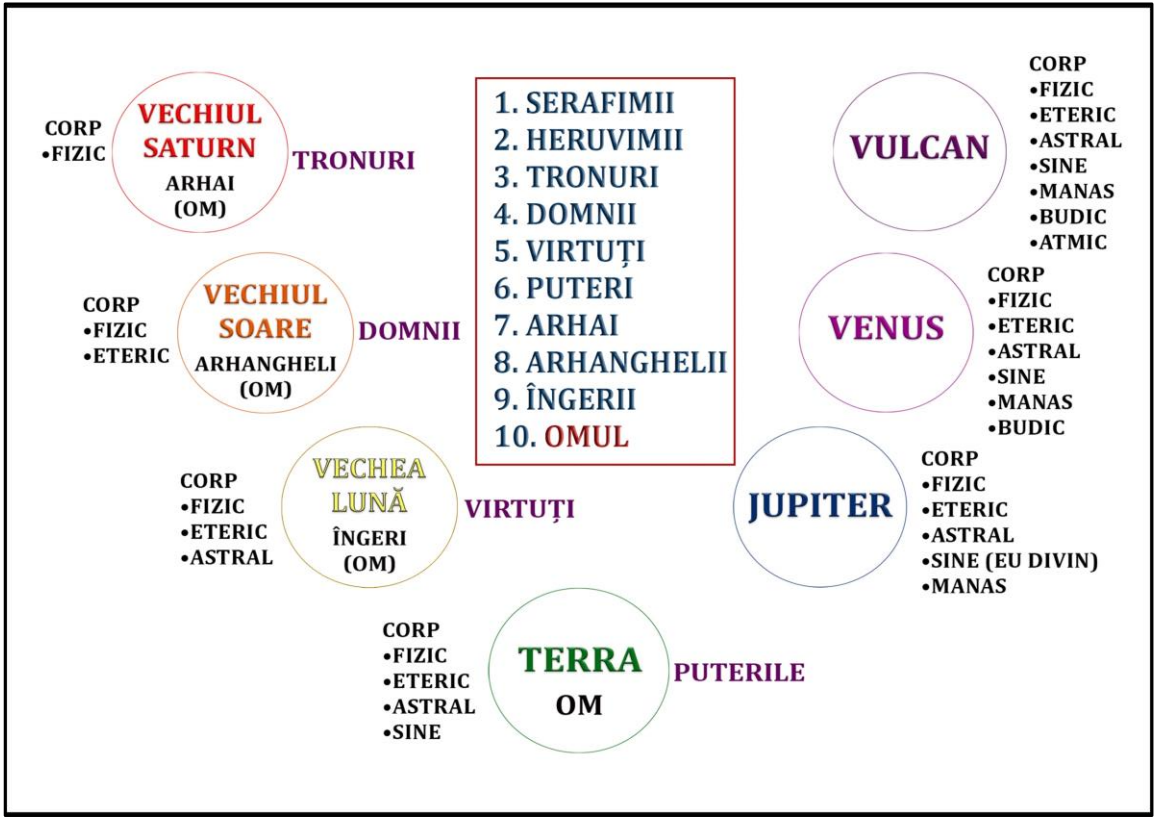
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI			FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar			
				Formarea sferei și a corpului lui Saturn			Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui			
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii		Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ					Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.		Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Cambrian	Nevertebrate marine Trilobiți. Brahiopode. Corali. Pești primitivi	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice.
				Silurian Devonian	Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Primele plante de uscat.	Atmosferă apoasă și caldă.
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer	Amfibii	Ferigi Criptogame Lycopode	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică)
				Permian Triasic	Reptile	Păduri de conifere	(Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic	Archeopterix Animale uriașe Saurieni Mamifere inferioare	Ferigi arborescente	Ieșirea Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine.
				Cretacic Scufundarea Lemuriei	Păsări cu dinți Saurieni	Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ	1. 2. 3. Terțiar	Paleocen Eocen Oligocen Miocen Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)
			4. 5. 6. 7. Cuaternar	Diluviul Glaciații (TABLOU XI) Scufundarea Atlantidei	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	Vechea Indie Vechea Persie Egipt-Caldeea Grecia – Roma Astăzi	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE
1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS